

Kemiönsaaren Västanfjärdin
arkeologinen inventointi vuonna
2011

Turun museokeskus
Varsinais-Suomen maakuntamuseo

Laatinut Esa Laukkanen

Sisällys

	sivu
Johdanto	2
Taulukko 1: Lyhenteet / Muinaisesineitä Västanfjärdistä	4
Taulukko 2: Yleistaulukko inventointinumeroilla olevista kohteista	7
Kiinteitten muinaisjäännösten selostukset	11
Mahdolliset kiinteät muinaisjäännökset, joitten täsmällistä sijaintia ei tunneta	62
Tietoja, jotka eivät suoraan liity havaittuihin kiinteisiin muinaisjäännöksiin	72
Mahdollisesti tulitiedotuksesta juontuvia paikannimiä	72
Vanhoja louhoksia ja kaivoksia	73
Tietoja vanhoista topografien tekemistä rakennelmista	76
Tietoja vuonna 1920 Västanfjärdissä olleista merimerkeistä	78
Mahdollisesti vanha laivanrakennukseen liittyvä paikannimi	79
Muinaislöytöihin viittaavia vanhoja kertomuksia	80
Tunnistamattomia melko uusiksi arveltavia pieniä kivilatomuksia	81
Yleiskartta	82
Karttaotteet 1–15	83
Asemapiirrokset	98
Valokuvaluettelo	100
Valokuvaliite	107

Johdanto

Seuraavassa esitetään Västanfjärdin alueen muinaisjäännösinventoinnissa vuonna 2011 koottua aineistoa. Tämä inventointi on osa usean toimijatahon yhteishanketta, jonka pyrkimyksenä on kerätä Kemiönsaaren ympäristön vaalimisen ja hoidon pohjaksi sopivaa perustietoa. Tästä yhteishankkeesta käytetään nimityksiä Kimitoöns kulturmiljöprojekt ja Kemiönsaaren kulttuuriympäristöprojekti, ja sen takana ovat seuraavat tahot (aakkosjärjestys): Curatio, Kemiönsaaren kunta, Metsähallitus, Sagalundin museo, Varsinais-Suomen liitto, Varsinais-Suomen maakuntamuseo. Projektin on suunniteltu sisältävän vanhan rakennuskannan ja arkeologisten kohteitten inventointia Kemiönsaaren kunnan alueella. Tarkoitus on, että projektin kenttätyöt toteutettaisiin vuosina 2011–2013. Kaikille kolmelle vuodelle oli suunniteltu yksi arkeologinen inventointi, ja niistä ensimmäisenä on vuorossa Västanfjärdin alueen inventointi. Kemiönsaaren kulttuuriympäristöprojektin rahoitukseen on myönnetty maakunnan kehittämisrahaa, ja rahoitukseen osallistuvat ja hanketta ovat edesauttaneet omilla työpanoksillaan Kemiönsaaren kunta, Varsinais-Suomen liitto sekä muut yhteishankkeen osallistujatahot.

Kesän 2011 inventoinnin alue nykyisessä Kemiönsaaren (Kimitoön) kunnassa on entisen Västanfjärdin kunnan alue. Västanfjärd on mainittu kappelinä vuonna 1693. Vuonna 1872 perustettu Västanfjärd (joskus kirjoitettu myös Vestanfjärd) on ollut itsenäisenä kuntana vuoteen 2009, jolloin se on tullut osaksi Kemiönsaaren kuntaa. Sen väkiluku on ollut 841 henkeä 31.12.1996. Västanfjärdin maapinta-ala oli samoihin aikoihin noin 96 km². Västanfjärdin maapinta-alasta enin osa on suureen Kemiönsaareen kuuluvaa maata; muu osa Västanfjärdin maa-alasta koostuu Kemiönsaaren edustalla olevien pienten saarten alueista. Rannikko Västanfjärdin kohdalla on hyvin rikkonaista. Västanfjärdin kyliä ovat: Billböle, Brännboda, Finsjö, Galtarby, Kobböle, Misskärr, Nivelax, Norrlassmala, Pörtsnäs, Sirnäs, Söderlassmala, Södersundvik, Tappo, Västanvik ja Västerillo. Västanfjärdin asukkaista on laskettu olevan äidinkieleltään ruotsinkielisiä noin 88 % ja suomenkielisiä 11 %.

Västanfjärdin maisemakuvassa on hallitsevana rannikkokin, mutta selvästi myös viljelysalueet ja paikoin laajatkin kallioiset mäet. Joet ovat pieniä. Järvaluetta Västanfjärdissä on ennen muuta luoteisrajalla, jossa vanha pitäjänraja kulkee yli Björkboda träsk -nimisen järven.

Västanfjärd on ollut vanhastaan teollisuusyritysten vaikutuspiirissä. Kemiönsaarella on toiminut tehdaslaitoksia, verstaita ja kaivoksia. Mereen liittyvät elinkeinot, kuten talonpoikaispurjehdus ja puulaivojen rakentaminen ovat olleet aikoinaan tärkeitä Västanfjärdissäkin.

Västanfjärdin muinaisjäännöksiä koskevaa tietoa on arkeologian piirissä koottu 1800-luvulta alkaen. Vuonna 1883 ilmestynyt Halikon kihlakunnan muinaisjäännöskannan esittely on Västanfjärdin osalta maininnan arvoinen sikäli, että siinä on huomioitu yksi hautaraunio, jonka ilmoitettiin sijaitsevan Vestanfjärdissä (Suomen Muinaismuisto-Yhtiön aikakauskirja VI: A. Björk: Kiinteitä muinaisjäännöksiä Halikon kihlakunnassa. Helsinki 1883.). Kuitenkin kylä, jossa röykkiön piti olla, on Vesilahti eli Vestlaks, joka on entisen Västanfjärdin kunnanrajan ulkopuolella.

Volter Högman tarkasti ja kaivoi vuonna 1886 muinaisjäännöksiä muun muassa Västanfjärdissä. Hän laati tutkimuksistaan senaikalaisiksi melkoisen seikkaperäisen yhtenäisen selonteon (Volter Högman: Fornminnen upptecknade och delvis undersökta i Kimito och Hiitis skär sommaren 1886. Museoviraston arkeologian arkisto, kopio ainakin Varsinais-Suomen maakuntamuseolla.). Kohteitten sijainteja osoittavia karttoja Högman ei tehnyt, ja paljolti siitäkkin johtuen ei enää voida päästä selvilleen aivan kaikkien hänen tarkastuskohteittensa sijainnista. Vuonna 1933 Västanfjärdin alueella teki inventointia Hildur Planting (Planting, Hildur: Fasta fornlämningar i Västanfjärd socken. Museoviraston arkeologian arkisto; kopioita ainakin Varsinais-Suomen maakuntamuseolla.). Hildur Plantingin inventoinnistaan laatima selonteko on erittäin niukkasoinen. Siihen liittyvä yleiskartta on piirretty mittakaavassa 1:42 000 olevalle pohjalle, jolloin jo karttakuvan mittakaavan pienuus vaikeuttaa kohteitten paikantamista uudelleen, ja lisäksi kartalle on ehkä osittain piirretty muinaisjäännöksiä osoittavia merkkejä vain sillä tarkkuudella, että ne tulevat karttaan oikean kylän kohdalle; kaikissa tapauksissa ne eivät välttämättä osoita muinaisjäännöksen sijaintia aivan tarkoin.

Vuoden 1933 inventointi on ollut tähän mennessä tuorein sellainen muinaisjäännösinventointi, jossa on yritetty tarkastella koko Västanfjärdin aluetta kaikkien muinaisjäännöstyyppeiden osalta. Turun yliopiston arkeologian toteuttama hautaraunioihin keskittyvä inventointitoiminta on ulotettu joskus 1980- tai 1990-luvulla myös Västanfjärdiin. Turun yliopiston ohella näitä inventointeja kustansivat myös Suomen Akatemia ja Rauman maalaiskunta. Projektin tuloksia on julkaistu vuonna 1992 Turun yliopiston arkeologian julkaisusarjassa nimeltä Karhunhammas.

Heljä Brusila on toteuttanut Turun maakuntamuseon palveluksessa virkatyönään Västanfjärdissä kaksi pienialaista osainventointia. Niistä toisen hän on tehnyt vuonna 1999 lähellä Prästgårdsgruvorna- nimisiä louhoksia ja vuonna 2006 toisen Sundvikenin alueella.

Västanfjärdin muinaisjäännöksistä on tallennettu tietoa useisiin tarkastuskertomuksiin ja kaivauslontekoihin. Tarkastettavia kohteita on Västanfjärdistä ja Kemiönsaarelta ylipäättänsäkin tullut tietoon nopeassa tahdissa sen jälkeen, kun vilkas harrastaja-arkeologitoiminta on virinnyt 1980-luvulta alkaen Kemiönsaarella. Arkeologian harrastajille suunnattuja kursseja on Kemiönsaarella pitänyt arkeologi Henrik Asplund, ja hän on myös usein johtanut harrastajavoimin tehtyjä kaivauksia sekä laatinut tarkastuskertomuksia kohteista, joita harrastajat ovat löytäneet.

Västanfjärdin inventoinnin kenttä- ja jälkitöille oli varattu yhteensä työaikaa kolme kuukautta. Toteutin tämän inventointitehtävän ollessani Varsinais-Suomen maakuntamuseolle Kemiönsaaren kulttuuriympäristöprojektin varoin palkattuna tilapäisenä työntekijänä. Inventoinnin kenttätöissä olin kahdessa jaksossa 3.8. – 19.8. ja 20.9. – 22.9. Yksittäisen tarkastuskäynnin tein 14.10. Inventoinnissa paikkakunnan eri osista muita hieman tarkemmin tarkastelin kaavoituksen kohteena olevaa Lammalan aluetta. Sieltä kaavoitusalueelta en löytänyt uusia muinaisjäännöksiä luettavia kohteita.

Kylätonttien paikkojen tarkastelua varten oli vuoden 2011 inventoinnissa käytettävissä valmiiksi hankittuja tietoja kylätonttien paikoista vanhan kartta-aineiston mukaan. Ne taustatiedot ovat olleet saatavilla mm. osoitteesta www.lounaispaikka.fi.

Ilmoitusten kautta ja muulla tavoin tietoon tulleita aikaisemmin tarkastamattomia muinaisjäännöksiä katsottavia kohteita tarkastin 7, ja niiden jakautumista eri tyyppien kesken esittää seuraava asetelma.

kivikautinen asuinpaikka	1	(inv. n:o 27)
todennäköisiä hautarauniokohteita	1–2	(inv. n:o 18, mahdollisesti myös n:o 17)
autioitunut vanha kylätontti	1	(inv. n:o 19)
kivilatomus	1	(inv. n:o 29)
<u>vanhoja rajamerkkejä</u>	<u>2</u>	<u>(inv. n:ot 31 ja 32)</u>
Yht.	6–7	

Aiemmin tarkastetuista raunioryhmistä löysin 1–3 rauniota, joita ei oltu aiemmin huomattu (inv. n:o 8 ja 1–2 rökkiötä inv. kohteessa 11). Hautaraunio numerolla 17 saattaa kuulua jo vuonna 1886 tarkastettuihin.

Kaikkiaan Västanfjärdin alueelta on luetteloitu 29 muinaisjäännöstä, ja niistä säilyneiksi tiedetyt jakautuvat eri tyyppeihin seuraavasti:

kivikautisia asuinpaikkoja tai työskentelypaikkoja	7	(12, 13, 15, 23–25, 27)
pronssi- tai rautakautinen asuinpaikka	1	(14)
todennäköisiä hautarauniokohteita	11–12	(1–3, 5–8, 11, 17, 18, 26, epävarmempana 21)
autioitunut vanha kylätontti	1	(19)
jatulintarhoja ja muu kivilatomus	2	(4, 29)
<u>vanhoja rajamerkkejä</u>	<u>2</u>	<u>(31 ja 32)</u>
Yht.	24–25	

Inventointinumeroille 9, 10 ja 22 merkittyjä aiemmin muinaisjäännösluetteloissa esiintyneitä kohteita ei löytynyt niistä kohdista, missä niitten on ilmoitettu sijaitsevan. Inventointinumerolla 16 olevan kohteen sijainnista ei ole tässä tarkkaa tietoa käytettävissä. Numerot 20, 28 ja 30 kuuluvat muille kohteille.

Museoviraston arkeologian arkiston asiakirja-aineisto ei ollut käytettävissä tämän inventoinnin alkaessa. Arkisto avautui 22.8.2011 oltuaan useita kuukausia suljettuna muuton vuoksi. Käydessäni 2.9.2011 Museoviraston arkistolla sain käyttöni Västanfjärdiä koskevaa aineistoa tyydyttävässä määrin, mutta silloinkaan ei ollut muuton osittaisen keskeneräisyyden vuoksi vielä mahdollista saada tutustua irtaimien muinaisesineitten löytöpaikkoja koskevia tietoja sisältävään aineistoon, niin sanottuihin verifikaatteihin.

Västanfjärdin inventointityössä en poiminut enkä vastaanottanut kokoelmiin toimitettaviksi irtaimia muinaisesineitä. Inventoinnin aikana ottamiani valokuvia on Varsinais-Suomen maakuntamuseon kokoelmien tunnuksilla DT2011:49:1:1–81.

Turussa

Esa Laukkanen
Inventoinnin suorittaja

Taulukko 1: Lyhenteet / Muinaisesineitä Västanfjärdistä

Vuoden 2011 inventointinumeron on mainittu niitten esineitten kohdalla, jotka ovat peräisin tunnetuista kiinteistä muinaisjäänöksistä. Arkistotiedot on koottu 2.9.2011 saatavissa olleesta aineistosta.

Lyhennykset:

KM = Kansallismuseon kokoelmat

TYA = Turun yliopiston arkeologian osaston kokoelmat.

TKHM = Turun Kaupungin Historiallinen Museo, myöhemmin Turun maakuntamuseo, Varsinais-Suomen maakuntamuseo

Kivikautiset ja alustavasti sellaisiksi katsotut löydöt

Löytönumero	Löytöpaikka	Löytölaji	Kylä
TYA 367:1-6	Råberget (12).	Iskoksia, keramiikan muru, kaksi hiotun kiviesineen katkelmaa.	Galtarby
TYA 390:1-11	Råberget (12)	Koekaivauksen löytöjä: iskoksia, kvartsikimpale, näytteitä kvartsisuonesta tai -suonista ja mahdollisesti tulessa ollut kivi	Galtarby
TYA 477:1-8	Bofallsmossen eli Galtarby I (23)	Iskoksia, hiottu kivi ja naarmutettu kivi	Galtarby
TYA 477:9	Farfarskärret eli Galtarby III (24)	Kvartsi-iskoksia	Galtarby
TYA 477:10	Galtarby IV. Löytöpaikka noin 400 metriä itäkoilliseen Farfarskärretin (24) muinaisjäänöksestä kohdassa, jossa vuoden 1995 peruskartalla 2012 02 näkyy paikannimi Bladkärret. Löytökohdan sijainti yhtenäiskoordinaatein: 6669 900, 3254 070. Hans Myhrmanin ilmoituksen mukaan kvartseja oli siltä löytöpaikalta huomattu metsätieltä (Hans Myhrmanin kirjallinen ilmoitus löytöpaikoista.). Löytäjä Bruno Södergård.	Kvartsi-iskoksia (viisi iskosta)	Galtarby
TYA 477:11-14	Olofsgård 2 eli Galtarby V (25).	23 kvartsi-iskosta	Galtarby
TYA 478:1-21	Olofsgård 1 eli Galtarby II (13)	Iskoksia ja keramiikkaa.	Galtarby
TYA 661:1-3	Galtarby VI (17).	Iskoksia	Galtarby
TKHM 13967:2	Löytötietojen mukaan ”Löytynyt maasta Misskärrin kylän alueelta, Vestanfjärdin kirkonkylään johtavan tien varrelta.” Museolle tullut vuonna 1947.	Reikäkivi, jonka keskellä hakkaamalla tehty reikä	Misskärr
TYA 647:1-9	Misskärr (15). 1997.	Asuinpaikkalöytöjä	Misskärr
TYA 648:1-2	Misskärr (15). 1997.	Asuinpaikkalöytöjä	Misskärr
TYA 660:1-4	Misskärr (15). 1997.	Asuinpaikkalöytöjä	Misskärr

Löytönumero	Löytöpaikka	Löytölaji	Kylä
KM 9919	<p>Löytynyt Storängeniltä. Löytöluettelossa löytöpaikan on ilmoitettu olleen Tappon kylässä Storgård–Södergårdin maalla, talosta 2 km koilliseen. Löytynyt vuonna 1933 ojankaivussa noin ½ metriä syvältä pellostä, joka oli vähän kivipitoinen. Löytöpaikalta noin 500 metriä koilliseen pitäisi olla korkea vuori ja sillä hiidenkiuas. Maa paikalla on etelään viettävä. Tiedot löytöpaikasta lienevät Hildur Plantingin muistiinmerkinnöistä. Ne eivät kuitenkaan näytä sopivan kaikilta osin yhteen hänen inventointikertomuksensa kartan kanssa. Sillä kartalla on kahden kiviesineen löytöpaikat merkitty vierekkäin lähelle Kobböleforsenin koskea ja nimi Storängen on merkitty niistä itään niille kohdin, missä peruskartalla on Storängen. (Kuuluisiko sanallisissa löytötiedoissa oleva merkintä 2 km koilliseen olla 2 km kaakkoon?) Erikoisesti tässä hämmästyttää, että löytöluettelon mukaan KM 9919:n löytöpaikasta koilliseen pitäisi olla hiidenkiuas, ja sitä koskevaa merkintää ei näy samoihin aikoihin laaditun inventointikertomuksen kartalla; siellä näkyy kaksi irtaimen muinaisesineen löytöpaikan merkkiä, ja niitten koillispuolella ei ole hiidenkiuasta tarkoittavia karttamerkkejä. Hildur Plantingin inventointikertomuksessa ei ole mainittu Tapposta muita hiidenkiukaita kuin vuonna 1886 ilmoitetut kolme, joista kyläläiset eivät hänen mukaansa tienneet mitään. Ne röykkiöt näkyvät vuoden 1933 inventointikertomuksen kartalla Tappon irtaimien esinelöytyjen löytöpaikkojen lounaispuolella. KM 9919:n löytöpaikasta on laadittu verifikaattiasiakirja, mikä saattaisi antaa selvyyttä löytöpaikan sijaintiin. Sitä ei kuitenkaan ollut arkiston muuton vuoksi mahdollista nähdä inventointiaikana.</p>	Säännöllinen nelisivuinen kiviase. Ainakin esineen toisessa päässä oli näkynyt iskun jälkiä. Mitoiksi on ilmoitettu 15,55 X 7,3 X 7,1 cm.	Tappo

Löytönumero	Löytöpaikka	Löytölaji	Kylä
KM 9920	Löytynyt maasta, joka oli tuotu Hollstenien omistaman Norrgårdin talon maalla ”Sjöblomin luona” olevasta pienestä Lillgrädenin (pitäisi olla Lillgårdenin?) pellosta. Pellon etäisyydeksi Norrgårdin talosta on ilmoitettu ¾ km, ja pelto sijaitsee ja ehkä vieläkin sijaitsee Norrgårdin talosta itään. Hildur Plantingin inventointikertomuksen kartalla tämä löytö on merkitty Östanån talojen itäpuolelle jokivarren ison vainion laitaan, mikä ei sovi yhteen sanallisen löytöpaikan kuvauksen kanssa. KM 9919:n löytöpaikasta on laadittu verifikaattiasiakirja, missä pitäisi olla tietoja myös tämän KM 9920:n löytöpaikasta. Verifikaatti saattaisikin antaa selvyyttä löytöpaikan sijaintiin. Sitä ei kuitenkaan ollut arkiston muuton vuoksi mahdollista nähdä inventointiaikana.)	Reikäkivi, joka verkonpainokivi? Lattea epä säännöllinen luonnonkivi, jonka mitat 13,4 X 7,8 X 3,2 cm. (Reiän halkaisijaa ei ole mainittu löytöluettelossa.)	Östanå
KM 32807	Solstrandin tilalta meren rannalta	reikäkivi	Sirnäs

Pronssikautiset ja alustavasti sellaisiksi katsotut löydöt

Löytönumero	Löytöpaikka	Löytölaji	Kylä
KM 2503 A:24–25	Kaivauslöytönä Lammalan röykkiöistä (n:o 5/2011)	Luuta	Norrlammala
KM 9479:1	Storängeniltä ojanvarrelta joen rannalta. Löytynyt kylvötoissa Karl Sjöholm.	Kivinen reikäkirves, melkein rombimainen muodoltaan, paksu. Mitat: 9,7 X 5,8 X 4,3 cm.	Tappo
KM 11588	Vestanfjärdin Östanån Norkullan maalta, kylätien vierestä noin 500–600 m itään suurelta maantieltä perunannostossa. (KM 11588:n löytöpaikasta on laadittu verifikaattiasiakirja, mikä saattaisi antaa selvyyttä löytöpaikan sijaintiin. Sitä ei kuitenkaan ollut arkiston muuton vuoksi mahdollista nähdä inventointiaikana.)	Pronssinen putkikirves	Östanå

Mahdollisesti pronssi- tai rautakautisia löytöjä

Löytönumero	Löytöpaikka	Löytölaji	Kylä
TYA 514:1-92	Tappon asuinpaikka (14)	asuinpaikkalöytöjä	Tappo
KM 28416:1–48	Tappon asuinpaikka (14)	asuinpaikkalöytöjä	Tappo

Taulukko 2:
Yleistaulukko inventointinumeroilla olevista kohteista

MJREK	Inv. n:o 2011	PK-lehti n:o	Muinaisjäännöksen nimi	Tyyppi	Ajoitus	P-koordinaatti (yhtenäisk.) ja vastaava ETRS-TM35FIN-koordinaatti	I-koordinaatti (yhtenäisk.) ja vastaava ETRS-TM35FIN-koordinaatti	Z	Aikaisemmat tiedossa olevat kenttätyöt, niiden johtajat tai selonteon kirjoittajat, tutkimusvuosi	Luokka
923010001	1	2012 01 + 13	Söderviken	hautapaikat, hautaröykkiöt & kivirakenteet, latomukset	pronssi- ja/tai rautakautinen	6665610 (YKJ) 6662811	3255518 (YKJ) 255447	15– 22,5	Inv. ja kaiv. Volter Högman 1886 Inv. Hildur Planting 1933 Inv. 1980-luvulla?	1
923010002	2	2012 01 + 13	Norra Mågsholmen	hautapaikat, hautaröykkiöt	rautakautinen?	6663724 (YKJ) 6660926	3256245 (YKJ) 256173	n. 12	Inv. 1980-luvulla?	1
923010003	3	2012 02 + 14	Mellängård	hautapaikat, hautaröykkiöt	pronssi- ja/tai rautakautinen	6670500 (YKJ) 6667699	3257243 (YKJ) 257171	25	Inv. Volter Högman 1886? Inv. Hildur Planting 1933?	2
923010004	4	2012 02 + 14	Jarlsgård	kulti- ja tarinapaikat, jätulintarhat	historiallinen (1900-luku?)	6667910 (YKJ) 6665110	3257870 (YKJ) 257798	56	Tark. Heijä Brusila 2009	1
923010005	5	2012 02 + 14	Lammala	hautapaikat, hautaröykkiöt	pronssikautinen	6667162 (YKJ) 6664363	3259485 (YKJ) 259412	15	Inv. ja kaiv. Volter Högman 1886 Inv. Hildur Planting 1933 Inv. 1980-luvulla?	1
923010006	6	2012 02 + 14	Kvirvon	hautapaikat, hautaröykkiöt	pronssi- kautinen?	6671161 (YKJ) 6668360	3258356 (YKJ) 258283	32,5– 35	Inv. 1980-luvulla?	1
923010007	7	2012 02 + 14	Kilskullen	hautapaikat, hautaröykkiöt	pronssi- ja/tai rautakautinen	6671280 (YKJ) 6668479	3259220 (YKJ) 259148	22,5	Inv. Volter Högman 1886? Inv. Hildur Planting 1933?	1

MJREK	Inv. n:o 2011	PK-lehti n:o	Muinaisjäännöksen nimi	Tyyppi	Ajoitus	P-koordinaatti (yhtenäisk.) ja vastaava ETRS-TM35FIN-koordinaatti	I-koordinaatti (yhtenäisk.) ja vastaava ETRS-TM35FIN-koordinaatti	Z	Aikaisemmat tiedossa olevat kenttätyöt, niiden johtajat tai selonteon kirjoittajat, Inv. 1980-luvulla?	Luokka
923010008	8	2012 02 + 14	Nivelax	hautapaikat: hautaröykkiöt	rautakautinen?	6672452 (YKJ) 6669651	3257462 (YKJ) 257390	20-25	Inv. Volter Högman 1886 Inv. Hildur Planting 1933 Inv. 1980-luvulla?	1
923010009	9	2012 02 + 14	Storgård- Östergård	mahdollinen muinaisjäännös	pronssi- ja/tai rautakautinen	?	?	?	Inv. Volter Högman 1886 Inv. Hildur Planting 1933?	2
923010010	10	2012 02 + 14	Södergård	mahdollinen muinaisjäännös	pronssi- ja/tai rautakautinen	?	?	?	Inv. Volter Högman 1886 Inv. Hildur Planting 1933?	2
923010011	11	2012 02 + 14	Backas	hautapaikat, hautaröykkiöt	pronssi- ja/tai rautakautinen	6670700 (YKJ) 6667899	3258500 (YKJ) 258429	25	Inv. Volter Högman 1886	2
923010012	12	2012 02 + 14	Råberget	asuinpaikat	kivikausi	6668221 (YKJ) 6665421	3251411 (YKJ) 251341	35	Tark. ja kaiv. Henrik Asplund 1986	2
923010013	13	2012 02 + 14	Olofsgård 1	asuinpaikat	kivikausi	6669566 (YKJ) 6666766	3253535 (YKJ) 253464	30-35	Tark. ja kaiv. Henrik Asplund 1988	2
923010014	14	2012 02 + 14	Västeräng	asuinpaikat	pronssi- ja/tai rautakautinen	6672601 (YKJ) 6669800	3257489 (YKJ) 257417	25	Kaiv. Henrik Asplund 1989 Kaiv. Päivi Kankkunen ja Henrik Asplund 1994	2
1000015326	15	2012 02 + 14	Misskärr	asuinpaikat	kivikausi	6667616 (YKJ) 6664817	3257435 (YKJ) 257363	30	Tark. Heljä Brusila 2009	2

MJREK	Inv. n:o 2011	PK-lehti n:o	Muinaisjäännöksen nimi	Tyyppi	Ajotus	P-koordinaatti (yhtenäisk.) ja vastaava ETRS-TM35FIN-koordinaatti	I-koordinaatti (yhtenäisk.) ja vastaava ETRS-TM35FIN-koordinaatti	Z	Aikaisimmat tiedossa olevat kenttätyöt, niiden johtajat tai selonteon kirjoittajat, tutkimusvuosi	Luokka
1494	16	2012 02 + 14	Galtarbyviken	mahdollinen muinaisjäännös: alusten hylät	ei määritelty	?	?	?	-	2
1000019288	17	2012 02 + 14	Römossbergen	hautapaikat: hautaröykkiöt	pronssi- ja/tai rautakausi	6671820 (YKJ) 6669019	3260030 (YKJ) 259958	35– 37,5	Inv. Volter Högman 1886?	
1000019289	18	2012 01 + 13	Ängesholmarna	hautapaikat: hautaröykkiöt	pronssi- ja/tai rautakauteen	6663700 (YKJ) 6660902	3261480 (YKJ) 261407	25		
1000019290	19	2012 02 + 14	Västanfjärd Pörtsnäs	asuinpaikat: kyläpaikat	historiallinen	6669480 (YKJ) 6666680	3256260 (YKJ) 256190	7,5		
Ei numeroa: on ns. muu kohde	20	2012 02 + 14	Jyttkärrer	kivirakenteet: latomukset	ajottamaton	6672100 (YKJ) 6669298	3259100 (YKJ) 259028	30-35		
923000001	21	2012 01 + 13	Gammel-mosskärrer	kivirakenteet: latomukset	esi-historiallinen?	6666515 (YKJ) 6663716	3255219 (YKJ) 255148	20	Tark. 1966?	2
923000002	22	2012 02 + 14	Lapphagen	mahdollinen muinaisjäännös: asuinpaikat	pronssi-kauteen?	?	?	?	Inv. Volter Högman 1886	2
923000003	23	2012 02 + 14	Bofallsmossen	asuinpaikat	kivikauteen	6668761 (YKJ) 6665961	3252075 (YKJ) 252005	40	Tark. Henrik Asplund 1988	2
923000004	24	2012 02 + 14	Farfarskärrer	asuinpaikat	kivikauteen	6669767 (YKJ) 6666967	3253725 (YKJ) 253654	25– 30	Tark. Henrik Asplund 1988	2
923000005	25	2012 02 + 14	Olofsgård 2	asuinpaikat	kivikauteen	6667673 (YKJ) 6664874	3252647 (YKJ) 252577	30	Tark. Henrik Asplund 1988	2
923000006	26	2012 02 + 14	Prästgårds-gruvorna	Hautapaikat, hautaröykkiöt	pronssi- ja/tai rautakauteen	6668971 (YKJ) 6666171	3260921 (YKJ) 260847	20	Tark. Heljä Brusila 1999	2
1000019291	27	2012 02 + 14	Galtarby VI	asuinpaikat	kivikauteen	6670020 (YKJ) 6667219	3254540 (YKJ) 254470	20		
Ei numeroa: on ns. muu kohde	28	2012 02 + 14	Ramstedsmossen	kivirakenteet: latomukset	ajottamaton	6668620 (YKJ) 6665820	3254880 (YKJ) 254810	30		
1000019292	29	2012 02 + 14	Mörkkkärrer 1	kivirakenteet: latomukset	ajottamaton	6669600 (YKJ) 6666800	3260420 (YKJ) 260348	30-40		

MJREK	Inv. n:o 2011	PK-lehti n:o	Muinaisjäännöksen nimi	Tyyppi	Ajoitus	P-koordinaatti (yhtenäisk.) ja vastaava ETRS-TM35FIN-koordinaatti	I-koordinaatti (yhtenäisk.) ja vastaava ETRS-TM35FIN-koordinaatti	Z	Aikaisemmat tiedossa olevat kenttätyöt, niiden johtajat tai selonteon kirjoittajat, tutkimusvuosi	Luokka
Ei numeroa: on ns. muu kohde	30	2012 02 + 14	Mörkkärret 2	kivirakenteet: latomukset	ajoitamaton	6670130 (YKJ) 6667329	3260520 (YKJ) 260448	20- 22,5		
1000019293	31	2012 02 + 14	Råberget 2	kivirakenteet: rajamerkit	historiallinen	6668340 (YKJ) 6665540	3250950 (YKJ) 250882	67,5- 70		
1000019294	32	2012 04	Bredviken	kivirakenteet: rajamerkit	historiallinen	6666700 (YKJ) 6663897	3263500 (YKJ) 263431	5-10		

Kiinteitten muinaisjäännösten selostukset

1 Söderviken

Muinaisjäännösrekisterissä 923010001 Söderviken.

Seutukaavan suojelukohde numerolla 633 (Varsinais-Suomen vahvistettujen seutukaavojen yhdistelmä 1996 selostusosa ISBN 952-9532-75-X, sivu 53.).

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: muinaisjäännösryhmät: hautapaikat, hautaröykkiöt & kivirakenteet, latomukset

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 1

Lukumäärä: 8–11

Säilyneisyys: jotkin osat ovat ehjiä, joitakin on pengottu; yksi röykkiö on tutkittu kaivauksin.

Peruskarttalehdet: 2012 01 DALSBROK, painovuosi 1995, mittakaava 1:20 000.

Tämä on merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle.

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6662811, E 255447, Z 15–22,5

Yhtenäiskoordinaatit: 6665610, 3255518

Koordinaattiselite: tasokoordinaatit ovat Museoviraston kulttuuriympäristön rekisteriportaalista ja osoittavat suunnilleen tämän ryhmän läntistä äärilaitaa, joka sijaitsee siinä, missä peruskartalla on muinaisjäännöksen merkki. Korkeuskoordinaatti osoittaa rakenteitten alimpia ja ylimpiä peruskartan korkeuskäyrien mukaan määriteltyjä sijaintikohtia.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiöryhmä on noin 40 X 110 m:n alueella

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta linnuntietä 3,6 km lounaaseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Siirnas (Alueen nimen tavallinen kirjoitustapa on rekisterikylän nimestä poiketen Siirnas.)

Tila: Vestergård, RN:o 1:29 (322-534-1-29)

Omistaja: Kurt Erik Nyman

Osoite: Siirnasvägen 477, 25830 VÄSTANFJÄRD

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman 1886 inv., s. 62 Siirnas

Volter Högman 1886 kaiv. (löytöinä vain hiiltä)

Hildur Planting 1933 inv., s. 1, Siirnas

Myöhempiä tarkastuksia on tehty ainakin kaksi, mutta niistä ei taida olla selontekoja arkistoissa.

INVENTOINTI 2011

Aika: 18.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 12

Kuvat: DT2011:49:1:50–61

LYHYT KOHDEKuvaus

Länteen laskeutuvalla melko tasaisella kallioalueella on ainakin kahdeksan kivirakennetta. Niitten täsmällisestä luvusta on vaikeata päästä selville, sillä näytti, että joissakin kohdin rakenteita olisi ehkä tehty niin lähelle toisiaan, että niitten välistä mahdollista saumakohtaa on nyt vaikeata erottaa. Läntisin röykkiöistä on melko lähellä Idgrundintie-nimistä soratietä. Yksi röykkiöistä on tutkittu kaivauksin ja koottu säännöllisen näköiseksi. Yhden rakenteen keskikohdalla on pieni notkelma, muutoin ne näyttivät ehjiltä lukuun ottamatta sitä, että monien reunaosat ovat ehkä hieman levinneet kalliolle. Yksi rakenteista näytti olevan kallion syvänteeseen kasattu kivikko; muut ovat kiviröykkiöitä ja -latomuksia, ja niitten koko ja muoto vaihtelevat suuresti tämän ryhmän sisällä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Rakenteet ovat lähellä Idgrundintien linjaa sen itäpuolella. Sirnäsin taloryhmästä Misskärrsvikenin rantaan menevän Idgrundintien laita on vain noin 20 metrin päästä läntisimmästä havaitusta kivirakenteiden ryhmän osasta. Rakenteet ovat kohdalla, missä laaja avokallioalue ulottuu Idgrundintien itäreunaan tai sen tuntumaan. Avokalliot ovat monelta puolelta metsien ympäröimiä. Lähistöllä lännen, lounaan ja etelän suunnilla on joitakin rakennuksia, jotka ovat varmaankin loma-asumuksia; ne eivät näy metsän läpi kalliolle. Puut sillä kalliomäellä, jolla kivirakenteet ovat, ovat yleensä pieniä mäntyjä ja koivuja. Avokalliolla ja sen vierillä kasvaa kanervia, jäkälää ja sammalta. Paljon irtonaisia pienehköjä kivenlohkareita on hajallaan kalliolla. Mäeltä on hyvä näkyvyys kauaksi. Kivirakenteet ovat mäen tasaisella laella ja mäen länteen laskeutuvalla rinteellä. Muut tunnetut nimet: Sirnäs (1942), Söderviken (2002).

Kohteen kuvaus:

Tähän muinaisjäännösrhyhmään kuuluvat kivirakenteet on merkitty asemapiirroksessa tunnuksin A-H, samoin kuin alla olevassa selostuksessakin.

A

A on itäisin kivirakenteista, se on 9,5 metriä pitkä ja enimmäkseen vain noin 1,5 metrin levyinen matala, ehkä noin 0,2 m:n korkuinen kiviladelmä loivasti kuperalla kalliopohjalla. Sen pohja-alan muoto vaikutti hieman epäsäännölliseltä. Kivet sijaitsivat paikoin verraten harvassa. Kuitenkin tämän kivirakenteen ulkoreunan kivet ovat paikoin tiiviisti rinnakkain niin, että ulkolaidan sijainti erottui sellaisilla kohdilla. Kivikerroksia näytti olevan yleensä enintään kaksi päällytysten; monin paikoin kivet ovat yhdessä kerroksessa. Tähän A:han ladotut kivet ovat yleensä 0,2 – 0,3 m:n kokoluokkaa ja ne ovat yleisesti särmikkäitä, ja niissä on jäkälää pinnoissa. Rakenteen A itäpäässä erottuu noin 0,4 m:n läpimittainen kivi. Rakenteen vastakkaisen pään lähellä näkyy yksi suurempi, noin 0,7 m:n läpimittainen kivi. Se on latomuksen sisällä eikä aivan sen ulkoreunalla. Tämä A vaikuttaa ehkä säästyneen tahalliselta rikkomiselta.

On mahdollista, että Volter Högman on viitannut mm. tähän kivirakenteeseen selostaessaan havaintojaan Sirnästä vuodelta 1886 (sivuilla 62–63). Högman on mainittuaan kaksi Sirnäsin röykkiötä (samat kuin tässä tunnuksilla F ja G) kirjoittanut myös niitten kanssa samalla mäellä havaituista latomuksista seuraavasti: ”Norr om dessa på samma bärg afsats, men där det är högt och brantast finnes i en temmeligen rak linie stenar hopade på en meters bredd, 20 å 30 centim höjd och ungefär 15 meters längd, därpå följer en sänkning i bärget på ungefär 10 meters afstånd, hvarefter bärget åter får samma höjd och stengärdet fortsättes i ungefär samma riktning samt höjd, bredd och längd. Svårt att bestämma för hvad ändamål denna stenläggning blifvit uppförd.” Tuo Högmanin kuvaus kahdesta noin 15 metrin pituisesta, metrin levyisestä ja 20 – 30 cm:n korkuisesta kivilatomuksesta saattaa tarkoittaa alempana tunnuksilla A – E merkittyjä kohteen osia. Högmanin ilmoittamien seikkojen perusteella vaikuttaisi, että hän on ehkä kirjoittanut noista 15 metrin pituisista latomuksista, ei kirjallisten muistiapanojen, vaan pelkästään muistikuvansa varassa; ainakaan mitat eivät ole korkeutta lukuunottamatta ilmoitetut sillä tarkkuudella, mitä Högman on yleensä hautaraunioita esitellessään käyttänyt, ja Högmanin merkintä kahdesta röykkiöstä pohjoiseen olevasta korkeammasta kohdasta ei sovi maaston korkokuvaan. Joka tapauksessa Högman on kirjoittanut kahdesta noin 15 metrin pituisesta latomuksesta kymmenen metrin etäisyydellä toisistaan, ja näitten piti olla samalla vuorella kuin ensin mainittu röykkiöpäri. Ainoa kysymyksen tuleva kokonaisuus, jota Högman olisi saattanut merkinnöillään 15-metrisistä kivilatomuksista tarkoittaa, on mielestäni ryhmä rakenteita, jotka olen tässä merkinnyt tunnuksilla A – E. Högmanin ilmoittama latomusten mitta 15 metriä osoittanee, että tässä A:lla ja B:llä merkityt osat olivat hänestä yksi rakenne, ja C:llä, D:llä ja E:llä merkityt osat olivat hänestä toinen rakenne. Välimatka osasta B osaan C on noin 15 metriä – Högmanin mukaan latomusten välillä oli kymmenen metrin välimatka. Högmanin mainitsema latomusten leveys vastaa huonosti osien A – E nykyisiä mittoja; niistä kapeinkin on puolitoistametrinen leveydeltään.

B

B sijaitsee A:n länsipuolella; näitten rakenteitten ulkolaidat ovat vain runsaan 2 metrin päässä toisistaan. Tämän B:n pituussuunta on itä – länsi: B:n läpimitta siinä suunnassa on 8,2 metriä, ja pohjois – etelä-suunnassa enimmillään noin 2,5 metriä. Asemapiirroksessa näkyvällä tavalla B:ssä on kaventuma, josta voisi päätellä siinä kaventumassa olevan kahden pienen latomuksen välisen saumakohdan. Sekin osa B:tä, joka on saumakohdasta länteen, saattaa koostua useammasta kuin yhdestä rakenteesta niin, että B:n keskivaiheilla olisi pieni latomus tasaisella kalliolla ja se olisi kiinni toisessa, joka on kuperalla kallionnokalla ja muodostaa B:n läntisimmän osan. B voi olla siten joko yksi yhtenäinen latomus tai kahden tai kolmen latomuksen kokonaisuus. B on kauttaaltaan matala; sen suurin korkeus on ehkä vain noin 0,3 m. Sen reunimmaisat kivet ovat paikoin siksi hajallaan, että pohja-alan muotoa oli vaikeata tarkemmin määritellä. Kiviä näytti olevan yhdessä, paikoin kahdessa kerroksessa päällekkäin. Kivet ovat läpimitaltaan 0,2 – 0,5 metrin kokoluokkaa, hieman särmikkäitä. Ne olivat yleensä tiiviisti toistensa tuntumassa ilman, että niitten välillä olisi ollut kovinkaan suuria rakoja. Kivien pinnoissa oli

jäkälää; sammalta niissä ei ollut paljon. B vaikutti säilyneen melkoisen ehjänä. Sen sisällä ei ollut puita; vieressä kasvaa mänty.

C

C sijaitsee 15,3 metriä B:stä länteen mitattuna näitten ulkolaidoista. Tämän C:n pituussuunta on itä – länsi: C:n läpimitta siinä suunnassa on 10,0 m, ja suurin läpimitta pohjois – etelä -suunnassa on noin 3,3 metrin luokkaa. C:n suurin korkeus on noin 0,3 metriä. Tämän kivirakenteen itäisin pää on loivasti kuperalla kallionpinnalla; muu osa on tasaisella ellei loivasti kuperalla kallionpinnalla. Pohja-alan muoto näkyy asemapiirroksesta, sanallisesti kuvaten sitä voisi verrata kalan uimarakkoon. C on voinut syntyä niinkin, että kahden latomuksen reunimmaisat kivet ovat joutuneet niin lähekkäin, että latomusten välin erottaminen on käynyt vaikeaksi. C:ssä reunimmaisat kivet eivät olleet kovinkaan hajallaan. Kiviä oli ehkä paikoin kolmessakin kerroksessa. C:n kivikon yläpinta oli paikoin loivasti kupera, paikoin taas loivasti kovera. Kivien läpimitta näytti olevan yleensä 0,1 – 0,5 metrin luokkaa. C:ssä näkyi runsaasti pyöristyneitä kiviä, ja paljon myös väriltään punertavia pikkukiviä. Jotkut kivet olivat särmikkäitä. Kivissä kasvoi hieman sammalta ja jäkälää. C vaikutti ehjältä. Puita ei kasvanut C:n päällä eikä vieressä.

D

D koostuu vain muutamasta hieman pyöristyneestä kivistä, jotka ovat toistensa tuntumassa tiiviinä ryhmänä kaltevalla kallionpinnalla. Tämä D on selvästi erillään sekä C:stä että E:stä, joitten välissä se sijaitsee vain noin puolen metrin etäisyydellä kummastakin. D:n pohja-alan muoto on epämääräinen. Kiviä on siinä yhdessä kerroksessa, ja ne ovat läpimitaltaan noin 0,3 – 0,5 m:n luokkaa. Kivissä oli hieman sammalta ja jäkälää.

E

E vaikutti osaksi kallion syvennykseen ja osaksi kallionnokalle kasatulta kivikolta. Sen kivikko ulottuu itälaidallaan samalle kuperalle kallionnokalle, jolla D on. E:n läpimitta pohjois – etelä-suunnassa on mittaukseni mukaan noin 4,5 – 4,7 metriä riippuen siitä, missä kivikon rajan katsotaan kulkevan. E:n läpimitaksi länsi – itä-länsi-suunnassa mittasin 3,0 metriä. E:n kivikon korkein kohta kohoo ehkä noin 0,2 m kallion pinnasta. Pohja-alan muoto on epämääräinen. Kivikerroksia on enemmän kuin yksi. Kivikon päällys on keskeltä matalammalla kuin reunoilta. E:n kivet ovat hieman pyöristyneitä ja 0,3 – 0,5 metrin läpimittaisia. Niitten päällä oli hieman sammalta ja jäkälää. Purkamisjälkiä en E:ssä havainnut. E:n kohdalla ei kasvanut puita.

F

F on rökkiö, joka sijaitsee noin 56 metriä E:stä länsilounaaseen loivasti kuperalla kallionnokalla. Mittasin F:n läpimitaksi pohjois – etelä-suunnassa 6,1 metriä. Vastaavaksi mitaksi länsi–itä-suunnassa voisi katsoa mittauskohdasta riippuen joko 6,0 metriä tai 6,8 metriä. Tämän rökkiön korkeus on arvioni mukaan 0,4 metrin luokkaa. F:n pohja-alan muoto on mielestäni eräänlainen rajatapaus: sen voi hahmottaa nelikulmaiseksi, tai voi katsoa niinkin, että siinä ulkoreuna kaartuu. Kuvaava tälle on, että vuonna 1886 Volter Högman on merkinnyt, että Simäsissä oli kaksi nelikulmaista rökkiötä (seuraavana esiteltävä rökkiö E on selvästi nelikulmainen), kun taas Hildur Planting on kirjoittanut samalla paikalla olevan yhden nelikulmaisen ja yhden pyöreän rökkiön. F:ssä kivet näyttivät olevan suurimmalta läpimitaltaan yleensä 0,2 – 0,4 m:n kokoluokkaa; ne olivat pääosin särmikkäitä, usein väriltään punertavia. Kivikerroksia arvelin tässä rökkiössä olevan 1 – 4. Kivikon yläpinta on melko tasainen paitsi, että sen keskikohdalla on pieni notkelma; ehkä siltä kohtaa on rökkiön rakennetta hieman pengottu. Paikoin rökkiön ulkolaidoilla olivat kivet ehkä siirtyneet. Kivien pinnoissa ei ollut sammalta, jäkälää niissä näkyi. Tämän rökkiön keskellä ei ollut kasvavia puita. F:n sijaintikohdalta näkyy merelle.

Volter Högman on toteuttanut vuonna 1886 rökkiön kaivauksen Simäsissä. Yksi rökkiö oli kaivettu ja ennallistettu kaivauksen jälkeen. Rökkiön sisällä oli ollut etupäässä suuremmista kivistä rakennettu nelikulmainen kivirakenne (en fyrkantig inhägnad af företrädesvis större stenar). Muuta merkille pantavaa ei silloin kaivauksessa ollut löytynyt kuin hiiltä, jota oli ollut rökkiön pohjaosassa melkoisesti (ganska betydligt kol). Högmanin selonteosta siltä vuodelta ei kuitenkaan selvästi ilmene, mikä rökkiö silloin kaivettiin; se on ollut toinen rantaan päin laskeutuvan kallion lähes reunalla sijaitsevista kahdesta rökkiöstä (Högmanin selonteko, sivut 62, 119-120.). Kaivettu rökkiö on ollut siten arkistotietojen perusteella joko tässä F:llä merkitty raunio tai sitten seuraavaksi selostettava G. Paikan päällä katsottuna raunio G:n muoto ja mitat vaikuttivat epätavallisen säännöllisiltä, mutta niittenkään perusteella ei kai voida varmuudella päätellä, että juuri se G olisi tullut kaivetuksi ja ennallistetuksi; kaivauskohde on voinut ehkä olla F:kin. (Vrt. Karhunhammas 14, ss. 92 ja 118: siinä on ilmoitettu kaivauskohteeksi vierekkäisistä raunioista pohjoisempi, jonka pituudeksi ja leveydeksi on samalla ilmoitettu 4,0 m. Viereisen rökkiön pituudeksi on merkitty 6,0 metriä ja leveydeksi 5,8 metriä.)

G

G on selvästi nelikulmainen rökkiö ja se sijaitsee noin 21 metriä F:stä luoteeseen. Idgrundintie on G:stä vain noin 20 metrin päässä. G on koottu melko tasaiselle kalliolle. G:n pohjois–etelä-suuntaiset sivut ovat 3,3 metrin pituiset ja itä–länsi-suuntaiset sivut 4,0 m:n pituiset. Rökkiön G korkeus on noin 0,5 metriä. Tämän rökkiön reunat ovat säännölliset. Kivien suurimman läpimitan arvelin olevan yleensä 5 – 40 cm:n luokkaa, ja kivet ovat osaksi särmikkäitä ja osaksi melkoisen pyöristyneitä. Kivien pinnoilla erottui jäkälää; sammalta niissä ei

juurikaan ollut. Keskellä röykkiötä on syvennys. Joitakin kiviä näytti olevan tämän röykkiön luoteiskulman ulkopuolella röykkiön säännöllisen reunan vierellä. G:n sisällä ei ole kasvavia puita.

H

H on vain muutamasta kivistä koostuva sammalen peittämä latomus ja sijaitsee B:n länsikärjestä 7,1 m:n päässä kompassisuuntaan 230 astetta.

Luokitusehdotus: 1.

Lisäyksiä: Volter Högman on esitellyt sanallisesti tämän kohteen niin, että siihen kuuluisi kaksi röykkiötä ja kiviriviä, jossa noin 10 metrin katkos. Hildur Planting on maininnut Sirnäsistä vain kaksi röykkiötä, ja samoin Tyarktika-tietokantaan on merkitty vain kaksi röykkiötä. Seutukaavaliiton luetteloita laatiessa on jälleen mainittu kahden röykkiön ohella myös muista mäellä olevista kivirakenteista.

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Cleve 1942, s. 24, n:o 114.

Karhunhammas 14, sivu 92.

Varsinais-Suomen vahvistettujen seutukaavojen yhdistelmä 1996 selostusosa, s. 53, kohde 633.

Tuovinen 2002, 38, 314.

Asplund 2008, 53, 563.

2 Norra Mågsholmen

Muinaisjäänösrekisterissä 923010002 Norra Mågsholmen.
Seutukaavan suojelukohde numerolla 632.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat: hautaröykkiöt
Ajoitus: rautakautinen?
Rauhoitusluokka: 1
Lukumäärä: 1
Peruskarttalehdet: 2012 01 + 13 DALSBROK
(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)
ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6660926, E 256173, Z n. 12
Yhtenäiskoordinaatit: 6663724, 3256245
Koordinaattiselite: Koordinaatit Museoviraston rekisteriportaalista.
Maastomerkintä: ei tiedossa
Pinta-ala: ei tiedossa
Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 4½ km lounaaseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Pörtsnäs
Tila: Vendelö, RN:o 1:103 (322-533-1-103)
Omistaja: Linnea Eleonora Jalakas
Osoitetta ei ollut käytetyssä tietokannassa.
Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Arkistoista ei ollut heinä-elokuussa 2011 saatavilla tähän liittyviä tietoja. Tiedot perustuvat julkaisuihin ja myös Museoviraston rekisteriportaaliin.

INVENTOINTI 2011

Aika: En ole käynyt tällä kohteella inventoimassani.
Löydöt: –
Karttaotteet: n:o 13
Kuvat: –

LYHYT KOHDEKuvaus

Röykkiö kallioisella suurehkolla saarella.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee Norra Mågsholm -nimisen saaren rannan pohjoisimman niemekkeen tyvessä hieman itään kohdasta, johon on karttaan merkitty sähkölinja.

Muut tunnetut nimet: Pörtsnäs (1992)

Kohteen kuvaus:

Varhaisin tuntemani tätä koskeva kirjallinen tieto on vuonna 1981 painetulle peruskarttalehdelle tehty merkintä muinaisjäänöksestä. Mahdollisesti se merkintä on antanut aiheen Turun yliopiston vuonna 1983 tai myöhemmin suorittamaan tarkastukseen, jonka tietoihin perustunevat alla mainitun vuonna 1992 ilmestyneen julkaisun tiedot. Niiden mukaan röykkiön pituus ja leveys ovat 7,6 ja 4,9 metriä, ja sen korkeus on 0,9 metriä. Röykkiön pohja-ala muodoksi on katsottu monikulmio ja sen pituusakselin suunnaksi on määritelty on länsi–itä. Röykkiössä on havaittu purkamisjälkiä; siinä pitäisi olla kraaterimainen syvennys. Röykkiö on tehty kalliolle.

Luokitusohje: entinen luokka

Lisäyksiä: -

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Karhunhammas 14, sivu 92.

Tuovinen 2002, 314.

3 Mellangård

Muinaisjäännösrekisterissä 923010003 Mellangård

Seutukaavan suojelukohde numerolla (94)631, ilman erisnimeä siellä.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat, hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: ehkä osittain purettu

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(Merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6667699, E 257171, Z 25

Yhtenäiskoordinaatit: 6670500, 3257243

Koordinaattiselite: tasokoordinaatit ovat Museoviraston kulttuuriympäristön rekisteriportalista. Ne myös vastaavat havaintoani tämän kohteen sijainnista maastossa. Korkeuskoordinaatti on määritelty peruskartan käyrästöltä.

Maastomerkitä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiön ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 3,2 km pohjoisluoteeseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Östanå

Tila: Mellangård, RN:o 4:24 (322-540-4-24)

Omistajat: Evy Margita Bergholm ja Magnus Vilhelm Bergholm

Osoitetta ei ollut käytetyssä tietokannassa

Lisätietoja: –

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman?	1886? inv.? (yhtenä Östanån kohteista?)	–
Hildur Planting?	1933 inv.? (yhtenä Östanån kohteista)	–
Per-Gustav Wikström	n. 1970 valokuvia, joista on tai on ollut kopioita muinaistieteellisellä toimikunnalla (valo- kuvaaja Per-Gustav Wikströmin kirje muinaistieteelliselle toimikunnalle 13.12.-71)	–

Turun yliopiston julkaisussa (1992) Östanån läntisemmälle rauniolle eli tälle ilmoitetut mitat perustunevat 1980-luvulla koottuihin kenttähavaintoihin, joista ei kuitenkaan ole tietääkseni saatavilla arkistoituja selontekoja.

INVENTOINTI 2011

Aika: 15.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 5

Kuvat: DT2011:49:1:39–41

LYHYT KOHDEKUVAUS

Huonokuntainen kiviröykkiö suuren silmäkiven ympärillä kapealla kalliokaistaleella kalliojyrkänteen ja golfkentän lähellä.

TUTKIMUSKERTOMUS**Sijainti ja maasto:**

Sijaitsee Östanån kylässä lähellä golfkentän rakennuksia.

Muut tunnetut nimet: aiemmin on tätä kohdetta nimitetty toiseksi Östanån røykkiöistä (1933). Södergårdskvarn (2002, 2008).

Kohteen kuvaus:

Koordinaattien osoittamassa paikassa on silmäkivellinen røykkiö kallioisen mäen länsilaidalla, joka päättyy lännessä jyrkänteeseen. Mäeltä on näkymä yli jokilaakson. Røykkiön vieressä on avokalliota, jota voi olla myös røykkiön alla. Røykkiön läpimitan voidaan katsoa olevan pohjois–etelä-suunnassa, mittauskohdasta riippuen, noin 10,5 tai 11,5 metriä. länsi–itä-suunnassa läpimitta on noin 8,5 metriä. Røykkiön silmäkivi näytti olevan noin 1,3 metrin korkuinen, muutoin røykkiön korkeus on noin 60 cm:n luokkaa. Røykkiö on ollut ehkä alunperin pyöreä, mutta sitä on ehkä purettu sen eteläisestä puoliskosta; vaikutti, että røykkiössä oli harvakivinen tai kivistä tyhjä osa sen eteläreunan ja keskikohdan välillä. Lännessä røykkiö näytti ulottuvan noin metrin mittaiseen maakiveen. Kivien tavallinen suurin läpimitta røykkiössä näytti olevan noin 0,2 – 0,5 m:n luokkaa, ja kivet olivat hieman pyörityneitä. Niitten pinnoilla oli jäkälää. Kiviä näytti olevan 1 – 3 kerroksessa røykkiössä. Røykkiön sisällä oli iso kataja. Kasvillisuus røykkiön lähellä on pieniä mäntyjä ja katajia; kallion pinnalla näytti kasvavan paikoin heinikkoa, kanervia, jäkäliä ja sammalta.

Noin 35 metriä etelään silmäkivellisestä røykkiöstä, sen ja golfkentän laidan välillä, on isojen ja pyörityneitten kivien ryhmä, jossa on kiviä epäsäännöllisen kaaren muotoisessa ryhmässä, jonka mitat ovat noin 4,8 metriä X 1,7 metriä. Kivet olivat sillä kohtaa vain yhdessä kerroksessa. Siinä saattaa olla vain jokin sivuun siirrettyjen kivien ryhmä, melko myöhään syntynyt, mutta toisaalta tietoon ei tullut paikan päällä mitään seikkaa, mikä olisi vahvistanut sen nimenomaan myöhäiseksi.

Pelkästään ulkoisten tarkastelun perusteella on vaikeata ajoittaa myös pientä kivilatomusta, joka on silmäkivellisestä røykkiöstä noin 25 metriä länteen ja alarinteeseen. Latomus oli valokuvien osoittamalla tavalla korottamassa kallionpinnassa olevan syvemmän kohdan toista reunaa.

Luokitusehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä: Volter Högman on kirjoittanut vuonna 1886 kahdesta røykkiöstä Östanåssa, vaan tässä mainittu silmäkivellinen røykkiö ei välttämättä ole kumpikaan niistä. Högmanin antamat røykkiöitten sijaintia koskevat tiedot tuntuvat kaikki viittaavan pikemminkin joihinkin muihin maastonkohtiin eikä siihen, millä tässä selostettu silmäkivellinen røykkiö sijaitsee. Sitäpaitsi Högman ei ole maininnut røykkiön silmäkivestä.

Hildur Plantingin karttapiirroksella vuodelta 1933 Östanåhon on merkitty kaksi røykkiötä lähekkäin. Vertasin vuoden 1933 karttapohjan korkeuskäyriä venäläiseen topografikarttaan, mihin ne näyttävät perustuvan. Selvisi, että vuoden 1933 karttamerkintä osoittaa Hemångskullen-nimiselle laajahkolle mäelle, eikä sille, missä tämä Mellangårdin røykkiö sijaitsee. Hildur Planting näyttää inventointikertomuksensa tekstissä kuitenkin selostaneen mahdollisesti juuri yllä kuvattua røykkiötä, eli sitä, jolle on myöhemmin annettu rekisterinumero 923010003 ja nimi Mellangård. Hän on maininnut røykkiön suuren silmäkiven ja røykkiön tienoilta olleen näköalan jokilaaksoon. Toisesta Östanån røykkiöstä Hildur Planting ei ole antanut muuta kuvausta kuin karttamerkinnän. Saattaa olla, että hänen tietonsa kahdesta røykkiöstä Östanåssa perustuvat Volter Högmanin selontekoon, ja merkki vuoden 1933 karttapiirroksella ei perustu paikan päällä havaittuun røykkiön tarkkaan sijaintipaikkaan, vaan on sijoitettu toisen viereen osoittamaan yleensä sitä, että kylästä on havaittu kaksikin røykkiötä. (Toinen Högmanin tuntema Östanån røykkiö oli Backasin talon maalla, jossa yhäkin on säilyneitä røykkiöitä.)

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Cleve 1942, 24 nimellä Östanå.

Varsinais-Suomen suojelualueet ja -kohteet / Inventointiraportti 1977, (n:o 94631) s. 492.

Karhunhammas 14, sivu 92.

Varsinais-Suomen vahvistettujen seutukaavojen yhdistelmä 1996 selostusosa, (n:o 631) 53.

Tuovinen 2002, 169, 314.

Asplund 2008, 564.

4 Jarlsgård

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923010004 ja nimellä Jarlsgård.

Seutukaavan suojelukohde numerolla 634 (Varsinais-Suomen vahvistettujen seutukaavojen yhdistelmä 1996 selostusosa ISBN 952-9532-75-X, sivu 53.).

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: kultti- ja tarinapaikat: jatulintarhat

Ajoitus: historiallinen (1900-luku?)

Rauhoitusluokka: 1

Lukumäärä: 2

Säilyneisyys: suurempi sokkelolatomus näytti ehjältä, pienempi on pahoin rikkonainen

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6665110, E 257798, Z 56

Yhtenäiskoordinaatit: 666791, 3257870

Koordinaattiselite: koordinaatit ovat Museoviraston rekisteriportaalista.

Maastomerkinä: tien varrella Misskärrin kivikautisella asuinpaikalla (inv. n:o 15) on viitta, joka viittaa tälle sokkelolatomukselle.

Pinta-ala:

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 0,8 km luoteeseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Pörtsnäs

Tila: Jarlsgård, RN:o 1:80 (322-533-1-80)

Omistaja: Mikael Kristian Söderström

Osoite: Pörtsnäsintie 30, 25840 NIVELAX

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Heljä Brusila

tark. 2009

-

INVENTOINTI 2011

Aika: 21.9.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 10

Kuvat: Sateen vuoksi en ottanut kuvia.

LYHYT KOHDEKUVAUS

Laajan kallioisen mäen päällä on lohkarepeltoa ja sen lähetyvillä kaksi sokkelolatomusta, joista toinen on laaja-alainen ja ehjä, toinen on pieni ja osaksi hajallaan.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Nämä kaksi sokkelolatomusta sijaitsevat peruskartan osoittamassa kohdassa mäen päällä olevan laajan lohkarepellon eteläpuolella. Pienempi sokkelolatomus on aivan lohkarepellon vieressä. Suurempi latomus on siitä vain noin 10 metriä etelään.

Kohteen kuvaus:

Latomuksista suurempi on koottu kivistä, jotka ovat yleensä särmikkäitä ja latteita. Kaikki kivistä eivät ole lappeellaan, vaan jotkut on asetettu kapean sivun varaan. Suuremman latomuksen käytävät erottuvat selkeinä. Käytävien sijoittelu on sellainen, että latomuksen keskeltä käytävä johtaa ulos ilman, että se kiertäisi sokkelon kaikkien osien lävitse. Käytävä haarautuu ainakin yhdessä kohdassa. Nämä seikat eivät kuulu perinteisen jatulintarhan rakenteeseen. Bo Stjernströmin vuonna 1989 julkaistussa artikkelissa on huomautettu, että kaikki eksyttäviä käytäviä sisältävät sokkelolatomukset Itämeren alueella olisivat myöhäisiä jäljitelmiä tai niissä olisi taitamattomuuden tai rikkoutumisen vaikutuksesta alkuperäisestä ajatuksesta poikkeava pohjakaava (Bo Stjernström: Ålands labyrinter, 108. ”Åländsk Odling” vuonna 1989.).

Pienemmän latomuksen muotoa on vaikeata hahmottaa, sillä se on pahasti hajallaan. Sen kivet ovat yleensä pieniä ja niissä on paljon pyörityneitä. Saattaa kuitenkin huomata, että tämän pienemmän sokkelolatomuksen alkuperäiseen rakenteeseen on kuulunut ainakin kaarimaisia osia. Yhdessä kohdassa erottuu viisi kivikaarta sisäkkäin vähän niin kuin samankeskisten ympyröitten kaarina. Erikoista tämän pienemmän sokkelolatomuksen sijaintipaikassa on, että se on kohdalla, jossa kallio on erittäin epätasainen. Kaarien ja kivikon yleisen sijainnin perusteella hahmotettava pohja-alan keskikohta on silminnähden paljon matalammalla kuin latomuksen laita-alue siitä koilliseen.

Luokitusehdotus: -

Lisäyksiä:

Tämä on huomioitu yllä mainitussa julkaisussa ”Varsinais-Suomen vahvistettujen seutukaavojen yhdistelmä 1996 selostusosa”, sivu 53 (ISBN 952-9532-75-X). Maininta siinä on vanhin löytämäni kirjallinen tieto tästä Jarlsgårdin maalla olevasta jatulintarhasta.

Tästä kohteesta on suullisesti kerrottu, että tämä olisi myöhäinen, ja sen olisivat rakentaneet koululaiset opettajansa johdolla.

Edellä mainittuun opasviittaan merkitty etäisyys ja suunta tuskin tekevät mahdolliseksi löytää tätä kohdetta, vaan löytäminen on mahdollista lähinnä vain peruskartan tai muun tarkemman tiedon avulla.

5 Lammala

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923010005 ja nimellä Lammala.
Seutukaavan suojelukohde numerolla 94637 (tai 637) ja nimellä Norrslammala.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssikautinen

Rauhoitusluokka: 1

Lukumäärä: 2

Säilyneisyys: molemmat röykkiöt ovat tutkitut kaivauksin ja ne on ennallistettu

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6664363, E 259412, Z 15

Yhtenäiskoordinaatit: 6667162, 3259485

Koordinaattiselite: koordinaatit Museoviraston rekisteriportaalista.

Maastomerkintä: läheisen luontopolun opasteissa on röykkiöitten suuntaan osoittava yksinkertainen viitta.

Röykkiöt ovat kuitenkin pihamaiden välissä siten, että niille ei ole helppoa löytää asukkaita häiritsemätöntä kulkureittiä sen viitankaan perusteella.

Pinta-ala: röykkiöitten ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 0,9 km itäkaakkoon.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Norrslammala

Tila: Norrgård, RN:o 4:82 (322-532-4-82)

Omistaja: Eva Kristina Sjöstrand

Osoite: Lammalavägen 71, 25830 VÄSTANFJÄRD

Lisätietoja: Tonttiraja kulkee tämän muinaisjäännösryhmän itälaidan tuntumassa tai ehkä muinaisjäännösryhmän yli. Mahdollista on, että muinaisjäännös tai sen suoja-alue ulottuu edellä mainitun kiinteistön lisäksi myös viereiselle kiinteistölle, joka on nimeltään Knallberget (322-532-4-72); sen omistajat ovat Solveig Viola Enestam ja Jan-Erik Enestam, molempien osoite:

Skt. Jakobs plats 2, st

DK-2100 KÖPENHAMN Ö

DANMARK

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman

1886, inv.

-

Volter Högman

1886, kaiv.

KM 2503A:24-25

luunpalasia

Hildur Planting

1933, inv.

-

Per-Gustav Wikström

n. 1970 valokuvia, joista on tai on ollut kopioita muinaistieteellisellä toimikunnalla (valokuvaaja Per-Gustav Wikströmin kirje muinaistieteelliselle toimikunnalle 13.12.-71)

INVENTOINTI 2011

Aika: 12.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: -

Karttaotteet: n:o 11

Kuvat: DT2011:49:1:30-32

LYHYT KOHDEKuvaus

Kaksi hiidenkiuasta on etelään laskeutuvalla kallioalueella, lähellä merenlahtea, suunnilleen samalla korkeudella. Niitten lähetyvillä on pihamaita monella suunnalla.

TUTKIMUSKERTOMUS**Sijainti ja maasto:**

Sijaitsee Västanfjärdin keskustassa pihamaiden välisellä avokallioalueella Klockarpottsberget-nimisen kallioisen mäen etelärinteellä. Röykkiöitten ympäristössä ei ole hyvää kasvualustaa puille, ja puusto on sen vuoksi harvaa ja pientä. Röykkiöiltä näkyy merenlahdelle.

Muut tunnetut nimet: Norrmlammala (1933, 1977, 1992, 1996), Lillskogen, Västanfjärd (1886, 2002), Norrmlammala, Lillskogen (2008).

Kohteen kuvaus:

Näistä röykkiöistä en tehnyt mittauksia, koska tiesin ne tutkituiksi ja ennallistetuiksi. Röykkiöt sijaitsevat kumpikin kalliolla noin 25 metrin etäisyydellä toisistaan lähes samalla korkeudella, suurin piirtein luoteis-kaakko-suuntaisella korkeuskäyrällä. Läntinen (luoteisempi) röykkiö on koottu muodoltaan pitkänomaiseksi ja ehkä noin 0,7 m:n korkuiseksi. Kivet siinä ovat suurimmalta läpimitaltaan tavallisesti noin 0,2 – 0,7 m:n luokkaa. Kaakkoisessa röykkiössä kivet ovat pyörityneitä ja suurimmalta läpimitaltaan yleensä 0,3 – 0,4 m:n luokkaa. Röykkiöllä on nyt korkeutta ehkä runsas metri. Kaakkoisen röykkiön etelälaidasta kolmisen metriä etelään näytti olevan kohta, jossa irtokiviä oli joko joutunut tai kasattu johonkin kallionsyvennykseen (valokuva DT2011:49:1:32).

Volter Högmanin selonteon mukaan näistä röykkiöistä se, joka sijaitsi toisesta vähän matkaa länteen, oli ennen hänen kaivaustaan suorakaiteen muotoinen, pituudeltaan 7 m 50 cm, leveydeltään 3 m, ja korkeudeltaan 60 cm (nuo mitat Högman on antanut kertomuksensa sivulla 65). Lammalan läntisempi röykkiö oli joskus aiemmin jo kaivettu keskeltä kalliota myöten.

Viereinen röykkiö oli Högmanin mukaan ennen kaivauksia pyöreä, halkaisijaltaan 8-metrinen ja 90 cm:n korkuinen. Sen keskellä oli pitkänomainen kuoppa.

Kaivauksia koskevissa tekstissään ja piirroksessaan Högman on osoittanut, että pitkänomaisen röykkiön reunat olivat melkein kauttaaltaan merkityt suuremmilla kivillä ("utpekade med större stenar"). Högman on pohdiskellut, oliko suorakaiteen pohja jaettu kahteen osastoon suuremmilla kivillä; hänen piirroksessaan kolme suurten kivien riviä ulottuu rinnatusten hieman eri suunnissa röykkiön keskiosassa sen toisesta pitkästä laidasta toiseen. Röykkiön pituussuuntana Högmanin piirroksessa on luode-kaakko; hän on ilmoittanut (kertomuksensa sivulla 119) röykkiön mittojen olleen 7 m 50 cm X 2 m 60 cm / 3 m. Kaivauksessa vuonna 1886 pitkänomaisesta röykkiöstä oli löytynyt hiiltä ja luunpaloja, joista Högman kuitenkin arveli, että ne olisivat voineet tulla röykkiöön jälkeensä.

Kaivauksissa vuonna 1886 oli pyöreän röykkiön pohjasta löytynyt palanutta luuta. Röykkiön kivitäytteessä Högman ilmoitti olleen muuta täytettä suuremmista usean miehen liikuteltavista kivistä ("stora stenar, flere mans") ladotun pyöreän kehän, ja sen sisäpuolella oli ollut samoin suuremmista kivistä ladottu kuvio, joka oli ollut epämääräisempi muodoltaan, ei oikein pyöreä eikä nelikulmainenkaan. Kehä oli ollut 6 metrin läpimittainen ulkomitoiltaan, sen sisällä olevan kuvion läpimitan Högman on ilmoittanut yhteen suuntaan olleen 3,2 metriä, toiseen 3,6 metriä.

Luokitus ehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä: -

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Cleve 1942, 24.

Varsinais-Suomen suojelualueet ja -kohteet / Inventointiraportti 1977, (n:o 94637) s. 492.

Karhunhammas 14, sivu 92.

Varsinais-Suomen vahvistettujen seutukaavojen yhdistelmä 1996 selostusosa, (n:o 637) 53.

Tuovinen: 2002, 38, 39, 314.

Asplund 2008, 53, 563.

6 Kvirvon

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923010006 ja nimellä Kvirvon.
Ei ole ollut seutukaavan suojelukohdeluetteloissa.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssikautinen?

Rauhoitusluokka: 1

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: ehkä täysin ehjä

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

N 6668360, E 258283, Z 32,5–35

P (YKJ): 6671161 I (YKJ): 3258356

Koordinaattiselite: tasokoordinaatit ovat Museoviraston rekisteriportaalista. Korkeus on luettu peruskartalta.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiön ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 3,6 km pohjoiseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Kobböle

Tila: Kobböle, RN:o 1:17 (322-529-1-17)

Omistaja: Tom Edvard Jansson

Osoite: Östanåvägen 320, 25840 NIVELAX

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Arkistoissa ei taida olla tähän varmuudella liitettäviä selontekoja. Julkaisussa Karhunhammas 14 on ilmoitettu tätä koskevia mittoja ja muita tietoja.

INVENTOINTI 2011

Aika: 15.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 2

Kuvat: DT2011:49:1:38

LYHYT KOHDEKUVAUS

Nelikulmainen kiviröykkiö metsässä etelään laskeutuvalla kallioisella mäenrinteellä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee Lyckeberget-nimisen laajahkon kallioisen mäen kaakkoisosassa. Lähellä ei ole rakennuksia. Röykkön ympärillä kalliolla kasvaa vain pieniä puita.

Muut tunnetut nimet: Kobböle (1992), Lyckeberget (2002), Kobböle, Lyckeberget (2008)

Kohteen kuvaus:

Varhaisin tuntemani tätä koskeva kirjallinen tieto on vuonna 1981 painetulle peruskarttalehdelle tehty merkintä muinaisjäännöksestä. Tämä röykkiö on rakennettu loivasti etelään laskeutuvalla mäenrinteelle, kalliolle, jolta on näkyvyyttä pitkälle etelään. Röykkiön läpimittoja on vaikea määritellä täsmällisesti. Pohjois–etelä-suunnassa röykkiön läpimitta on vähintään 3,7 metriä, enintään ehkä 4,6 metriä, ja itä–länsi-suunnassa sen läpimitta on 4,1 – 4,4 metriä. Röykkiön korkeus on ehkä noin 25 cm:n luokkaa. (Karhunhammas 14 -julkaisun mukaan tämän pituus olisi 5,3 metriä, leveys 4,2 metriä ja korkeus 0,3 metriä.)

Tämän röykkiön pohja-ala on melko säännöllisen nelikulmainen. Tässä röykkiössä näytti olevan yleensä särmikkäitä suurimmalta läpimitaltaan 0,2 – 0,5 metrin läpimittaisia kiviä, niitä on ehkä yleensä vain 1–2 kerroksessa. Röykkiön päällyspinta näytti melkoisen tasaiselta. Röykkiön kivien pinnoissa oli hieman sammalta ja jäkälää. Röykkiö vaikutti olevan melkoisen ehjänä säilynyt. Sen kivien välissä kasvoi heinätuppaita ja joitakin pieniä koivunvesoja.

Luokitusehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä:

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Karhunhammas 14, sivu 92.

Tuovinen 2002, 314.

Asplund 2008, 53, 563.

7 Kilskullen

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923010007 ja nimellä Kilskullen.
Seutukaavan suojelukohde numerolla 94636.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 1

Lukumäärä: 9-10

Säilyneisyys: röykkiöt näyttävät säilyneen ehjinä

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6668479, E 259148, Z 22,5

Yhtenäiskoordinaatit: 6671280, 3259220

Koordinaattiselite: tasokoordinaatit ovat Museoviraston rekisteriportaalista.

Maastomerkintä: röykkiöitä oli merkitty rautapuikoilla, jotta niitä olisi osattu varoa metsätöitten aikana

Pinta-ala: röykkiöitten ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 3,8 km pohjoiseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Kobböle

Tilat: Kobböle, RN:o 1:17 (322-529-1-17) ja Villa-Väster, RN:o 1:14 (322-529-1-14)

Molempien tilojen omistaja: Tom Edvard Jansson

Osoite: Östanåvägen 320, 25840 NIVELAX

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman? 1886 inv.? -

Hildur Planting? 1933 inv.? -

INVENTOINTI 2011

Aika: 11.8.2011 ja 15.8.2011

Havainnointiolosuhteet: puutteelliset pensaikon vuoksi

Löydöt: -

Karttaotteet: n:o 2

Kuvat: DT2011:49:1:20-24, DT2011:49:1:42-43

LYHYT KOHDEKUVAUS

Kilskullen-nimisellä laajahkolla mäkialueella on pienten röykkiöitten ryhmä osaksi maapohjalla ja osaksi pienialaisten tasaisten kalliopaljastumien tuntumassa tai päällä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Röykkiöryhmä sijaitsee loivasti länteen laskevalla rinteellä metsässä. Käydessäni paikalla metsää oli hakattu niin, että toiset röykkiöistä olivat hakatulla ja toiset hakkaamattomalla alueella. Melkein kaikki röykkiöt oli merkitty punaisiksi maalaatuilla teräspuikoilla, ja niitten päältä oli kuorittu sammaleita. Sain tietää Museovirastolla työskentelevältä Satu Mikkonen-Hirvoselta, että röykkiöt oli merkitty niin, jotta ne eivät olisi niin suuressa vaarassa rikkoutua metsätöitten aikana.

Määritin tämän koordinaatit maastohavainnon perusteella, ja ne poikkeavat aiemmin annetuista niin, että koordinaattiparien osoittamat maastonkohdat ovat runsaan sadan metrin etäisyydellä toisistaan.

Muut tunnetut nimet: -

Kohteen kuvaus:

Loivasti länteen laskeutuvassa rinteessä on noin 30 X 70 m:n laajuinen alue, jolla on ryhmänä ainakin 9-10 pientä matalaa kivi-röykkiötä. Niistä piirtämässäni asemapiirroksessa ja alla olevassa sanallisessa kuvauksessa olen merkinnyt röykkiöitä tunnuskirjaimilla.

A

Kirjaimella A merkitty röykkiö on ehkä vähän epämääräisempi kuin saman ryhmän muut röykkiöt. Tämän A:n

läpimitta on noin 2,3 metriä ja korkeus ehkä noin 0,2 m:n luokkaa. Röykkiössä A näytti olevan yleensä pyöristyneitä kiviä, joitten suurimman läpimitan arvioin olevan yleensä 0,1 – 0,3 metrin luokkaa. Oli vaikeata havaita, monessako kerroksessa kiviä mahdollisesti oli. Kivikon päällys oli keskeltä muodoltaan kupera. Tämän A:n eteläpuolella noin 3 m:n päässä A:sta oli pienialainen jyrkkäreunainen vanhan näköinen kuoppa, hieman samanlainen, jota olen jäljempänä selostanut B:n esittelyssä.

B

Röykkiö B on maapohjalla kahden maakiven välissä. B:n läpimitta pohjois–etelä-suunnassa on 1,8 metriä ja itä–länsi-suunnassa 1,2 metriä. Korkeudeltaan B on jotakin 0,2 metrin luokkaa. Röykkiössä B näytti olevan yleensä pyöristyneitä kiviä, niitten suurimman läpimitan arvioin olevan yleensä 0,1 – 0,3 metrin luokkaa, niitä näytti olevan paikoin yhdessä, paikoin kahdessa ja ehkä myös kolmessa kerroksessa. Kivien pinnoissa ei ollut sammalta eikä jäkälää. Tästä B:stä noin 5½ metriä pohjoiseen oli maanpinnassa pienialainen syvä ja jyrkkäreunainen vanhan näköinen kuoppa.

C

Röykkiö C on pohjoiseen viettävällä maapohjalla (vrt. viereinen röykkiö D). Röykkiön C läpimitta on 2,2 metriä kahteenkin suuntaan mitattuna. Tämä röykkiö ei kovin paljoa kohoa ympäröivästä maaperästä: ehkä enimmillään vain noin 10 senttiä. Röykkiössä C näytti olevan yleensä pyöristyneitä kiviä, joitten suurimman läpimitan arvioin yleensä olevan 0,1 – 0,4 m:n luokkaa, niitä näytti olevan 1 – 3 kerroksessa.

D

Röykkiö D on tasaisella maapohjalla ja ehkä matalassa maanpinnan painanteessa. Röykkiö D on läpimitaltaan NW-N – SE-S -suunnassa 3,8 metriä ja toisessa suunnassa mitattuna 2,3 metriä. Sen pinta on korkeimmillaan vain muutamia senttejä ympäröivää maanpintaa ylempänä. Röykkiössä D näytti olevan yleensä pyöristyneitä kiviä, ja niitten suurimmaksi läpimitaksi arvioin noin 15 – 40 cm, ja niitä on ehkä 1 – 3 kerroksessa. Röykkiön D kivikkoa oli kuorittu keskikohdalta näkyviin.

E

Röykkiö E rajoittuu etelässä pieneen matalaan kalliopaljastumaan, ja saattaa olla, että E on tehty kalliolle. E:n läpimitta on 2,9 – 3,0 metriä ja korkeus on 0,2 metriä. Kivet röykkiössä E näyttivät olevan yleensä pyöristyneitä, arvioin niitten suurimman läpimitan olevan yleensä rajoissa 0,2 – 0,3 metriä, mutta kahden kiven mitat näyttivät olevan suuremmat. Kiviä E:ssä näytti olevan ainakin 1 – 2 kerroksessa. Keskellä röykkiötä E on iso lahonnut puunkanto.

F

Röykkiö F on ehkä maapohjalla. F:n pituutta koillis–lounas-suunnassa oli vaikeata määrittää. Katson, että se on ainakin 1,9 metriä, mutta voisi olla toisaalta 3,3 metriä. Luode–kaakko-suunnassa sain F:n läpimitaksi 1,8 metriä. Tämä F on ehkä noin 25 cm:n korkuinen. Röykkiön F länsilaidalla on yksi suurempi lohkar, ja jokin epämääräinen sammalpeitteinen kiviryhmä oli röykkiöstä noin 1 – 1½ metriä pohjoiseen. Röykkiössä F näytti olevan yleensä pyöristyneitä suurimmalta läpimitaltaan noin 15–30 cm:n kiviä 1 – 2 kerroksessa. Kivikon keskukohtaa oli kuorittu näkyviin sammaleitten alta

G

Röykkiö G on maapohjalla, ja sijaitsee ehkä matalassa maaperän painanteessa. Röykkiön G läpimitta on 1,5 – 1,7 metriä. Tämän G:n päällyspinta ei kohoa kuin ehkä enintään joitakin senttejä ympäröivää maanpintaa korkeammalle. Röykkiössä G näytti olevan pyöristyneitä suurimmalta läpimitaltaan yleensä noin 0,2 – 0,4 metriä olevia kiviä 1 – 2 kerroksessa.

H

Röykkiö H on maapohjalla. Röykkiön H läpimitta itä–länsi-suunnassa on 5,0 metriä ja pohjois–etelä-suunnassa 3,1 metriä. Röykkiön korkeus on ehkä noin 0,2 metrin luokkaa. Röykkiössä H näytti olevan yleensä pyöristyneitä 15 – 25 cm:n läpimittaisia kiviä 1 – 3 kerroksessa. Röykkiön H päällyspinta näytti lähes tasaiselta. Röykkiön H länsipuoli näytti olevan sammalen ja peitossa, ja itäpuolta näytti kuoritun esille. Joitakin koivunvesoja ja ruohotuppaitakin oli röykkiön päällä.

I

Röykkiö I on maapohjalla ja rajoittuu itälaidaltaan runsaan metrin läpimittaisen maakiven kupeeseen. Tämän röykkiön läpimitta luode–kaakko-suunnassa on noin 2,5 metriä ja koillinen–lounas-suunnassa 2,0 metriä. Röykkiön I korkeus on noin 0,2 metriä. Kivet röykkiössä I ovat pyöristyneitä, suurimmalta läpimitaltaan yleensä 5–40 cm, ja niitä on ehkä yleensä vain yhdessä tai kahdessa kerroksessa.

J

Röykkiö J on maapohjalla. Sen läpimitta on noin 2 – 3 metriä. Röykkiön korkeus on noin 0,3–0,4 metriä. Kivet ovat tässä röykkiössä pieniä ja pyöristyneitä, ne ovat suurimmalta läpimitaltaan yleensä 5–40 cm, ja niitä näyttäisi olevan yleensä 1–3 kerroksessa.

Luokitusehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä: Volter Högman on maininnut vuoden 1886 kenttätöiden selonteossaan Lillkobbel- eli Lillkobböle-

nimisessä kylässä olevan Kilskullanin mäen. Hän lienee tarkoittanut silloin juuri yllä mainittua Kilskullenia. Lillkobböle-nimimuoto selittyy ehkä sillä, että naapuripitäjässä vain muutaman kilometrin etäisyydellä on Kobbölen kylä, josta Västanfjärdin Kobböle on haluttu erottaa nimityksellä. Kilskullanin sijainnista Högman ilmoitti, että Kilskullan sijaitsi aitauksesta itään, ”Österom gården”, eikä muuta. Högmanin selonteossa on yksityiskohtainen kuvaus kolmesta Kilskullanilla sijaitsevasta rökkiöstä (vrt. lainaus Högmanilta alempana!). Sitä kuvausta vastaavia rökkiöitä en löytänyt Kilskullenin mäeltä.

Hildur Plantingin inventointikertomuksessa vuodelta 1933 ei ole mitään sellaisia tietoja Kobbölen rökkiöistä, joita ei olisi esiintynyt jo Högmanin kertomuksessa. Hildur Planting ei ole tehnyt inventointikertomuksessaan selväksi, näkikö hän Kobbölen rökkiöt. Kaikki, mitä hän on inventointikertomuksensa tekstiosassa esittänyt Kobbölestä on karttamerkintä ja seuraava lyhyt tiedonanto: ”Lillkobbel. 3 kummel.” Hänen laatimassaan karttaesityksessä kolme rökkiötä on merkitty juuri samalle mäelle, joka nykyisellä peruskartalla on nimeltään Kilskullen. Niitten vieressä on paikannimi Lillkobbel. Merkit kartalla eivät kuitenkaan sinänsä voine todistaa Hildur Plantingin käyneen paikalla, sillä hän on merkinnyt samalle kartalle läheiselle mäelle myös kolme Tappon rökkiötä, joita hän ei liene nähnyt, koskapa on ilmoittanut, että Högman oli maininnut Tapposta kolme rökkiötä, mutta kylänväki ei tiennyt niistä mitään. Useitten Västanfjärdin muinaisjäännösten kohdalla Hildur Planting sitävastoin on ilmoittanut uusia tietoja.

Högmanin selostus: ”Österom gården på den så kallade 'Kilskullan' finnes ett mossbelupet kummel kringvuxet af skog; består af mindre väl rundlade stenar af hästhufvudsstorlek. Dess längd är 9 mtr. i str: n. v. t. s. o. bredd 8 meter, höjd 60 centim. Kumlet har för några år tillbaka blifvit delvis opplockadt, men ej till bottnet; ingenting hade där förmärkts; därförinnan hade det varit jämt till ytan.

På samma 'Kulla' ej långt åt väster från förenämnda ställe finnes en sten samling vid första påseende liksom i bäge, men torde dock utgöra tvänne kummel, åtskilda genom en stor sten /'bärghympel/'. Bägge äro mossbelupna. Längden på den östra afdelningen är 11 meter, bredd 6,50, höjd 60 centim; den västra är 7 mtr 40 centim lång och ungefär lika bred, så det torde vara rundt, höjden 60 centim. De stenar som synas under mossan, äro mest stora, mans stenar.”

Högman ei selvästikään ole tarkoittanut niitä pieniä rökkiöitä, jotka nyt ovat Kilskullenin hakkuuaukean reunan kahden puolen. Toiselta puolen on vaikeata epäillä Högmanin merkintöjä Kilskullenin mäen kolmesta suuremmasta rökkiöstä. Ehkä ne rökkiöt ovat tulleet hävitetyiksi. Högmanin selostusta vastaavia rökkiöitä en havainnut Kilskullenin mäeltä. Mäen päällä näkyvyys oli kauaksi hyvä.

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)
Cleve 1942, 25 (n:ot 125–127).

8 Nivelax

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923010008 ja nimellä Nivelax.
Osa tästä on ollut seutukaavan suojelukohteena numerolla 94634.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: rautakautinen?

Rauhoitusluokka: 1

Lukumäärä: 4

Säilyneisyys: tämän osissa ei erottunut pahoja purkamisjälkiä

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6669651, E 257390, Z 20–25

Yhtenäiskoordinaatit: 6672452, 3257462

Koordinaattiselite: tasokoordinaatit ovat Museoviraston rekisteriportaalista. Ne myös vastaavat havaintoani tämän kohteen kolmen pohjoisimpana olevan röykkiön sijainnista maastossa. Röykkiöistä neljättä ei portaalissa oltu vielä kesällä 2011 huomioitu. Tämän neljännen röykkiön yhtenäiskoordinaatit ovat seuraavat: P: 6672400 I: 3257460 (Saman ETRS-TM35FIN-koordinaatit: 6669598, 257389). Koko kohdetta tarkoittavat koordinaattitiedot voivat olla ennallaan sillä selityksellä lisätynä, että ne osoittavat ryhmän pohjoislaitaa.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiöitten ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 5 km pohjoiseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Nivelax

Tila: Ågård, RN:o 12:17 (322-531-12-17)

Omistajat: Mats Henrik Hagman ja Carina Elisabeth Hagman

Molempien osoite: Västanfjärdsvägen 586, 25840 NIVELAX

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman	1886, inv. (Nivelax, Östergårdin metsä)	-
---------------	--	---

Hildur Planting	1933, inv. Nivelax	-
-----------------	--------------------	---

Julkaisussa Karhunhammas 14 on ilmoitettu tätä koskevia mittoja ja muita tietoja, jotka perustunevat 1980-luvulla tehtyyn tarkastukseen, josta ei taida kuitenkaan olla arkistoitua tietoa.

INVENTOINTI 2011

Aika: 5.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 1

Kuvat: DT2011:49:1:11–16

LYHYT KOHDEKUVAUS

Neljä röykkiötä havumetsässä; kolme niistä on tiiviinä ryhmänä matalalla loivarinteisellä kumpareella, yksi on toisista erillään. Avokalliota ei ole röykkiöitten luona näkyvissä. Maanpinnassa kasvaa sammalta.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsevat metsässä lähellä kohtaa, jossa Nivelaxin ja Tappon kylien raja kulkee pitkin metsän ja pellon rajakohtaa. Vainio näkyy selvästi puiden välistä röykkiöille.

Muut tunnetut nimet: ?

Kohteen kuvaus:

A: Silmäkivellinen röykkiö: Ehkä kalliopohjalle ladottu röykkiö. Röykkiön läpimitta itä–länsi-suunnassa heti silmäkiven eteläpuolelta mitattuna on 8,8 metriä ja pohjois–etelä-suunnassa on 8,1 metriä. Korkeus on ehkä 0,4 metrin luokkaa. Röykkiön pohjan muoto on lähinnä pyöreä; ulkoreuna kaartuu paikoin hieman epäsäännöllisesti.

A on ladottu yleensä melkoisen pyörityneistä kivistä, joitten suurin läpimitta näytti olevan yleensä 0,3 – 0,4 metrin luokkaa. Kiviä näytti tässä rökkiössä olevan 1 – 2:ssa kerroksessa. Paikoin kivitäyte näytti harvalta. Sammal peittää kiviä, ja niitten väleissäkin on sammalta. En erottanut purkamisjälkiä. (Vuodelta 1886 ilmoitettu läpimitta tälle on 8,50 metriä, korkeus 75 cm; vuonna 1992 on julkaisussa ilmoitettu tämän pituudeksi 9,9 metriä, leveydeksi 9,3 metriä ja korkeudeksi 0,9 metriä.)

B: Kolmen rökkiön sikermässä läntisin rökkiö: Läpimitta pohjois–etelä-suunnassa on 5,6 metriä ja itä–länsi-suunnassa 5,0 metriä. Korkeus on noin 0,3 metrin luokkaa. Tämänkin rökkiön pohjan muoto on lähinnä pyöreä, ja sen ulkoreuna kaartuu paikoin hieman epäsäännöllisesti. Kivien läpimitta näytti vaihtelevan samoissa rajoissa kuin edellisenkin rökkiön. Tämäkin on ladottu yleensä melkoisen pyörityneistä kivistä. Tässäkin kiviä on 1–2:ssa kerroksessa. Kivikossa on harvoja kohtia, yksi suurikin kuoppamainen painanne keskikohdalla. Selviä pahoja purkamisjälkiä en erottanut. (Vuodelta 1886 ilmoitettu läpimitta tälle on 4,50 metriä; vuonna 1992 on julkaisussa ilmoitettu tämän pituudeksi 7,3 metriä, leveydeksi 7,0 metriä ja korkeudeksi 0,6 metriä.)

C: Edellisestä kaakkoon oleva rökkiö: Tämä on samalla myös hyvin lähellä rökkiötä A, johon tästä on etäisyyttä vain kaksi metriä. C:n korkeus on noin 0,4 metrin luokkaa. C ei näyttänyt kaarevareunaiselta, vaan hahmotin sen muistuttavan enemmän monikulmiota kuin soikiota. Rökkiön itäisin ja läntisin kohta ovat kuin kulmassa, joissa kummassakin kaksi noin 8 ½ metrin mitaista suoraa sivua yhdistyy toisiinsa 90 asteen kulmassa. Näitten sivujen pohjoisimmat ja eteläisimmät päät eivät yhdisty suoraan toisiinsa, vaan pienen lyhyemmän sivun välityksellä. Kyseessä on siten jonkinlainen kuusikulmio. C on ladottu yleensä melkoisen pyörityneistä kivistä, ja yksittäisten kivien suurin läpimitta näytti tavallisesti olevan 0,3 – 0,4 metrin luokkaa; joitakin vähän pienempiä kiviä näkyi rökkiössä myös. C:ssä on kiviä ehkä 1–3:ssa kerroksessa. C:ssä on, kuten B:ssäkin, keskellä kivikkoa kuoppamainen painanne. Selviä pahoja purkamisjälkiä en erottanut. C:n sisällä kasvaa kolme pientä kuusta ja sen kulmassa kasvaa koivu. (Vuodelta 1886 ilmoitettu läpimitta tälle on 8,50 metriä; vuonna 1992 on julkaisussa ilmoitettu tämän pituudeksi 11,0 metriä, leveydeksi 10,4 metriä ja korkeudeksi 0,8 metriä.)

D: Edellisestä 59 metriä etelään oleva rökkiö:

Tästä neljännessä rökkiöstä sain ilmoituksen Kristian Lindroosilta. Ennen hänen ilmoituksensa saapumista kuitenkin olin inventointikäynnilläni huomannut tämän rökkiön. D on matalalla loivasti kuperalla kallionkohoumalla. D:n läpimitta itä–länsi-suunnassa on noin 8,5 metriä, pohjois–etelä-suunnassa vähintään 8,7 metriä, mutta ulkoreunan voi ehkä katsoa kulkevan niinkin, että pohjois–etelä-suuntainen läpimitta olisikin enemmän: jotakuinkin 10,5 metriä. D:n korkeus on 0,4 metrin luokkaa. D:n pohja-alan muoto on hieman epäsäännöllinen. D:n reunakivet on paikoin ladottu melko huolellisesti viereen; ehkä niiksi on ainakin osittain valikoitu saatavilla olleista kivistä suurimpia. Reunassa on joissakin kohdissa kulmia tai verraten jyrkästi kaartuvia kohtia. Reunan voikin katsoa joko olevan kaartuva, kaartumisjyrkkyyden vaihdella, tai muodostavan ehkä epäsäännöllisen neli- tai viisikulmion reunaviivan näköisen kuvion. D on ladottu yleensä melkoisen pyörityneistä kivistä, ja yksittäisten kivien suurin läpimitta näytti tavallisesti olevan 0,3 – 0,4 metrin luokkaa, joitakin vähän pienempiä kiviä näkyi tässäkin rökkiössä. Kivikerroksia on tässä D:ssä ehkä vain yksi. Kivikko vaikutti harvalta; kivien välissä näkyi tyhjiä tiloja. Kivikon yläpinta D:ssä on epätasainen. Kivien pinnoissa ja niitten lomissa oli sammalta ja jäkälää. Purkamisjälkiä ei tässä D:ssä näkynyt. Puun taimia ja heinätuoppaita näkyi D:n päällä.

Luokitusehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä: Tämä on lähellä Tappon kylästä tutkittua rautakauden asuinpaikkaa.

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Tuovinen: 2002, 314.

Asplund 2008, 563.

Kemiön suurpitäjän historia I, 257, 258.

9 Storgård-Östergård

Ks. luku ”Mahdolliset muinaisjäänökset, joitten täsmällistä sijaintia ei tunneta”

10 Södergård

Ks. luku ”Mahdolliset muinaisjäänökset, joitten täsmällistä sijaintia ei tunneta”

11 Backas

Muinaisjäännösrekisterissä 923010011 Backas.

Varsinais-Suomen seutukaavaliiton suojelukohteitten luettelossa on vuonna 1977 mainittu ilman koordinaatteja Östanå-niminen raunio. Se maininta perustunee viime kädessä Volter Högmanin ilmoitukseen Backasin talon lähellä olevasta röykkiöstä, jolla Högman lienee tarkoittanut jotakin seuraavassa kuvattavista kolmesta röykkiöstä. Varsinais-Suomen vahvistettujen seutukaavojen yhdistelmässä vuodelta 1996 ei ole tähän muinaisjäännöskohteeseen liittyviä merkintöjä.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: Hautapaikat, hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 2–3

Säilyneisyys: ainakin yksi röykkiöistä on hieman rikki

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6667899, E 258429, Z 25

Yhtenäiskoordinaatit: 6670700, 3258 500

Koordinaattiselite: yllä ovat röykkiöryhmän länsireunan koordinaatit.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiöitten ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta hiukan runsas 3 km pohjoiseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Östanå

Tila: Backas, RN:o 5:20 (322-540-5-20)

Omistajat: Göran Johannes Backas ja Britta Ingeborg Backas

Omistajien osoitetta ei ollut käytetyssä tietokannassa.

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman 1886 inv. (Östanå?)

INVENTOINTI 2011

Aika: 11.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 2

Kuvat: DT2011:49:1:25– 26 (Sateen vuoksi B:stä ei ole kuvaa.)

LYHYT KOHDEKuvaus

Kolme kiviröykkiötä metsässä mäen laen ja pohjoiseen laskeutuvan jyrkän rinteeseen taitteessa. Yksi röykkiöistä voi olla toisesta röykkiöstä purettua kivikkoa.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Röykkiöitten läheltä en huomannut selviä kiintopisteitä paikantamista varten. Läntisimmät kaksi röykkiötä ovat niin lähellä Backasin talon pihapiiriä, että niiltä näkyi osa pihan rakennuksista. Kolmas röykkiö on lähellä mäen pohjoisrinnettä, josta näkyy peltovainiolle puuston välistä, ja kaksi läntisintä ovat mäen pohjoisrinteen yläosassa. Muut tunnetut nimet: aiemmin Volter Högman on käsikirjoituksessaan maininnut kahdesta Östanån röykkiöistä, joista toinen on ehkä ollut yksi tässä selostettavista. (Högman näyttää tunteneen Backasin talon läheltä yhden röykkiön, vaan ei sen useampia.)

Kohteen kuvaus:

Kaksi röykkiötä (niitä on tässä merkitty tunnuksilla A ja B) on vierekkäin yllä olevien koordinaattien ilmoittamassa kohdassa.

A

Röykkiö A on rakennettu ehkä kalliopohjalle. Tämän röykkiön läpimitta koillis-lounais-suunnassa on 7,9 metriä.

Sen suurin leveys rökkiön ehjimmältä kohdalta mitattuna on 5,6 metriä, korkeus on noin 0,3 – 0,4 metriä. Tämän rökkiön ulkoreunat näyttivät kaarevilta. Kivet näyttivät olevan tavallisesti pyörityneitä ja ne ovat yleensä suurimmalta läpimitaltaan noin 0,3 metriä. Kiviä tässä rökkiössä nähti olevan paikoin yhdessä ja paikoin kahdessa kerroksessa. Rökkiön kivien päällä näkyi sammalta niin paksulta, että vain osa kivistä oli näkyvillä. Tämän rökkiön alarinteen puoleinen laita näytti rikutulta. Rökkiön päällä oli yksi pieni katkennut puunrunko.

B

Viereinen rökkiö B ei ole kovin iso, ja on mahdollista, että se koostuisi A:sta puretuista kivistä. Kuitenkin B:n alarinteen puoleinen reuna näytti siksi säännönmukaiselta, että se näytti viittaavan siihen, että B olisi rakenne eikä toisesta rakenteesta purettujen kivien kasa. B:n reunan etäisyys A:n reunasta on noin 4,5 metriä. B on maapohjalla. Paikan päällä pohdin sitä, voisiko B olla rantavoimien kasaama kivikko, enkä huomannut lähistöllä olevan muita samantapaisia tai vallimaisia kivikoita samalla korkeuskäyrällä. B:n kivet näyttivät olevan paljolti melko tiiviisti rinnakkain. B:n pohja-alan muoto näytti hieman epäsäännölliseltä. Ei ollut helppoa määritellä sen läpimittaa rinteen korkeuskäyrien suunnassa; se läpimitta on joko 2,6 metriä tai 3,8 metriä riippuen siitä, missä reunojen katsotaan kulkevan. Kohtisuorassa suunnassa korkeuskäyriin nähden rökkiön läpimitta on noin 2,5 metrin luokkaa. B:n korkeus on 0,3 m:n luokkaa. Kivikertoja siinä näytti olevan paikoin vain yksi, paikoin ehkä kolmekin päällekkäistä. B:n kivet näyttivät olevan verraten tasakokoisia ja suurimmalta läpimitaltaan yleensä 0,3 metriä. B:n päällyspinta on melkoisen tasainen. Sammal peitti sitä suurelta osin. B:n ylärinteen puoleisella laidalla kasvoi mänty.

C

Kolmas rökkiö C on tasaisella kalliolla mittaukseni mukaan 53 metrin päässä itään kahdesta edellisestä (Sijainti: p = 6670 710, i = 3258 550, z = 27,5.). Rökkiön läpimitta koillis-lounais-suunnassa on 7,2 metriä ja vastakkaisessa suunnassa enintään 4,2 metriä. Rökkiö on matala, pääosin vain noin 0,3 metrin korkuinen. Rökkiön pohja-alan muoto on lähinnä soikio. Rökkiön ulkoreunat näyttivät huolella asetelluilta. Kivet rökkiössä ovat pyörityneitä, ja niiden suurin läpimitta näytti olevan yleensä 0,3 – 0,4 m:n luokkaa. Rökkiössä on yksi 0,6 m:n läpimittainen kivi. Kiviä on rökkiöön ladottu päällekkäin ainakin neljään kerrokseen. Kivien päällä on sammalta. Keskellä rökkiötä näkyi iso syvennys, mutta lähistöllä ei ollut näkyvillä mitään sellaisia kivikasvoja, joita olisi voinut ajatella puretun rökkiön keskeltä.

Mäellä ei ollut kovin runsaasti maan pinnalla näkyviä lohkaraita rökkiöitten lähistöllä. Kuitenkin joitakin noin puolen metrin läpimittaisia lohkaraita maan pinnalla oli harvaksen.

Luokitusehdotus: 2.

Lisäyksiä:

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Cleve 1942, 24 (n:o 118).

12 Råberget

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923010012 ja nimellä Råberget.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikausi (Henrik Asplundin kenttätöselontekojen mukaan tämän sijaintikorkeus viittaisi ajoittumiseen kampakeramiikan ajalle.)

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: tämä on tutkittu osittain kaivauksin, ja tienteko on ehkä tuhonnut tätä asuinpaikkaa joiltakin osin; mitään laajoja säilyneitä osia tässä ei taida olla jäljellä

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6665421, E 251341, Z 30–35

Yhtenäiskoordinaatit: 6668221, 3251411

Koordinaattiselite: tasokoordinaatit ovat Museoviraston rekisteriportaalista; korkeudet Henrik Asplundin kenttätöselonteon mukaan.

Maastomerkitä: ei merkintää

Pinta-ala: ei tarkoin selvillä

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta runsas 7 km länteen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Galtarby

Tila: Olofsgård, RN:o 15:14 (322-527-15-14)

Omistaja: Föreningen Konstsamfundet r. f.

Osoite: Mannerheimvägen 20 A, 00100 Helsingfors

Tel. (09) 642 315; Fax (09) 641 584

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Henrik Asplund 1986 tark.

TYA 367:1–6 iskoksia, keramiikan muru, kaksi hiotun kiviesineen katkelmaa.

Henrik Asplund 1986 kaiv.

TYA 390:1–11 iskoksia, kvartsikimpale, näytteitä kvartsisuonesta tai -suonista ja yksi mahdollisesti tulossa ollut kivi

INVENTOINTI 2011

Aika: 3.8.2011

Havainnointiolosuhteet: huonot maan pintaa peittävän kasvillisuuden vuoksi

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 7

Kuvat: –

LYHYT KOHDEKUVUVAUS

Löytöpaikka on etelään laskevan metsäisen mäenrinteen alaosassa tien varrella. Lähellä ei ole rakennuksia.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee Råbergenin vanhalta kunnanrajapisteeltä 400 m itäkaakkoon. Tunnettu löytöpaikka on soratien varrella. Tiellä on lähellä löytöpaikkaa puomi; löytöpaikka on tien pohjoispuolella siitä puomista noin 30 metriä itään.

Kohteen kuvaus:

Tästä kohteesta on käytetty tietääkseni aina pelkästään vain nimeä Råberget. Tämän muinaisjäännöksen on löytänyt opettaja Hans Myhrman vuonna 1986. Ensimmäisiin löytöihin on kuulunut tarkastuskertomuksen mukaan kvartsi-iskoksia, kaksi hiotun kiviesineen sirpaletta ja keramiikan muru. Ne oli tallennettu jyrkän rinteen, kivisen alueen, pienen vuoren ja kostean alavan maastonkohdan rajoittamalta maastonkohdalta.

Keväällä 1986 Kimito medborgarinstitut on toteuttanut kaivauksen tämän muinaisjäännöksen kohdalla. Kaivauskertomuksessa ja sen kartoissa on kerrottu, että alue, millä asuinpaikan sijainnin on merkitty olleen intuitiivisesti jonkin verran todennäköistä (någotsånär sannolikt), oli koekuopitettu tasaisesti koko laajuudeltaan löytämättä kuitenkaan mitään asioita valaisevaa. Kvartsilöytöjä oli saatu koeruudusta, jonka kaivamisella oli tarkennettu tietoa entisen löytöpaikan läheltä. Mainitun koeruudunkin kaivamisen jälkeen kaivauslöydöissä oli ollut vain kvartssia. Råbergetin muinaisjäännöksen laajuus oli päätelty suppeaksi. Henrik Asplund on kaivauskertomuksessaan arvioinut lisäksi tienrakennuksen tuhonneen tätä muinaisjäännöstä osittain.

Kaivausten yhteydessä oli myös pohdittu ajatusta, että Råbergetin muinaisjäännös olisi ollut tilapäinen kvartsin louhimisen yhteydessä käytössä ollut leiri. Råbergetin muinaisjäännöksen läheltä oli huomattu paikkoja, joilla on lohkottu kvartssia kalliosta. Kaivauskertomuksen mukaan niiltä löytyneen kvartsin oli kuitenkin huomattu olevan toisentyypistä kuin Råbergetin muinaisjäännöksestä löydetty. Kvartsin louhiminen onkin saattanut liittyä myöhempään rautateollisuuteen; masuuneihin on ollut tapana rautamalmin joukkoon lisätä kvartssia, kuten mm. Råbergetin kaivauskertomuksessa huomautetaan.

Luokitusohje: entinen luokka

Lisäyksiä:

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Myhrman 1990, 41.

Kemiön suurpitäjän historia I, 227.

Asplund 2008, 563.

13 Olofsgård 1

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 923010013 ja nimellä Olofsgård 1.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikausi (tämä on todettu nuorakeraamiseksi asuinpaikaksi)

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: tämä on tuhoutunut osittain ja on tullut osittain tutkituksi kaivauksin; varmaa tietoa mistään säilyneistä osista ei ole

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6666766, E 253464, Z 30–35

Yhtenäiskoordinaatit: 6669566, 3253535

Koordinaattiselite: koordinaatit Museoviraston rekisteriportaalista.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: Tämän asuinpaikan laajuutta ei tarkoin tunneta. Kaivausten yhteydessä on saatu havaintoja muinaislöydöistä hiekkakuoppa-alueen ulkopuolelta. Inventointikäynnilläni huomasin kaksi kvartsi-iskosta noin 90 metrin päässä asuinpaikasta (ks. jäljempänä).

Etäisyystieto: Västänfjärdin uudesta kirkosta 5,4 km luoteeseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Galtarby

Tila: Olofsgård, RN:o 15:14 (322-527-15-14)

Omistaja: Föreningen Konstsamfundet r. f.

Osoite: Mannerheimvägen 20 A, 00100 Helsingfors

Tel. (09) 642 315; Fax (09) 641 584

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Henrik Asplund 1988 tark.

Tarkastuslöytöjäkin saattanee olla päänumerolla TYA 478.

Henrik Asplund 1988 kaiv.

TYA 478:1–21

INVENTOINTI 2011

Aika: 4.5.2011

Havainnointiolosuhteet: puutteelliset maan pintaa osittain peittävän kasvillisuuden vuoksi

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 4

Kuvat: DT2011:49:1:5

LYHYT KOHDEKuvaus

Tästä kohteesta tunnetaan hiekanoton tuhoamaa asuinpaikka-aluetta ja sen tuntumassa olevia iskosten ja ruukunpalojen löytöpaikkoja. Löytöpaikkojen välistä kulkee ajotie, jonka vierelle hiekkakuoppa on kaivettu. Lähellä ei ole rakennuksia.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Tämän Olofsgård 1 -nimisen muinaisjäänöksen on todettu sijainneen kohdalla, johon on nyt tehty pienekö ja matala hiekkakuoppa. Paikalle johtaa metsätie Farfarskärret-nimisen vainion suunnasta. Maanpinnan muodot ovat löytökohtien ympäristössä melko tasaisia. Hiekkakuopan ympärillä kasvaa nyt nuorta sekametsää ja pitempää kuusivaltaista puustoa; maan pintaa peittää paljolti heinikko. Ajotiestä kaakkoon kasvaa mäntyntaimia. Muut tunnetut nimet: Galtarby II.

Kohteen kuvaus:

Tämän kohteen on löytänyt arkeologiaa harrastava opettaja Hans Myhrman, joka oli tehnyt paikalle koekuoppia. Vuoden 1988 kaivauksen järjestäjänä on ollut Kimitobygdens medborgarinstitutin arkeologiakurssi. Kaivauksessa oli tehty koekuoppia hiekkakuopan koillislaitaa sivuavalle yhtenäiselle alueelle. Joistakin

koekuopista oli tavattu iskoksia, ja yhdestä kolme keramiikan palaa. Hiekkakuopassa olleesta hiekanotossa liikutellusta maasta oli tavattu runsaammin löytöjä. Kaivauksen johtaja Henrik Asplund on selonteossaan kirjoittanut, että hiekanotto oli ehkä tuhonnut asuinpaikasta osan. Asuinpaikka-alueeseen kuuluvia osia ei oltu havaittu kaivauksen aikana hiekkakuopan reunoista eikä koekuoppien kohdalta.

Käyntini aikana vertasin hiekkakuopan muotoa ja laajuutta karttaan, joka esitti hiekkakuopan reunaa vuonna 1988. Kuoppaa ei nähdäkseni ole hiekanotolla laajennettu siitä laajuudesta, mikä kartassa näkyy. Hiekka näytti olevan melko karkeaa; sen joukossa ei ollut paljoa irtokiviä. Kuopan reunat eivät olleet paljonkaan sortuneet; ne olivat melkoisen matalat. Kuoppaa ei oltu voitukaan syventää kovin syväksi, koska sen pohjalla oli hiekanotossa tullut vastaan silokallio. Kuopan reunaleikkausta oli helppoa tarkastella. En huomannut siitä enkä kuopan pohjalta mitään merkkejä muinaisjäännöksestä. Kuitenkin kuopan vieressä kulkevan ajotien reunaleikkauksesta huomasin yhden kvartsi-iskoksen (ojan kaakonpuoleisessa reunaleikkauksessa metsän puolella). Kauempana havaitsin lisäksi kaksi kvartsi-iskosta, jotka olivat lähes rinnakkain tieojan reunaleikkauksessa noin 90 metriä tunnetulta asuinpaikka-alueelta lounaaseen (ojan kaakonpuoleisessa reunaleikkauksessa metsän puolella nekin). Käydessäni paikalla tieojan reuna oli vasta kuorittuna, ja sitä pystyi paljolti hyvin tarkastelemaan; vain paikoin siinä oli kasvillisuuden peittämiä kohtia. Yksi sellainen umpeen kasvanut kohta alkoi heti edellä mainittujen kvartsien (niistä kahden vierekkäin olleen) löytökohdan vierestä ja jatkui siitä noin 25 metriä koilliseen päin. Löytyneet iskokset jätin löytöpaikoilleen.

Tien kaakkoispuolella olevien männyntaimien kohdalla olevat laikut ovat kasvillisuuden peitossa. Niitä ei ollut mahdollista kunnolla tarkastella kesällä 2011.

Luokitusehdotus: 2 siihen katsoen, että asuinpaikkaan voi kuulua myös osia, jotka ovat olleet hieman erillään siitä asuinpaikka-alueesta, jonka on katsottu jo tuhoutuneen hiekanotossa.

Lisäyksiä: -

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Myhrman 1990, 44–45, 57.

Kemiön suurpitäjän historia I, 237–238.

Asplund 2008, 563.

14 Västeräng

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 923010014 ja nimellä Västeräng.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: osittain tuhoutunut hiekanotossa, osittain tutkittu kaivauksin ja osittain säilynyt

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6669800, E 257417, Z 25

Yhtenäiskoordinaatit: 6672601, 3257489

Koordinaattiselite: koordinaatit ovat Museoviraston rekisteriportaalista.

Maastomerkintä: ei merkintää, ellei maastoon jätettyjä kaivausten merkkipaaluja voida laskea sellaisiksi.

Pinta-ala: Vuoden 1994 kaivauskertomuksen yleiskarttaan merkityt koekuopat näyttävät osoittavan, että löytöjä on saatu tähän mennessä suunnilleen 50 metrin läpimittaiselta alueelta, mutta kuoppia ei ole ehkä voitu tehdä niin laajalle alueelle, että olisi selvinnyt, mihin asti löytöalue milläkin suunnalla ulottuu.

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta runsas 5 km pohjoiseen.

OMISTAJATIEDOT 1:

Rekisterikylä: Tappo

Tila: Vesteräng, RN:o 2:15 (322-537-2-15)

Omistaja: Ulla Kristiina Lindblom

Osoite: Öllerinkatu 10 A, 11130 RIIHIMÄKI

Lisätietoja: Löytöaluetta on säilynyt ainakin Vesterängin maalla.

OMISTAJATIEDOT 2:

Rekisterikylä: Tappo

Tila: Domis, RN:o 4:24 (322-537-4-24)

Omistajat: Mats Karl-Gustav Sundblom ja Annika Linnea Baarman-Sundblom

Molempien osoite: Nattviolvägen 9, 25900 KIMITO

Lisätietoja: Domiksen alueella on hiekanotto tuhonnut siellä olleen asuinpaikan osan kokonaan tai lähes kokonaan.

ARKISTOTIEDOT

Henrik Asplund

koekaiv. 1989

TYA 514:1-92

Päivi Kankkunen & Henrik Asplund

koekaiv. 1994

KM 28416:1-48

INVENTOINTI 2011

Aika: 5.8. ja 22.9.2011

Havainnointiolosuhteet: hiekkakuopan reunaleikkauksessa hyvät, mutta maan pinnan kasvillisuus rajoitti tarkastelua niin, että havainnointiolosuhteet kokonaisuutena olivat puutteelliset

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 1

Kuvat: DT2011:49:1:8-10

LYHYT KOHDEKUVAUS

Kaksi vierekkäistä hiekkakuoppaa metsässä lähellä vainion reunaa.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Tämä muinaijäänöksen tunnettu löytöalue on vainion ja metsän rajalla olevan laajan hiekanottoalueen pohjoisreunan tuntumassa Tappon kylässä, ja vain muutamien metrien etäisyydellä Tappon ja Nivelaxin rajaa. Muut tunnetut nimet: kirjallisuudessa nimellä Tappon asuinpaikka.

Kohteen kuvaus:

Tämän asuinpaikka on löytynyt, kun kotiseutuneuvos Ernst Lindroos ja maanmittausinsinööri Kristian Lindroos olivat havainneet palanutta savea hiekanottoaikan reunalla.

Ensimmäisen kaivauksen tässä muinaisjäännöksessä on toimittanut Kimitobygdens medborgarinstitut Museoviraston luvalla 1. – 4.6.1989. Tuolloin oli kaivettu hiekkakuopan reunalta 1,2 – 1,6 metrin levyiseltä ja viisi metriä pitkältä alueelta kaksi 10 cm paksua kaivauskerrosta, ja lisäksi oli kaivettu kaksi neliömetrin laajuista koekuoppaa. Kaivettua alaa oli vuonna 1989 noin 7 neliömetriä. Löytöihin oli silloin kuulunut epineoliittista keramiikkaa, runsaasti savitiivistettä, vain kaksi kvartsi-iskosta ja kuutiokiviä. Vuoden 1989 kaivausalue oli ajettu pois soranotossa ennen sitä, kun Museoviraston kaivaus alkoi. Kesän 1994 kaivausajankohdat tällä asuinpaikalla ovat olleet seuraavat: Museoviraston koekaivausryhmä 4. – 15.7.1994, Kimitobygdens medborgarinstitut 9. – 10.7.1994. Yhteensä heinäkuussa 1994 oli kaivettu 30 neliömetriä. Vuoden 1994 kaivauskertomuksen yleiskartasta näkyvät kohteen eri osien sijainnit, hiekkakuoppien reunat ja tieurat.

Hiekkakuopan reunaleikkauksessa oli inventointikäynnin aikana elokuussa 2011 näkyvillä pieniä palaneen saven muruja. Ne olivat kutakuinkin sillä kohtaa, missä kaivauskertomuksen yleiskartassa näkyy linja n:o 815. Hiekkakuoppien reunojen sijainti ei ollut ainakaan olennaisesti muuttunut vuoden 1994 kaivausten jälkeen. Reunaleikkaukset eivät olleet läheskään kaikkialla kasvaneet umpeen. Niitten tarkastelu oli helppoa.

Hiekkakuopan koillis- tai itäreunassa on näkyvillä matala kiviröykkiö, jonka reunasta on ehkä kiviä valunut kuoppaa suurennettaessa. Tämä röykkiö sijaitsee noin 30 metriä etelään ajoluiskasta, joka on pienemmän hiekkakuopan itälaidalla. Ajoluiskassa oli metallipaalu, ja siitä 30,70 metriä etelään samanlainen, ja tämä eteläisempi paalu oli 4,1 metrin päässä sanotun kiviröykkiön itälaidasta. Kiviröykkiö saattaa olla muinaisjäännökseen kuuluva rakenne, mutta se voisi olla myös kasa maa-aineksen otossa sivuun nostettuja kiviä.

Muualta ajettuja kiviä on pitkänä röykkiönä lähempänä vainiota. Tie kuoppien itälaidoille kulkee niitten viereltä. Vuoden 1994 kaivauksen yleiskarttaan on merkitty yksi röykkiö tämän tien ja siitä kuoppien länsilaidalle haarautuvan tien välillä. Teiden välillä on suuren maakiven juurella kivikasa, joka näyttää peltorauniolta. Se on silmämääräisen arvioni mukaan vähän lännempänä kuin kaivauksen yleiskarttaan merkitty röykkiön sijaintikohta.

Luokitus ehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä: -

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Kemiönsaaren suurpitäjän historia 1, 255 alkaen.

Asplund 2008, 53, 564.

15 Misskärr

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 1000015326 ja nimellä Misskärr.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen (joissakin saviastianpaloissa on ilmoitettu olevan kuoppakoristelua, joka muistuttaa myöhäisen kampakeramiikan koristelussa käytettyä koristelua)

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: osittain tuhoutunut, mutta suurelta osin säilynyt

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6664817, E 257363, Z 30

Yhtenäiskoordinaatit: 6667616, 3257435

Koordinaattiselite: koordinaatit ovat Museoviraston rekisteriportaalista.

Maastomerkintä: ei tietoa

Pinta-ala: tämä asuinpaikka tiedetään maanpinnasta havaittujen löytöjen perusteella noin 75 m X 150 m laajaksi.

Suurimmasta ulottuvuudesta on kaksikin toisistaan riippumatonta yhtäpitävää arviota: Hans Myhrmanin ja Heljä

Brusilan; Myhrman on sanonut asuinpaikan leveydeksi 150 metriä, ja Heljä Brusilan kirjoittaman

tarkastuselonteon karttamerkintöjen mukaan asuinpaikka on 150 metrin levyinen.

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta runsas kilometri länteen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Misskärr

Tila: Österskog, RN:o 2:1 (322-530-2-1)

Omistaja: Johan Mikael Ragnvald Roos

Osoite: Musslaxvägen 18, 02780 ESBO

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

irtol. n. 1991

TYA 647:1–9 asuinpaikkalöytöjä

irtol. n. 1991

TYA 648:1–2 kivikiekko, palanutta luuta

irtol. n. 1991

TYA 660:1–4 iskoksia ja keramiikkaa

Heljä Brusila

tark. 2009

Mahdollisten tarkastuslöytöjen KM-numero ei ole tiedossa tätä kirjoitettaessa.

INVENTOINTI 2011

Aika: 21.9.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 10

Kuvat: –

LYHYT KOHDEKUVAUS

Asuinpaikka sijaitsee metsäalueella etelään laskevassa rinteessä tien varrella. Lähellä ei ole rakennuksia. Paikalla on vanha hiekkakuoppa.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee Västanfjärdin kirkon luota länteen vievän tien varrella etelään laskevassa rinteessä.

Kohteen kuvaus:

Tämän asuinpaikan on löytänyt Hans Myhrman. Vuonna 1991 Myhrman on ilmoittanut Pörtsnäsän kylässä

olevasta hiekkakuopasta löytäneen kvartsia, ja sitä oli ollut koko kuopan alueella; keramiikkaa oli ollut

ylälaidalla (i den övre kanten) (Hans Myhrmanin kirjallinen ilmoitus tästä asuinpaikasta päiväyksellä 14.5.1991.

Kopio siitä on hallussani.).

Käydessäni tällä asuinpaikalla en tarkastellut sitä kovin tarkoin, koska tiesin, että Heljä Brusila oli tarkastanut sen vajaata kahta vuotta aiemmin. Tätä asuinpaikkaa koskevassa tarkastuslomakkeessa hän on mm. todennut asuinpaikan olevan mäen etelä-kaakkoisrinteen terassilla. Asuinpaikka on avohakkuualueen piirissä ja sen maaperää on muokattu koneellisesti. Heljä Brusilan mittauksen mukaan mainitun terassin juurella kohdassa 6667 557 / 3257 516 olisi noin 2 X 1,5 m:n laajuinen kivi, josta on louhittu kvartsia. Henrik Asplund on ilmoittanut kvartsinlouhimispaikan summittain kohdasta 6667 710, 3257 650 louhitun ylempää samasta mäenrinteestä (Asplund 2008). Tätä louhimispaikkaa tai näitä louhimispaikkoja en tarkastellut inventointikäynnilläni.

Luokitusehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä: Tämän asuinpaikan piirissä on opasviitta, joka osoittaa mäen päällä olevalle sokkelolatomukselle. Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa) Asplund 2008, 53, 563.

16 Galtarbyviken

Ks. luku ”Mahdolliset muinaisjäännökset, joitten täsmällistä sijaintia ei tunneta”

17 Römossbergen

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 1000019288 ja nimellä Römossbergen.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakausi

Rauhoitusluokka: ei ole määritetty entuudestaan

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: tässä on pahoja rikkomisjälkiä

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6669019, E 259958, Z 35–37,5

Yhtenäiskoordinaatit: 6671820, 3260030

Koordinaattiselite: koordinaatit perustuvat peruskartan ja kohteen sijainnin vertaamiseen paikan päällä.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiön ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta vajaan 4 ½ km pohjoiseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Tappo

Tila: Björkhaga, RN:o 5:4 (322-537-5-4)

Omistajat: Mats Karl-Gustav Sundblom ja Annika Linnea Baarman–Sundblom

Molempien osoite: Nattviolvägen 9, 25700 KIMITO

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman?

1886 inv.? (nimellä -
Änkärnsbärgen?)

INVENTOINTI 2011

Aika: 10.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 3

Kuvat: DT2011:49:1:17–19

LYHYT KOHDEKuvaus

Monesta kohtaa pengottu kiviröykkiö korkealla kallioisella mäellä, jonka rinteillä on tiheätä puustoa ja laella hyvin harvaa puustoa.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee Tappon kylässä Römossbergenin mäkialueella yhden mäenharjan huipulla. Puusto röykkiön ympärillä on harvaa ja pientä, kallionraoissa ja kalliolla kasvaa jäkälää, sammalta ja heinäruoppaita.

Kohteen kuvaus:

Kuulin tästä Östanassa kysyessäni seudulla mahdollisesti sijaitsevista röykkiöistä.

Kalliolle rakennettu kiviröykkiö. Röykkiön läpimitta luode–kaakko-suunnassa on 7,5 metriä; läpimittaa leveyssuuntaan ei ollut helppoa määrittää, sillä röykkiön länsilaita oli epämääräisen hajanainen; ehkä leveys on noin 5,4 metriä. Röykkiön alkuperäisen pohja-alan muotoakaan ei ollut helppoa hahmottaa. Röykkiön korkeudeksi arvioin puolisen metriä. Röykkiön kaakkoisella laidalla näyttivät muutamit reunimmaiset kivet olevan riviin aseteltuina. Tämä röykkiö on ladottu yleensä särmikkäistä kivistä. Yksittäisten kivien läpimitta röykkiössä näytti yleensä olevan 15 – 50 senttimetrin luokkaa. Kiviä näytti olevan tässä röykkiössä 1 – 3:ssa kerroksessa. Röykkiön päällä kasvaa hieman jäkälää, sammalta ja heiniä. Kivikosta röykkiön sisältä erotin kolme suurta erillistä kuoppaa, jotka siihen näytti kaivetun röykkiötä pengottaessa. Röykkiön länsilaidan vierustalla on ehkä röykkiöstä purettuja kiviä pienessä kasassa, ja siitä kaksi metriä länteen on erillinen kivikasa. Saattaa olla, että myös tämän röykkiön ulkopuolella röykkiöstä etelään ja itään on siitä purettujen kivien kasoja.

Luokitus ehdotus: 1

Lisäyksiä: Mäelle on helpoin kulkureitti kiertämällä sinne viereisen mäen kautta lännestä. Tätä kohdetta voidaan hyvin verrata Västanfjärdin Tappon kylään liitettyyn röykkiöön, jonka oli sanottu olleen Södergårdin maalla (Cleven numeroinnissa 123 tai 124 ”Ångkärrsbärgen Södergårds mark”). Ei ole mahdotonta, että Högman olisi tarkoittanut maininnallaan röykkiöstä Ångkärrsbärgenillä juuri Römossbergenin röykkiötä.
Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)
Cleve 1942, 25.

18 Ängesholmarna

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 1000019289 ja nimellä Ängesholmarna.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: ei ole määritetty entuudestaan

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: pahoin hajallaan

Peruskarttalehdet: 2012 01 + 13 DALSBROK

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6660902, E 261407, Z 25

Yhtenäiskoordinaatit: 6663700, 3261480

Koordinaattiselite: -

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiön ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 4,7 km kaakkoon.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Westerillo

Tila: Djupviksskogen, RN:o 1:61 (322-539-1-61)

Omistaja: Föreningen Konstsamfundet r. f.

Osoite: Mannerheimvägen 20 A, 00100 Helsingfors

Tel. (09) 642 315; Fax (09) 641 584

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Tätä koskevia arkistotietoja en tunne.

INVENTOINTI 2011

Aika: 19.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: -

Karttaotteet: n:o 14

Kuvat: DT2011:49:1:62-63

LYHYT KOHDEKUVAUS

Hajanainen laaja kivikko kallionnokalla ajotien vierellä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee Ängesholmarna-nimisen saaren tai mäen korkeimmalla kohdalla pienellä puuttomalla avokallionnokalla, joka on ehkä vain noin 30 metriä läpimitaltaan. Röykkiö on vain noin 5 metriä pohjoiseen harjanteen yli vedetystä tiestä. Röykkiön vieressä on sähkölinjan paalu.

Kohteen kuvaus:

Tämän olemassaolosta ja sijainnista sain tiedon Kristian Lindroosin lähettämästä sähköpostiviestistä. Hän mainitsi nähneensä röykkiön ehjänä 1980-luvulla. Maakuntamuseolle oli tullut tästä röykkiökohteesta ilmoitus myös Kristian Fagerlundilta. Tien teon aikoihin tämän röykkiön kivet olivat päätyneet hajalleen. Kivimäärä on melkoisen suuri. Kiviaineksen joukossa on pelkästään tai lähes pelkästään pyörityneitä kiviä. Niitten suurin läpimitta näytti olevan tavallisesti vain noin 5 cm:n luokkaa. Suuria kiviä näkyy kivien joukossa suhteellisen vähän. Suurimmat kivien läpimitat ovat silmämääräisesti arvioituna noin 30 cm:n luokkaa. On vaikeata sanoa, olisiko jokin röykkiön osa vielä alkuperäisellä paikallaan. On ehkä mahdollista, että tämä röykkiö olisi rakennettu ainakin osittain kalliopinnan halkeaman yli.

Luokitusehdotus: 2.

Lisäyksiä: -

19 Västanfjärd Pörtsnäs

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 1000019290 ja nimellä Västanfjärd Pörtsnäs.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat: kyläpaikat

Ajoitus: historiallinen

Rauhoitusluokka: ei ole määritetty entuudestaan

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: tämä on mahdollisesti hyvin säilynyt

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6666680, E 256190, Z = 7,5

Yhtenäiskoordinaatit: 6669480, 3256260

Koordinaattiselite: Yhtenäiskoordinaatit osoittavat kylätonttialueen keskelle.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: Vanhojen karttojen osoittama tonttialue muistuttaa muodoltaan suorakulmaista kolmiota, jossa lännessä olevan kolmion sivun pituus on noin 100 metriä ja sitä vastaan kohtisuorassa olevan pellonpuoleisen sivun pituus 150 metriä.

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 3 km luoteeseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Pörtsnäs

Tila: Södergård, RN:o 1:29 (322-533-1-29)

Omistajat: Staffan Karl Emil Söderström ja Frida Johanna Heinonen

Molempien osoite: Norrsvängen 4 C 2, 25870 DRAGSFJÄRD

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

-

INVENTOINTI 2011

Aika: 4.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 5

Kuvat: DT2011:49:1:6–7

LYHYT KOHDEKUVAUS

Korkea kallioinen mäki, jolla ei nyt ole rakennuksia tien vierellä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee pitkän Galtarbyvikenin merenlahden pohjoispään koillispuolella ja rajoittuu Galtarbyn kylästä Västanfjärdin kirkonkylään vievän suurimman tien laitaan.

Kohteen kuvaus:

Vanhat kylätontit ovat karttojen mukaan sijainneet kohdalla, jossa on selvästi ympäristöstään kohoava tasalakinen mäki. Mäen laella on laajalti avokalliota, ja sen ohella ruohikkoa. Puusto on pientä, mäellä ja sen rinteillä kasvaa vain muutama pieni mänty, kataja, joitakin lehtipuita. Mäellä on muuntaja, joka sijaitsee kuitenkin selvästi itään siitä kohdasta, missä kylätontteja on karttoihin merkitty olleen.

Luokitusehdotus: 2.

Lisäyksiä: Tämän kohteen määrittely muinaisjäännökseksi ja nimeäminen on tehty Museoviraston kirjallisten ohjeiden mukaisesti. Kiinteiksi muinaisjäännöksiksi katsotaan mm. 1500-luvun maakirjojen tuntmien kylien kokonaan autioituneet tonttimaat, jollainen tämä kohde on.

20 Jytkärret

Ei ole muinaisjäänösrekisterissä, koska on sijoitettu ns. muihin kohteisiin.

PERUSTIEDOT

Tyyppi: muu kohde: kivirakenteet: latomukset
Ajoitus: ajoittamaton
Rauhoitusluokka: ei ole määritetty entuudestaan
Lukumäärä: 1
Säilyneisyys: ehjä
Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD
(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)
ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6669298, E 259028, Z 30–35
Yhtenäiskoordinaatit: 6672100, 3259100
Koordinaattiselite: Yhtenäiskoordinaatit on luettu peruskartalta.
Maastomerkintä: ei merkintää
Pinta-ala: latomuksen ala
Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 4,4 km pohjoiseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Tappo
Tila: Gropas, RN:o 2:9 (322-537-2-9)
Omistajat: Mats Karl-Gustav Sundblom ja Annika Linnea Baarman–Sundblom
Osoitteet: molempien osoite: Tappovägen 45, 25840 NIVELAX
Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

-

INVENTOINTI 2011

Aika: 15.8.2011
Havainnointiolosuhteet: hyvät
Löydöt: –
Karttaotteet: n:o 3
Kuvat: DT2011:49:1:36–37

LYHYT KOHDEKUVAUS

Renkaan muotoon ladottu pienten kivien ryhmä kalliolla.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee korkean mäennokan länsipuolella länteen päin kallistuvalla avokalliolla. Ympäriällä kasvaa vain pieniä mäntyjä.

Kohteen kuvaus:

Tämä kivi kuvio löytyi inventoinnissa. Kiviä on aseteltu renkaaseen, jonka läpimitta on 1,3 metriä pohjois–eteläsuunnassa. Kivirenkaan sisällä olevassa tyhjässä tilassa ei ollut hiiltä. Tästä kivirenkaasta noin 6,5 metriä pohjoiseen näytti kalliolla olevan erikoisen syvä luontainen pienialainen syvennys. Tästä kivirenkaasta arviolta noin 150 metriä länteen näkyi kalliolla kiviä pieninä ryhminä, ja riveittäinkin.

Luokitusehdotus: -

Lisäyksiä: Nuotionhiiliä ympäröivien kivilatomusten löytyminen kalliolta tuskin herättäisi huomiota missään. Sitä vastoin on ajatuksia askarruttavaa, että pienistä kivistä näyttää joskus ladotun tasaiselle kalliolle keskeltä avoimia kuvioita, joille on vaikea huomata tai päätellä mitään ilmeistä tarkoitusta. Katson, että sellaisia latomuksia kannattaa huomioida inventoinnissa ja tarkastuksissa, mikäli niitä ei kyetä selittämään missään myöhemmissä toiminnassa valmistetuiksi. Esimerkkejä niistä olisi mahdollista mainita useita, tässä riittänee viittaus yhteen Kemiönsaaren kunnasta tunnettuun. Kemiönsaarella ovat Henrik Asplund, Jari Näränen, Tapani Tuovinen tarkastaneet Dragsfjärdissä Söderlångvikin kartanon maalla 7.8.1992 Kristian Lindroosin ilmoituksen perusteella pienen rökkiön ja sen lähellä olevan rengasmaisen kivi kuvion (koordinaatit: 6659 550, 1579 930, 20).

21 Gammelmosskärret

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923000001 ja nimellä Gammelmosskärret.
Seutukaavan suojelukohde numerolla 94630.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: kivirakenteet: latomukset
Ajoitus: esihistoriallinen?
Rauhoitusluokka: 2
Lukumäärä: 1
Säilyneisyys: ehjä
Peruskarttalehdet: 2012 01 + 13 DALSBROK
(Merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)
ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6663716, E 255148, Z 20
Yhtenäiskoordinaatit: 6666515, 3255219
Koordinaattiselite: koordinaatit Museoviraston rekisteriportaalista.
Maastomerkintä: ei merkintää
Pinta-ala: röykkiön ala
Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta noin 3½ km länsilounaaseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Siirnäs (Alueen nimen tavallinen kirjoitustapa on rekisterikylän nimestä poiketen Siirnäs.)
Tila: Furunäsudden II, RN:o 2:24 (322-534-2-24)
Omistaja: Brita Maria Wikgren
Osoite: Timmernäsvägen 11, 25830 VÄSTANFJÄRD
Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Tarkastajaa en tiedä	1966	-
----------------------	------	---

(Kirjallista tarkastuskertomusta ei ole löytynyt arkistoista.)

INVENTOINTI 2011

Aika: 18.8.2011
Havainnointiolosuhteet: hyvät
Löydöt: –
Karttaotteet: n:o 12
Kuvat: DT2011:49:1:45–49

LYHYT KOHDEKuvaus

Kiviröykkiö soratien ulkokaarten tuntumassa metsässä. Sijaitsee länteen jyrkästi laskevan mäen harjalla lähellä merta.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Tämä röykkiö sijaitsee Västanfjärdin keskustasta Siirnäsiin vievän tien pohjoispuolella länteen loivasti laskeutuvalla mäen päällyksellä. Alempana rinteessä mäki laskeutuu paljon jyrkemmin. Röykkiön tietä lähempänä oleva reuna oli mittaukseni mukaan 12,3 metrin päässä tien pohjoispuoleisen ojan pohjoisreunasta. (Kohteen nimessä Gammelmosskärret poikkeaa hieman paikannimestä Gammelmoskärret, josta se juontunee.)

Kohteen kuvaus:

Tämä röykkiö sijaitsee maapohjalla. Röykkiön suurin ulottuvuus on vähintään 4,5 metriä. Jotkin röykkiön laidoilla tai niitten tuntumassa olevat harvassa sijaitsevat kivet mukaan lukien läpimitaksi voisi tulla kahdeksankin metriä. Kivikko röykkiön reunoilla ei kuitenkaan yleensä ole kovin hajanaisia; röykkiön tiiviimmän osan pohja-alan muoto on lähinnä suorakaidetta, pituussuunnan ollessa N-NE – S-SW. Röykkiön korkeus on jotakin puolen metrin luokkaa. Kivien tavallinen suurin läpimitta tässä röykkiössä on 0,3–0,5 metriä, ja ne ovat, sikäli kuin erottui, osaksi melko särmikkäitä, ja osaksi hieman pyörityneitäkin. Kiviä on tässä röykkiössä paikoin yhdessä kerroksessa, paikoin niitä on kahdessa tai ehkä kolmessaakin kerroksessa päällekkäin.

Purkamisjälkiä ei kivikossa erottunut, mutta silti kivikon yläpinta ei näyttänyt kovin tasaiselta. Kivet olivat röykkiössä paksun sammalen ja jäkälän peitossa.

Luokitusehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä: Tämän röykkiön sijaintipaikan kaltevuus antaisi ehkä mahdollisuuden odottaa, että rinteeseen olisi joskus voinut syntyä irtokivistä rantavalleja. Kuitenkaan paikalla ei ole röykkiön lisäksi muita kivikoita maan pinnalla samalla korkeudella eikä paljонkaan yksittäisiäkään lohkareita. Alla mainitun vuoden 1977 inventointiraportin mukaan tämä kohde olisi tarkastettu vuonna 1966. Tarkastuskertomusta ei ole vuoden 2011 inventoinnin tausta-aineistoksi löytynyt Museoviraston arkistosta. On mahdollista, että tarkastuksesta ei ole puhtaaksikirjoitettua selontekoa olemassa. Tiedossa ei ole, kuka olisi tarkastanut tämän röykkiön. Alla mainituissa julkaisuissa on huomautettu, että tämä röykkiö olisi mahdollisesti esihistoriallinen.

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Varsinais-Suomen suojelualueet ja -kohteet / Inventointiraportti 1977, (n:o 94630) s. 492.

Varsinais-Suomen vahvistettujen seutukaavojen yhdistelmä 1996 selostusosa, (n:o 630) 53.

22 Lapphagen

Ks. luku ”Mahdolliset muinaisjäänökset, joitten täsmällistä sijaintia ei tunneta”

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 923000002 ja nimellä Lapphagen.

Seutukaavan suojelukohde numerolla 94633 ja nimellä Nivelax on tarkoittanut tätä.

23 Bofallsmossen

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923000003 ja nimellä Bofallsmossen.
Ei ole ollut seutukaavan suojelukohteissa.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: lienee suurimmaksi osaksi säilynyt

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6665961, E 252005, Z 40

Yhtenäiskoordinaatit: 6668761, 3252075

Koordinaattiselite: koordinaatit ovat Museoviraston kulttuuriympäristön rekisteriportaalista.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: ei tiedossa

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 6,6 km länteen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Galtarby

Tila: Olofsgård, RN:o 15:14 (322-527-15-14)

Omistaja: Föreningen Konstsamfundet r. f.

Osoite: Mannerheimvägen 20 A, 00100 Helsingfors

Tel. (09) 642 315; Fax (09) 641 584

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Henrik Asplund

1988 tark.

TYA 477:1–8

INVENTOINTI 2011

Aika: 3.8.2011

Havainnointiolosuhteet: kasvillisuuden vuoksi huonot tai riittämättömät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 7

Kuvat: –

LYHYT KOHDEKuvaus

Paikka, josta on tallennettu kivikauden löytöjä. Kasvaa tiheää nuorta puustoa.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee metsässä noin 100 metriä pohjoiseen Bofallsmossenin suon eteläpuolella olevasta ajotien mutkasta, joka on voimalinjan alla.

Muut tunnetut nimet: Galtarby I.

Kohteen kuvaus:

Tämän muinaisjäännöksen on tarkastanut Henrik Asplund opettaja Hans Myhrmanin havaittua keväällä 1988 sen kohdalta kvartsi-iskoksia. Arkeologiaa harrastava Myhrman oli löytänyt iskoksia metsämaahan tehdyistä tuoreista aurasjäljistä ja myös koekuopista, joita hän oli paikalle kaivanut. Henrik Asplundin tarkastuslonteon mukaan Myhrman oli tallentanut myös kivilaji-iskoksen sekä pari mahdollista hioimen tai hiotun kiviesineen kappaletta. Asplund on huomauttanut, että tästä muinaisjäännöksestä ei ole löydetty värjäytynyttä maata, palaneita kiviä tai muuta, mikä olisi osoituksena pitkäaikaisesta tai aktiivisesti käytetystä asuinpaikasta.

Kesällä 2011 löytöpaikka oli tiheän vesakon ja maan pintaa peittävän kasvillisuuden peitossa. Kävin sen viereisillä kallioidella, mutta katsoin turhaksi koettaa tarkastella lähemmin paikkaa.

Luokitusehdotus: entinen.

Lisäksi: Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)
Kemiön suurpitäjän historia, 227 (Siinä on mainittu, että tämä saattaa kuulua kampakeramiikan aikaan) .
Myhrman 1990,44.
Asplund 2008, 53, 563.

24 Farfarskärret

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 923000004 ja nimellä Farfarskärret.
Ei ole ollut seutukaavan suojelukohteena.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen (Myöhäiskampakeraaminen? Ks. alempana.)
Rauhoitusluokka: 2
Lukumäärä: 1
Säilyneisyys: metsäaureaus on saattanut rikkoa tätä osittain
Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD
(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)
P 6666967, I 253654, Z 25–30
P (YKJ): 6669767 I (YKJ): 3253725
Koordinaattiselite: koordinaatit Museoviraston rekisteriportaalista.
Maastomerkintä: ei merkintää
Pinta-ala: ei tarkoin tiedossa
Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 5,3 km länsiluoteeseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Galtarby
Tila: Olofsgård, RN:o 15:14 (322-527-15-14)
Omistaja: Föreningen Konstsamfundet r. f.
Osoite: Mannerheimvägen 20 A, 00100 Helsingfors
Tel. (09) 642 315; Fax (09) 641 584
Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Henrik Asplund tark. 1988 TYA 477:9 (kvartsi-iskoksia)

INVENTOINTI 2011

Aika: 4.8.2011
Havainnointiolosuhteet: kasvillisuuden vuoksi huonot
Löydöt: –
Karttaotteet: n:o 4
Kuvat: –

LYHYT KOHDEKUVUUS

Jyrkästi etelään laskeutuva metsäinen rinne. Lähellä on tienhaara, jossa etelään vievä metsätie haarautuu Galtarbystä länteen vievästä soratiestä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee metsäalueella lähellä kohtaa, jossa on ajoteiden risteys lähellä puomia, joka estää pääsyn risteyksestä etelään lähtevälle tielle.

Tästä kohteesta on myös käytetty nimeä Galtarby III.

Kohteen kuvaus:

Tämän löytäjiksi on mainittu Bruno Södergård ja Solveig Mannerström (Hans Myhrman: Från säljägare till rösbyggare, 45, 57.) Bruno Södergård oli tehnyt rinteeseen pieniä koepistoja. Yhdestä niistä oli löytynyt 25 pientä kvartsi-iskosta lapionpiston levyiseltä alalta. Henrik Asplund on tarkastanut paikan 28.5.1988. Mäenrinteessä oli huomattu myös 10 X 10 m:n laajuinen terassimainen alue, jonka alareunaa oli sitomassa paikoilleen joitakin suuria kiviä. Terassimaisen alueen kohdalle tehdystä koepistosta ei ollut löytynyt iskoksia, mutta löytyneet iskokset oli tallennettu kaikki yhdestä koekuopasta vain muutaman metrin päästä terassimaisesta alueesta.

Galtarbystä länteen vievän tien eteläpuolella tasamaalla mäen alla on hiljattain hakattu metsää, ja maaperää on laikutettu. Laikuissa en huomannut mitään merkkejä muinaisjäänöksestä. Näkyi, että maaperä on mäen alla hyvin kivistä. Myös rinteiden juurella olevassa tien reunaleikkauksessa maa oli kivistä. Ylempänä

rinteessä löytöpaikan kohdalla kasvaa noin 10 metrin pituista männikköä. Sen istuttamisen vuoksi maaperää on myllerretty vaoille. Vakojen pohjat ovat jo kasvillisuuden peittämiä.

Luokitusehdotus: entinen luokka.

Lisäyksiä: Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Asplund 2008, 563 (Siinä Henrik Asplund on merkinnyt vuonna 2008 tämän kohteen irtolöytöpaikaksi.).

Kemiön suurpitäjän historia 1, s. 227 (Siinä Henrik Asplund on huomauttanut tästä muinaisjäännöksestä, että se voisi sijaintikorkeutensa perusteella olla myöhäiskampakeraaminen.).

25 Olofsgård 2

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 923000005 ja nimellä Olofsgård 2.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen (Ajoittavia löytöjä ei ole, mutta Henrik Asplund on tarkastuselonteossaan todennut, että sijaintikorkeus viittaa kampakeramiikan aikaan.)

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: lienee suurimmaksi osaksi säilynyt

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6664874, E 252577, Z 30

Yhtenäiskoordinaatit: 6667673, 3252647

Koordinaattiselite: koordinaatit Museoviraston rekisteriportaalista.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: ei tarkoin tiedossa

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 6 km länteen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Galtarby

Tila: Olofsgård, RN:o 15:14 (322-527-15-14)

Omistaja: Föreningen Konstsamfundet r. f.

Osoite: Mannerheimvägen 20 A, 00100 Helsingfors

Tel. (09) 642 315; Fax (09) 641 584

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

Henrik Asplund

tark. 1988

TYA 477:11–14 (23 kvartsi-iskosta)

INVENTOINTI 2011

Aika: 4.8.2011

Havainnointiolosuhteet: kasvillisuuden vuoksi huonot

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 8

Kuvat: DT2011:49:1:2–4

LYHYT KOHDEKuvaus

Löytöpaikka on etelään laskeutuvassa jyrkässä metsäisessä mäenrinteessä. Lähellä ei ole rakennuksia.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Tämä löytöpaikka sijaitsee kohdalla, jossa asfalttitie kulkee mutkitellen molemmin puolin entistä Västanfjärdin ja Dragsfjärdin kunnanrajaa. Löytöpaikalle ilmoitetut koordinaatit viittaavat maastonkohtaan, joka on 50 metriä itäkoilliseen asfalttitiien pohjoislaidalla olevasta pienestä hiekanotto paikasta.

Muut tunnetut nimet: Galtarby V.

Kohteen kuvaus:

Tämä asuinpaikka on tullut tietoon siten, että maanviljelijä Bruno Södergård oli kaivanut vuonna 1988 koekuoppia rinteeseen, jolloin hän oli löytänyt niistä kvartsi-iskoksia. Kasvillisuus peittää rinteessä ne kohdat, josta löytöjä on tallennettu. Rinteen yläosassa olevan kallion juurella on terrassimainen tasainen maastonkohta, josta alarinteeseen on vielä toinen samanlainen tasainen kohta. Rinteessä näkyi muutamissa kohdin pieniä ja varmaankin luontaisia kiviryhmiä.

Luokitusohje: entinen luokka.

Lisäyksiä:

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)

Asplund 2008, 563 (Siinä tämä on määritelty irtolöytöpaikaksi.).

26 Prästgårdsgruvorna

Muinaisjäänösrekisterissä 923000006 Prästgårdsgruvorna.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: hautapaikat, hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: pahoin hajallaan

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6666171, E 260847, Z 20

Yhtenäiskoordinaatit: 6668971, 3260921

Koordinaattiselite: koordinaatit ovat Museoviraston rekisteriportaalista.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: epämääräinen; joitakin kymmeniä neliömetrejä.

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta noin 2,5 km koilliseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Norrmlammala

Tila: Mellängård, RN:o 1:0 (322-532-1-0)

Omistaja: Västanfjärd's församling

Osoitteet: Osoitetta ei ollut käytetyssä tietokannassa.

Lisätietoja: (Alempana selostetut tämän kohteen lähellä Jerikontien itäpuolella olevat kivirakenteet ovat Östergård-nimisen tilan maalla. Östergårdin kiinteistötunnus Norrmlammalan rekisterikylässä on 322-532-3-21; sen omistajaksi oli tietokannassa merkitty Gunnar Vilhelm Ölander; osoitetta ei tietokannassa ollut.)

ARKISTOTIEDOT

Heljä Brusila

1999 tark.

-

INVENTOINTI 2011

Aika: 19.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 6

Kuvat: DT2011:49:1:65

LYHYT KOHDEKuvaus

Melkoisen suuri hajallaan oleva pikkukivien ryhmä tasaisella avokalliolla metsässä lähellä ajotietä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee lähellä suuria käytöstä pois jääneitä avolouhoksia lähellä tietä, josta pääsee Västanfjärdin kirkonkylän seudulta saman pitäjän koillisaan mm. Jerikon tienoille.

Kohteen kuvaus:

Kivien tavallinen suurin läpimitta näytti olevan noin 0,1 – 0,3 m. Kivissä oli sekä kulmikkaita että hieman pyörystyneitä. Kalliolla ja kivissäkin oli runsaasti sammalta ja jäkälää. Tätä kokonaisuutta on vaikeata pitää muinaisena rantavoimien työnä; mikäli nämä kivet olisivat tässä olleet jäätikön puskemiselle alttiina, ne kooltaan pieninä olisivat helposti tulleet sysätyksi kallion päällykseltä, joka on hyvin tasainen ja sileä. Tämä kiviryhmä on helpompi katsoa rakennetuksi ja sitten myöhemmin hajotetuksi.

Luokitus ehdotus: 2.

Lisäyksiä: Inventointikäynnilläni tarkastin myös tätä lähellä olevat jo aiemmin tarkastetut kaksi kivirakennetta, joita ei ole merkitty Museoviraston kulttuuriympäristön rekisteriportaaliin. Samalla mäellä, jolla tämä Prästgårdsgruvornan kivikko on, sijaitsee niistä noin 100 metriä itään myös viiden kiviryhmän jono, jossa jokaisessa kiviryhmässä keskimääräisenä on rajapyykin näköinen harmaakivi tuettuna pienemmillä kivillä. Kivissä en huomannut mitään numeroita. Erikoista on, että viisi rajamerkin näköistä kiveä sijaitsee aivan vieretysten niin, että jonon ulommaisten kiviryhmien etäisyys toisistaan on vain 7,9 metriä.

Viiden kivilatomuksen ryhmästä hieman yli 100 metriä idempänä Jerikontien itäpuolella on kalliolla kivilatomuksia, jotka helposti tuovat mieleen vanhojen rajamerkkien rakenteita. Ne eivät kuitenkaan sijaitse millään tunnetulla rajalinjalla. Tasaisen kallion tien puoleisella nokalla on muutaman metrin välein kaksi pientä kiviryhmää, jotka kooltaan ja kivikooltaan muistuttavat rajamerkkeihin usein liitettyjä viisarikivien ryhmiä. Niitten vieressä on hieman suurempi kiviröykkiö, joka koostuu särmikkäistä paksun jäkälän ja hieman sammalengin peitossa olevista kivistä. Tämän kiviröykkiön reunoilla kivikko näytti yleensä olevan hieman enemmän hajallaan kuin keskempänä, joskin röykkiön itäreuna oli muita suurempi. Röykkiön pohja-alan muoto on epämääräinen; sen läpimitat pääilmansuuntien suunnassa olivat mittaukseni mukaan runsaat 2 metriä. pohjois–etelä-suunnassa voisi mitata röykkiölle suuremmankin läpimitan, joka olisi 3,4 metriä, jos hieman muista erillään olevat kauimmaisiet kivetkin lukisi röykkiöön kuuluviksi. Kivien suurin läpimitta on yleensä noin 15–40 cm:n luokkaa, mutta röykkiön länsilaidalla oli myös yksi noin 60 cm:n läpimittainenkin kivi. Kiviä arvioin olevan paikoin yhdessä ja paikoin kahdessa kerroksessa avokalliolle asetettuina. Latomuksen päällyys oli tasainen.

27 Galtarby VI

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 1000019291 ja nimellä Galtarby VI.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Rauhoitusluokka: ei ole määritelty entuudestaan

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: lienee täysin tai lähes täysin säilynyt

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6667219, E 254470, Z 20

Yhtenäiskoordinaatit: 6670020, 3254540

Koordinaattiselite: yhtenäiskoordinaatit on määritetty paikan päällä maaston yksityiskohtia, peruskarttaa ja Hans Myhrmanin ilmoittamia kirjallisia kohteen sijaintitietoja toisiinsa vertaamalla.

Maastomerkitä: ei ole.

Pinta-ala: ei tarkoin tiedossa.

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 4,8 km luoteeseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Galtarby

Tila: Östergård, RN:o 8:12 (322-527-8-12)

Omistajat: Bengt Bernhard Renfors ja Jaana Carita Renfors

Osoite: Käytetyssä tietokannassa oli ilmoitettu vain Jaana Carita Renforsin osoite, joka tietokannan mukaan on: Galtarbyntie 211, 25840 NIVELAX.

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

irtolöytöjä 1991

TYA 661:1-3

INVENTOINTI 2011

Aika: 20.9.2011

Havainnointiolosuhteet: kasvillisuuden vuoksi huonot

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 4

Kuvat: DT2011:49:1:70-71

LYHYT KOHDEKuvaus

Metsämaata mökkitien vierellä kohdassa, jossa maan pinta laskeutuu kohti mäkien juurella olevaa notkelmaa.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee Galtarbyn kylässä metsässä Västerängenin vainiolta Björkboda Träskin Galtarbyvikenin rantaan vievän mökkitien varrella suunnilleen sen puolivälissä tien itälaidan tuntumassa. Puusto tämän löytöpaikan ympärillä on nyt pitkää sekametsää.

Kohteen kuvaus:

Varhaisimmat tuntemani tätä asuinpaikkaa koskevat tiedot ovat muistiinpanoissa, jotka Hans Myhrman on päivännyt 10.5.91. Niitä muistiinpanoja ei ole tietääkseni toistaiseksi arkistoitu mihinkään; sain ne kirjeitse Myhrmanilta tiedustellessani häneltä Galtarbyn kivikauden löydöistä yleensä.

Löytöpaikan sijainnista on Hans Myhrman kertonut seuraavia tietoja: löydöt on saatu osaksi tieojasta, osaksi tiestä kaksi metriä itään tehdystä koekuopasta. Löytöpaikka on ollut 38 metriä etelään kohdasta, jossa traktoritie haarautui tiestä itään päin. Sen traktoritien alkupäästä noin 38 metriä etelään pitäisi olla Myhrmanin ilmoituksen mukaan tien itäpuolella kohta, johon on tehty koekuoppa. Hänen mukaansa koekuopan sijaintikohdasta vain muutamien metrien päässä rinne jyrkkenisi kohti painannetta, jonka pohjalla tiestä itään päin on suunnilleen tien suuntainen oja. Maalajin värin Myhrman oli todennut ruskeaksi, ja pintamaassa oli ollut hiiltä ja tuhkaa. Löytöpaikan Myhrman myös merkitsi pyynnöstäni peruskarttaotteelle, jonka hänelle lähetin.

Myhrmanin tekemä merkintä karttaotteella osoittaa löytöpaikan sijainnin yksinään vain väljästi, mutta toisaalta se merkintä osoittaa nimenomaan sellaiseen maastonkohtaan, josta voi paikan päällä nähdä, että sieltä on vain yksi mahdollisuus toiselta tieltä itään haarautuvan kunnollisen traktoritien paikaksi. Myhrmanin ilmoittama traktoritie onkin kaiketi juuri sama, joka nytkin on näkyvässä maastossa. Sen tien ura oli virheellisesti merkitty internetissä näkyvälle digitaaliselle karttapohjalle puroksi; puroa ei sillä kohdalla ole, ellei lasketa puroksi traktoritien pyörienuriin syntyneitä veden virtausta. Tarkastelin maastonkohtaa, joka sattuu Myhrmanin ilmoittamalla tavalla 38 metriä etelään tämän traktoritien alkukohdasta. Myhrmanin kuvauksen maininnat löytöpaikan sijaintikorkeudesta, sen maaston muodosta ja puron sijainnista sopivat siihen. Tiestä muutamia metrejä itään rinne jyrkkenee kohti laakson pohjalla olevaa suunnilleen tien suunnassa virtailevaa puroa. Traktoritien alkupäästä 38 etelään on mökkitien itäpuolella maastoa, jonka korkeus on sama 20 m mpy, jonka Myhrman on maininnut Galtarby VI:n löytökorkeudeksi.

Maaperää ei nyt voinut kaivamatta tarkastella pintalöytöjen huomioimisen varalta. Tienojien reunaleikkaukset olivat kasvillisuuden peitossa. Puitten alla maan pinta oli heinikon, saniaisten ja sammalikon peitossa.

Luokitusohje: 2.

Lisäyksiä: Kokoelmassa on kvartsi- ja kivilaji-iskoksia. Myhrman kertoi paikalta löytyneen kvartsi-iskoksia ja hioimien paloja.

Iskosten lukumäärä suhteessa niitten löytöalan todennäköiseen pienuuteen oikeuttaa mielestäni, että tämän kohteen voisi alustavasti katsoa asuinpaikaksi, eikä esim. paikaksi, jolla olisi tilapäisesti leiriydytty tai työskennelty. Rajanveto siinä määrittelyssä on kuitenkin tulkinnanvaraista. Henrik Asplund on vuonna 2008 jättänyt avoimeksi, onko tämä varma asuinpaikka (Asplund 2008, 563.).

Inventointia koskevien ohjeiden mukaan roomalaisten numeroiden käyttämistä muinaisjäännösten nimissä tulee välttää. Galtarby VI on kuitenkin jo entuudestaan käytössä ollut nimi, ja jo käytössä ollutta nimitystä ei kuitenkaan käyne päinsä muuttaa siltikään, vaikka nimessä vähemmän suositeltava roomalainen numero olisikin. Jo yllä mainitussa Hans Myhrmanin 10.5.91 päiväämissä muistiinpanoissa on tämän asuinpaikan nimenä Galtarby VI.

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot tämän luvun lopussa)
Asplund 2008, 53, 563.

28 Ramstedsmossen

Ei ole muinaisjäännösrekisterissä, koska on sijoitettu ns. muihin kohteisiin.

PERUSTIEDOT

Tyyppi: muu kohde: kivirakenteet: latomukset

Ajoitus: ajoittamaton

Rauhoitusluokka: ei määritelty entuudestaan

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: näyttää säilyneen rikkomattomana

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6665820, E 254810, Z 30

Yhtenäiskoordinaatit: 6668620, 3254880

Koordinaattiselite: -

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiön ala.

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 3,8 km länsiluoteeseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Galtarby

Tila: Nästgård, RN:o 17:0 (322-527-17-0)

Omistaja: Otto Kasimir Salo

Osoite: Universitetsgatan 11b B 15, 20100 ÅBO

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

-

INVENTOINTI 2011

Aika: 20.9.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 9

Kuvat: DT2011:49:1:75–76

LYHYT KOHDEKUVAUS

Pieni kivikko kallioisella mäen laella metsässä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Tämä röykkiö sijaitsee metsässä, paikalla, jossa ei ole erityisiä kiintopisteitä. Se on mäen lähes korkeimmalla kohdalla puuttoman kallioalueen laidalla. Avokalliolla on siellä täällä irtokiviä röykkiön ulkopuolellakin.

Kohteen kuvaus:

Tämän sijaintipaikan ilmoitti minulle kirjeitse Hans Myhrman Purmosta. Hän on asunut Taalintehtaalla ja on joskus merkinnyt tämän paikan karttaansa.

Röykkiö on tasaisella kalliopinnalla. Röykkiön reunat eivät erotu niin selvinä, että niitten perusteella voisi määritellä läpimittoja; ehkä röykkiön läpimitta itä–länsi-suunnassa on välillä 1,6 – 2,5 metriä, ja sitä vastaan kohtisuorassa oleva läpimitta välillä 1,6 – 2,1 metriä. Tämä röykkiö on ehkä vain 0,2 metrin korkuinen.

Röykkiön pohja-alan muoto on epämääräinen. Kivet ovat keskellä röykkiötä tiiviimmin toistensa tuntumassa, ja laidoilla osaksi väljemmin. Tämä röykkiö koostuu yleensä särmikkäistä kivistä. Yksittäisten kivien suurin läpimitta näytti olevan yleensä 0,15 – 0,3 metrin luokkaa. Kiviä on ehkä vain yhdessä kerroksessa. Sammal ja jäkälä ym. kasvit peittävät paljolti tätä röykkiötä.

Luokitusohdotus: 2.

Lisäyksiä: Yksi selitysvaihtoehto tämän kohteen kiville voisi olla, että ne olisivat vanhan kyläkunnan talojen tai laajemman alueen kartoituksessa käytetyn merkkipaalun tukikiviä. Viite sellaiseen on esimerkiksi Kemiönsaarelta Nils Cleven selonteossa vuodelta 1943 nimeltä ”Redogörelse för en formminnesrekognosering...” (n: on 83 kohdalla). Myös ainakin seuraavassa lähteessä on ollut esillä ajatus mahdollisesta maanmittarien

merkkiseipään tukikivikosta: SMYA VIII: ”Muinaismuistoja Mynämäen kihlakunnasta”, siinä Merimaskun ja Rymättylän esihistorian osuuden lopussa.

Selitystä etsiessäni kiinnitin huomiota myös joihinkin pieniä kiviröykkiöitä koskeviin huomioihin, joita Kustaa Killinen on esittänyt laatimassaan Vehmaan kihlakunnankertomuksessa: ”Meren rannoilla, sekä saarilla että mantereella, on lukemattomia *kivipanoksia* n.k. ‚pyröjä’, joita on rakennettu kalan pyydysten tahi jonkun tapaturmaisen kuolemapaikan merkiksi, ynnä muita tarkoituksia varten.” (MUINAISJÄÄNNÖKSIÄ VEHMAAN KIHlakUNNASSA. H:ki 1885. Siinä otsikkojen ”II. Pyhämaa.” ja ”1. Varhempi rautakausi” alla; Killisen ilmoittama tieto näyttäisi liittyvän Pyhämaan seutuihin.)

Tämän röykkiön kiviä ei oikein voi ajatella jäiden kasaan työntämäksi, sillä sellainen liike olisi helposti vienyt kivet kallion painanteeseen. Nämä kivet eivät ole kallion painanteessa, vaan niiden vierellä on painanne.

29 Mörkkärret 1

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 1000019292 ja nimellä Mörkkärret 1.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: kivirakenteet: latomukset

Ajoitus: ajoittamaton

Rauhoitusluokka: ei ole määritetty entuudestaan

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: ehjä

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6666800, E 260348, Z 30–40

Yhtenäiskoordinaatit: 6669 600, 3260 420

Koordinaattiselite: Koordinaatit perustuvat paikan päällä tapahtuneen kohteen sijainnin ja peruskartan vertaamiseen toisiinsa.

Maastomerkitä: ei merkintää

Pinta-ala: röykkiön ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 2,7 km koilliseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Östanå

Tila: Överskog, RN:o 4:12 (322-540-4-12)

Omistaja: Roger Raoul Merilä

Osoite: Östanåvägen 381, 25840 NIVELAX

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

-

INVENTOINTI 2011

Aika: 19.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 6

Kuvat: DT2011:49:1:64

LYHYT KOHDEKuvaus

Matala sammalten ja jäkälän peittämä kiviröykkiö metsässä laaja-alaisella kalliomäellä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Sijaitsee lähellä Östanån ja Norrlammalan rajaa Mörkkärretin vainion eteläpuolella. Röykkiön ympäristössä on pientä mäntyvaltaista puustoa.

Kohteen kuvaus:

Tämän olemassaolosta ja sijainnista sain tiedon Kristian Lindroosin lähettämästä sähköpostiviestistä.

Röykkiö on tehty tasaiselle kallion pinnalle mäen päällyksen koillislaidalle. Sen etäisyys tasaisen kallionpäällyksen koillisreunan ja rinteiden rajasta on noin 30 metriä. Röykkiötä ei näytä pengotun, mutta sen reunimmat kivet ovat melkoisen hajallaan. Röykkiön pohja-alalla ja reunoilla en huomannut olevan mitään tiettyä säännöllistä muotoa. Läpimitta pohjois–etelä-suunnassa on 4,0 – 4,5 metriä ja itä–länsi-suunnassa 3,3 metriä. Röykkiön korkeus on ehkä vain 0,2 metrin luokkaa. Näkyvien yksittäisten kivien suurin läpimitta näytti olevan yleensä 0,2 – 0,3 metrin luokkaa. Särmiikkäitä kiviä oli näkyvillä. Missään en huomannut kiviä olevan useammassa kuin yhdessä kerroksessa. Sammal ja jäkälä peittävät tätä matalaa röykkiötä niin yhtenäisenä kerroksena, että vain siellä täällä on näkyvissä kiviä. Tämän röykkiön luoteispuolella on hajallaan muutamia kiviä, jotka ovat samaa kokoluokkaa kuin nekin, jotka ovat röykkiössä.

Luokitusehdotus: 2

Lisäyksiä: -

30 Mörkkärret 2

Ei ole muinaisjäänösrekisterissä, koska on sijoitettu ns. muihin kohteisiin.

PERUSTIEDOT

Tyyppi: muut kohteet: kivirakenteet: latomukset

Ajoitus: ajoittamaton

Rauhoitusluokka: ei ole määritetty entuudestaan

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: ehjä

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6667329, E 260448, Z 20-22,5

Yhtenäiskoordinaatit: 6670130, 3260520

Koordinaattiselite: Koordinaatit perustuvat paikan päällä tapahtuneen kohteen sijainnin ja peruskartan vertaamiseen toisiinsa.

Maastomerkintä: ei merkintää

Pinta-ala: kivikon ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 3 km koilliseen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Östanå

Tila: Överskog, RN:o 4:12 (322-540-4-12)

Omistaja: Roger Raoul Merilä

Osoite: Östanåvägen 381, 25840 NIVELAX

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

-

INVENTOINTI 2011

Aika: 20.9.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 6

Kuvat: DT2011:49:1:72

LYHYT KOHDEKUVAUS

Pieni kiviryhmä avokalliolla metsässä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Kallio, jolla tämä sijaitsee, on mäntyvaltaisessa metsässä.

Kohteen kuvaus:

Tästä sain ilmoituksen Kristian Lindroosilta. Tämä kiviryhmä pilkistää sammalien, jäkälän ja heinikon alta. Näkyvillä olevat kivet antavat vaikutelman, että ne kuuluisivat pienen pyöreähkön latomuksen laitaan, mutta kasvillisuuden alla ei kuitenkaan ole kiviä siellä, missä sellaisen latomuksen keskikohdan ja vastakkaisen laidan pitäisi olla. Kivet ovat ehkä kokonaisuutena kaarimaisessa muodossa. Kivet ovat osittain tiiviisti rinnatusten, mutta ehkä niistä muutamat ovat valuneet pitkin pohjoiseen kaltevaa kallionpintaa. Lämpimitta on noin 3,2 – 3,4 metrin luokkaa. Tämän kivikon korkeus on enintään 30 cm:n luokkaa. Kivet tässä ryhmässä ovat hieman särmikkäitä. Yksittäisten kivien suurin läpimitta näytti olevan yleensä 0,2 – 0,3 metrin luokkaa.

Luokitusehdotus: 2.

Lisäyksiä: Tätä on vaikea sijoittaa mihinkään jo tunnettuun muinaisjäänöstyyppiin. Muillakin paikkakunnilla olen nähnyt erilaisia kivikaaria ja muita kivistä ladottuja kuvioita, joille ei ole ollut helppoa määrittää muinaisjäänöstyyppiä. Kun otetaan huomioon, että kivimäärä tässä latomuksessa on melkoisen vähäinen, niin vaikuttaisi mahdolliselta myös otaksua, että kallion pinnasta olisi louhittu kiveä tai olisi otettu siitä luonnostaan irronneita lohkarkeitä kallion päälle, mikä olisi tehty ehkä koetettaessa valita sopivia kiviä savujohdon muuraamista varten tai muuhun tarkoitukseen.

31 Råberget 2

Muinaisjäänösrekisterissä numerolla 1000019293 ja nimellä Råberget 2.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: kivirakenteet: rajamerkit

Ajoitus: historiallinen

Rauhoitusluokka: ei ole määritetty entuudestaan

Lukumäärä: 1

Säilyneisyys: ehjä

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(näkyv v:n 1995 peruskarttalehdellä kunnanrajan käänteenä)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6665540, E 250882, Z 67,5–70

Yhtenäiskoordinaatit: 6668340, 3250950

Koordinaattiselite: -

Maastomerkintä: -

Pinta-ala: rajamerkin ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 7,6 km länteen.

OMISTAJATIEDOT

Rekisterikylä: Galtarby

Tila: Olofsgård, RN:o 15:14 (322-527-15-14)

Omistaja: Föreningen Konstsamfundet r. f.

Osoite: Mannerheimvägen 20 A, 00100 Helsingfors

Tel. (09) 642 315; Fax (09) 641 584

Lisätietoja: Yllä olevat tiedot koskevat vain Västanfjärdin alueella olevaa kiinteistöä, jota tämä rajamerkki sivuaa. Sama rajamerkki sivuaa kolmea Dragsfjärdin puolella olevaa kiinteistöä.

ARKISTOTIEDOT

Tästä ei taida olla merkintöjä erityisesti arkeologisia tarkastuksia sisältävissä arkistoissa.

INVENTOINTI 2011

Aika: 3.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 7

Kuvat: DT2011:49:1:1

LYHYT KOHDEKuvaus

Kivistä ladottu rajamerkki korkealla kalliomäellä, jossa on myös kolmiomittauspiste. Sijaitsee Västanfjärdin läntisimmässä kärjessä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Rajamerkki on avokallioalueella. Sen reuna on alle metrin etäisyydellä kallioon upotetusta kolmiomittauspultista.

Kohteen kuvaus:

Kalliolle on asetettu nelikulmaisen kivilatомуksen keskelle noin metrin mittainen merkkikivi, jonka suurin leveys on noin 50 cm:n luokkaa, ja paksuus noin 15 cm:n luokkaa. Merkkikiven lappeelle on hakattu numero 90. Merkkikiveä tukeva reunus on hieman epäsäännöllinen mitoiltaan; sen pisin sivu on 2,35 metrin mittainen. Reunuksen korkeus vaihtelee arviolta rajoissa 0,2 – 0,5 metriä. Reunuksen yhdessä kulmassa on noin 75 cm:n läpimittainen maakivi; yleensä reunuksen asetetut yksittäiset kivet ovat särmikkäitä ja suurimmalta läpimitaltaan noin 0,15 – 0,6 metriä.

Luokitus ehdotus: -

Lisäyksiä: -

32 Bredviken

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 1000019294 ja nimellä Bredviken.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: kivirakenteet: rajamerkit

Ajoitus: historiallinen

Rauhoitusluokka: ei ole määritelty

Lukumäärä: 2

Säilyneisyys: lähes alkuperäisessä kunnossa

Peruskarttalehdet: 2012 04 PADVA

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

ETRS-TM35FIN-koordinaatit: N 6663897, E 263431, Z 5–10

Yhtenäiskoordinaatit: 6666700, 3263500

Koordinaattiselite: koordinaatit osoittavat läntisempää rajamerkkiä. Yhtenäiskoordinaatit on luettu peruskarttalehdeltä.

Pinta-ala: rajamerkkien ala

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta 5 km itään.

OMISTAJATIEDOT

Bränbodan – Billbölen välinen rajamerkki on seuraavien tilojen rajalla:

1)

Rekisterikylä: Bränboda

Tila: Sjöberga, RN:o 1:72 (322-525-1-72)

Omistaja: Maria Ann-Kristin Jensen

Osoitetta ei ollut käytetyssä tietokannassa.

Lisätietoja:

2)

Rekisterikylä: Billböle

Tila: Hagalund, RN:o 2:26 (322-524-2-26)

Omistaja: Hembygds vänner i Västanfjärd r. f.

Osoitetta ei ollut käytetyssä tietokannassa.

Lisätietoja:

Billbölen – Södersundvikin välinen rajamerkki on seuraavien tilojen rajalla:

1)

Rekisterikylä: Billböle

Tila: Hagalund, RN:o 2:26 (322-524-2-26)

Omistaja: Hembygds vänner i Västanfjärd r. f.

Osoitetta ei ollut käytetyssä tietokannassa.

Lisätietoja:

2)

Rekisterikylä: Södersundvik

Tila: Fridhem, RN:o 1:1 (322-536-1-1)

Omistajat: Tor Artur Bärling ja Marita Arvida Bärling

Osoitetta ei ollut käytetyssä tietokannassa.

Lisätietoja:

ARKISTOTIEDOT

-

INVENTOINTI 2011

Aika: 20.9.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o 15

Kuvat: DT2011:49:1:77–79

LYHYT KOHDEKUVAUS

Kaksi luonnonkivistä kylmämuurattua rajamerkkiä kahden puolen ajotietä pihojen lähellä.

TUTKIMUSKERTOMUS**Sijainti ja maasto:**

Sijaitsevat kohdalla, jossa Billbölen kylän alue muodostaa kiilamaisen kärjen Bränbodan ja Södersundvikin kylien alueitten väliin. Bränbodan – Billbölen välinen rajamerkki on vain noin 25 metrin päässä paikalla olevasta muuntajasta ylärinteeseen. Melkein suoraan rajamerkin yläpuolella on sähkölinja. (näkyvyydellä, mutta vanhalla sijaintipaikalla, ks. kohta: ”Lisäyksiä”).

Kohteen kuvaus:

Sain tästä tiedonannon Kristian Lindroosilta.

Bränbodan – Billbölen välinen rajamerkki:

Tässä on tehty kylmämuuraamalla etupäässä särmiikkäistä kivistä kalliolle noin 0,2 metriä korkea suunnilleen neliömäinen kivilatomo, jonka keskellä on pystykivi ja neljällä laidalla on muuta kivikkoa selvästi korkeammalle kohoava pystykivi. Kivikon pintaa peittää heinä, sammal ja jäkälä. Keskuskivi kohoaa sammalista noin 1,17 metriä ylemmäksi. Keskuskiveen on hakattu ainakin numero ”2”. Kiven halkeaman vuoksi en erottanut, oliko sen edellä toinen numero. Kaikki laidoilla olevat pystykivet ovat noin 2,6 metrin etäisyydellä viereisistä. Jokaista niitä tukemassa on erityisiä tukikiviä. Etelälaidan pystykiven pituus on yli 150 cm. Keskellä kivikkoa oleva mänty oli kuivunut; reunalla kasvaa pienempi mänty.

Billbölen – Södersundvikin välinen rajamerkki:

Myös tämä on tehty kylmämuuraamalla kalliolle. Keskellä olevaa pystykiveä ympäröi 5,8 metrin pituinen, 4,7 metrin levyinen ja 0,2–0,3 metrin korkuinen kivilatomo. Arvioin silmämääräisesti, että tämän rajamerkin etäisyys yli pihamaan asuinrakennuksen nurkkaan olisi noin 30 m. Kivikon päällä on koristekasveja. Näkyvillä olevat kivet ovat yleensä pyörityneitä. Keskuskiven ympärillä olevan reunuksen pohja-ala on pyöreämpi kuin viereisen rajamerkin rakenteissa. Ainakin kaksi tai kolme irtonaista sementin kappaletta näkyi kivikon laidalla. Keskuskivi kohoaa noin 1,4 metriä kivilatomon pinnasta. Keskuskiven etelän puoleiselle sivulle on hakattu sana ”RÄ”, ja lännen puoleiselle sivulle luku 1784. Reunoilla on kolme pystykiveä lännen, etelän ja idän suunnilla. Niistä etelälaidan kivi on noin metrin pituinen.

Merkkien sijainnissa on hieman erikoista, että niistä kumpikaan ei ole rajan polvekkeessa, vaan näköjään rajan suoralla rajan osuudella kumpikin. Niitten väliltä Billbölen kylän alue ulottuu etelään ja päättyy terävään huippuun vain muutamien kymmenien metrien päässä näistä merkeistä.

Luokitusehdotus: -

Lisäyksiä: Vuoden 1995 karttalehdellä on näitten lähellä olevalle muuntajalle merkitty sen vanha paikka. Muuntajaa on sittemmin hieman siirretty.

Lyhenteet:

Cleve 1942: Nils Cleve: Kimitobygdens forntid. Teoksessa: Kimitobygdens historia Del II:1. Bondekulturen. Åbo 1942.

Myhrman 1990: Hans Myhrman (med inlägg av Henrik Asplund): Från säljagare till rösbyggare. Åbo 1990.

Karhunhammas 14: Unto Salo, Tapani Tuovinen ja Juha-Matti Vuorinen: Luettelo Suomen rannikon hautaraunioista. Karhunhammas 14, Kaarina 1992.

Kemiön suurpitäjän historia I: "Kemiön suurpitäjän historia I", kirjoittaneet Kari Suistoranta ja Henrik Asplund. Tammisaari 1997.

Tuovinen 2002: Tapani Tuovinen: The Burial Cairns and the Landscape in the Archipelago of Åboland, SW Finland, in the Bronze Age and the Iron age. (Acta Univ. Oul. B 46, 2002) Oulu 2002.

Henrik Asplund: Kymittae. Sites, Centrality and Long-Term Settlement Change in the Kemiönsaari Region in SW Finland. (Turun Yliopiston julkaisuja/Annales Universitatis Turkuensis. Sarja--Ser. B osa--Tom. 312. Humaniora.) Turku, 2008.

Mahdolliset muinaisjäännökset, joitten täsmällistä sijaintia ei tunneta

Seuraavassa mainittavan hylkylöydön sijaintipaikan tarkkoja koordinaatteja ei ole tietävästi merkitty muistiin, enkä ole saanut sijainnista muutakaan tarkkaa tietoa.

Vanhon vartiotulipaikkojen sijainnista on monessa tapauksessa likimääräinen vartiotuleen viittaavaan paikannimeen perustuva arvio. Vartionpitoon liittyvän tulitiedotuksen järjestämisestä on saattanut myös jäädä rovioitten alustaksi rakennettuja kivikoita tai tulenpidon kallioon aiheuttamaa murenemistä tai halkeilua. Vartiotulirovioista on yleensä todettu, että ne jäävät pitkälti oletusten varaan (Marianna Niukkanen: ”Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset / tunnistaminen ja suojelu”). Vartiotuliin liittyvistä paikannimistä Västänfjärdissä on luettelo seuraavan luvun alkupuolella.

Tämän luvun muut kohteet on tarkastettu vuosikymmeniä sitten, mutta niiden paikantaminen uudelleen tarkastamista varten on osoittautunut vaikeaksi. Kohteitten sijainteja on ilmoitettu vuoden 1886 inventoinnissa vain sanallisin selostuksin, vuonna 1933 sanallisesti sekä pienimittakaavaisen karttaesityksen avulla. Niitten sijaintitietojen varassa ei kaikkien kohteitten sijaintipaikkoja ole voitu löytää tarkastelua varten, eikä siten ole mm. voitu varmistua, ovatko niillä sijaitseviksi ilmoitetut muinaisjäännökset edelleen olemassa.

Seuraavassa esiteltävistä kohteista jotkut ovat olleet 1970-luvulla seutukaavan suojelukohteitten luettelossa, vaikka niille ei ole voitu silloin eikä myöhemminkään alkuperäisten sijaintitietojen epämääräisyyden vuoksi määrittää koordinaatteja, kuten useimmille muille sen luettelon kohteille. Niin ollen luettelossa on joitakin kohteita ilman koordinaatteja.

Turun yliopiston arkeologian osaston vuonna 1982 aloittamassa Lounais-Suomen rannikon varhaismetallikautisia hautaraunioita tutkineessa projektissa on huomioitu usealtakin paikkakunnalta myös sellaisia kohteita, joitten täsmällistä sijaintia ei ole tunnettu. Myös sellaisille kohteille on siinä projektissa annettu koordinaattiparien avulla sijaintitieto, mahdollisesti sen vuoksi, että röykkiöitä olisi voitu tarkastella ryhmänä mahdollisimman kattavasti. Projektin käyttämiin koordinaattipareihin liittyy tietoja siitä, miten tarkoin niitten on mahdollisesti katsottu vastaavan röykkiön todettua sijaintia. Väljimmäksi tuollainen vastaavuus on mainitussa projektissa arvioitu niille röykkiöille, joilla on projektin tuloksia esittelevässä julkaisussa (”Karhunhammas 14”) julkaisun yhdessä sarakkeessa merkintä ”2000”. Niissä tapauksissa röykkiöstä on ilmoitettu, että sen uskotaan sijaitsevan 4000 metrin läpimittaisessa ympyrässä, jonka keskipistettä saman röykkiön yhteydessä ilmoitetut koordinaatit osoittavat. Seuraavien kohteitten: Lapphagen, Storgård-Östergård ja Södergård yhteydessä olevat koordinaatit ovat niitä, jotka Lounais-Suomen rannikon varhaismetallikautisia hautaraunioita tutkineessa projektissa on annettu ajatellun säteeltään 2000 metriä olevan ympyrän keskipisteiksi sillä ajatuksella, että niitten koordinaattien yhteydessä mainittu röykkiö olisi siten määritellyn ympyrän sisässä. (Karhunhammas 14, sivut 9 ja 92.)

Galtarbyviken

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 1494 ja nimellä Galtarbyviken.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: mahdollinen muinaisjäännös; alusten hylyt: hylät (puu)

Ajoitus: ei määritelty

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

Koordinaatteja ei ole tarkoin tiedossa; Museoviraston rekisteriportaalin mukaan tämä kohde on jouduttu paikantamaan sanallisen selostuksen perusteella.

Maastomerkintä: ei tietoa

Pinta-ala: ei tietoa

Etäisyystieto: Västanfjärdin uudesta kirkosta runsas 2½ km luoteeseen.

OMISTAJATIEDOT

Näistä tiedetään vain, että löytöpaikka on joskus, ehkä vuonna 1978 ollut maanviljelijä Jarl Söderströmin ranta-alueella.

ARKISTOTIEDOT

ei tiedossani

INVENTOINTI 2011

en käynyt tällä kohteella inventoidessani

LYHYT KOHDEKUVAUS

Pörtsnäsin kylässä Galtarbyvikenin rantaa kaivinkoneella syvennettäessä oli löytynyt kappaleita hylystä; mitat arvionvaraisesti noin 15 X 6 metriä.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto: Pörtsnäsin kylän aluetta on Galtarbyvikenin itäisellä rannalla kilometrin pituudelta.

Kohteen kuvaus:

Ilmoituksen tästä oli tehnyt Ernst Lindroos. Lähellä Galtarbyvikenin lahden pohjukkaa on Pörtsnäsiin kuuluvaa peltoaluetta, ja siitä hieman etelään on Pörtsnäsin alueella jyrkkää rantaa, jolla on peruskartan mukaan useita loma-asumuksia.

Luokitusehdotus: -

Lisäyksiä:

Lapphagen

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923000002 ja nimellä Lapphagen. Seutukaavan suojelukohde numerolla 94633 ja nimellä Nivelax on tarkoittanut tätä.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: mahdollinen muinaisjäännös; hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssikautinen?

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

Tässä tarkoitettun röykkiön sijaintia ei tunneta; se ei ole alla esitettyjen koordinaattien mukainen. Näin ollen ei voida tietää sitäkään, onko tämä röykkiö säilynyt. Sen tiedetään olleen vuonna 1886 Tappon kylässä, joten tähän liittyvä karttalehti on ylle merkitty 2012 02 + 14. Museoviraston rekisteriportaalissa on tälle kohteelle annettu YKJ-koordinaatit, jotka ovat seuraavat: P: 6671747, I: 3257139. Niitten alkuperä lienee Turun yliopiston arkeologian röykkiötutkimusprojektissa, jonka julkaisussa (Karhunhammas 14) esiintyy niitä vastaava peruskoordinaattipari 666450, 242400, joka liittyy tämän luvun alussa selostetulla tavalla 2000 metrin otaksuttuun tarkkuusrajaan. Lapphagen-paikannimi lienee liitetty tämän kohteen yhteyteen vasta näitten koordinaattien paikkaa kartalla tarkastelemalla (Lähellä on Labbhagen.).

Koordinaattien osoittamassa paikassa on tasaista viljelysmaata, ja röykkiötä ei sillä kohtaa näkynyt. Näitä koordinaatteja ei voida nyt korvata tarkemmilla, koska mitään tämän röykkiön alkuperäistä kuvausta yksikäsitteisesti vastaavaa röykkiötä ei tätä nykyä tunneta.

Maastomerkintä: ei tiedossa

Pinta-ala: ei tiedossa

Etäisyystieto: ei voida määrittää

OMISTAJATIEDOT

Niitäkään ei voida määrittää.

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman

1886, inv. nimellä –
Frömbärssviden

INVENTOINTI 2011

Aika: 4.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o –

Kuvat: –

LYHYT KOHDEKUVUVAUS

Kuten alla olevasta ilmenee, röykkiö on tai on ollut ollut jossakin mäellä (ellei luodolla?) lähellä peltoa.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Volter Högmanin tietojen mukaan yksi röykkiö sijaitsi vuonna 1886 Frömbärssvidenillä (pää Frömbärssviden) Södergårdille kuuluvan pellon luona.

Tälle kohteelle ilmoitetut koordinaatit, kuten edellä on selostettu, ovat väärät, ja oikeita koordinaatteja ei ole tiedossa.

Muut tunnetut nimet: Frömbärssviden (1886), Nivelax (1977, 1992), Nivelax, Frömbärssviden (2008).

Kohteen kuvaus:

Frömbärssvidenin röykkiön läpimitaksi Volter Högman on ilmoittanut 9 m 50 cm ja korkeudeksi 60 cm. Keskellä röykkiötä oli suuri tasainen kivi; koko röykkiökin oli tasainen, ehkä vain kahdesta kivikerroksesta koostuva.

Kivet röykkiössä olivat Högmanin mukaan hevosen pään kokoisia ja suurempiakin.

Luokitusehdotus: Koska tämän sijaintia ei tunneta, tämä pitäisi poistaa suojeltavien muinaisjäännösten luetteloista.

Lisäyksiä:

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot edellisen luvun lopussa)

Cleve 1942, kohde n:o 119.

Varsinais-Suomen suojelualueet ja -kohteet / Inventointiraportti 1977, (n:o 94633) s. 492.

Karhunhammas 14, sivu 92.

Asplund 2008, 563.

Storgård-Östergård

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923010009 ja nimellä Storgård-Östergård.

Tämä on ollut osana seutukaavan suojelukohdetta 94653 (nimenä Tappo). Sen kohteen sijaintipaikan koordinaatteja ei oltu ilmoitettu seutukaavan suojelukohteitten luetteloissa tavalliseen tapaan.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: mahdollinen muinajäännös; hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 2

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

Tässä tarkoitettujen röykkiöiden sijaintia ei tunneta; se ei ole Museoviraston rekisteriportaalisissa esitettyjen koordinaattien mukainen. Portaalissa YKJ-koordinaatit ovat seuraavat: P: 6672486, I: 3258476. Niitten alkuperä lienee Turun yliopiston arkeologian röykkiötutkimusprojektissa, jonka julkaisussa (Karhunhammas 14) esiintyy kahden röykkiön kohdalla niitä vastaava peruskoordinaattipari 6665 30, 2425 30, joka liittyy tämän luvun alussa selostetulla tavalla 2000 metrin otaksuttuun tarkkuusrajaan. Storgård-Östergård-nimi lienee liitetty niitten röykkiöiden yhteyteen vasta näitten koordinaattien paikkaa kartalla tarkastelemalla Sijainnin ollessa tuntematon ei voida tietää, onko tämä kohde säilynyt. Sen tiedetään olleen vuonna 1886 Tappon kylässä, joten tähän liittyvä karttalehti on ylle merkitty Västanfjärdin lehti.

Koordinaattien osoittamassa paikassa on tasamaata suurehkon vajan vierustalla, ja röykkiöitä ei sillä kohtaa näkynyt. Näitä koordinaatteja ei voida nyt korvata tarkemmilla, koska mitään tämän röykkiön alkuperäistä kuvausta yksikäsitteisesti vastaavaa röykkiötä ei tätä nykyä tunneta.

Maastomerkinnästä ei ole tietoja.

Pinta-ala: ei voida määrittää

Etäisyystieto: ei voida määrittää.

OMISTAJATIEDOT

Ei voida määrittää

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman

1886 inv.

-

Hildur Planting

1933 inv. (Tappo

-

röykkiöt) On epä-

selvää, näkikö

Hildur Planting itse

Tappo kylässä

yhtään röykkiötä.

INVENTOINTI 2011

Aika: 9.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o

Kuvat: –

LYHYT KOHDEKUVAUS

Vanhimmat tiedot hautaraunioiksi arveltuista kohteista Tappo kylässä lienevät Volter Högmanin muistiinmerkinnät vuodelta 1886, joissa mainitaan kaksi hautaraunioksi sopivaa röykkiötä. Toinen niistä oli havaittu Södergårdin maalla Ånkärrsbärgenillä ja toinen Södergårdin ja Gropiksen talojen rajalla tasaisella niittykukulalla (på slät ängskullan). Kylästä oli samalla tiedossa yksi niitä epämääräisempi kivikko. Niistä muistiinmerkinnöistä ei voi päätellä että Tappossa välttämättä olisi ollut kaksi rauniota toistensa lähetyvillä. Samoja röykkiöitä on tarkoitettu teoksessa Kimitobygden historia esiteltäessä röykkiöitä, joilla oli numerotunnukset 123 ja 124. Ne ovat seutukaavaliiton luetteloissa yhteisellä numerolla 94653.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Yksi röykkiö oli Volter Högmanin ilmoituksen mukaan Tappossa Änkärsbärgenillä Södergårdin maalla. Se röykkiö sijaitsi korkealla vuorella, josta oli näköala peltojen ja niittyjen ylitse. Toinen röykkiö oli vuoden 1886 tietojen mukaan sijainnut Tappossa tasaisella niittykukulalla siten, että Södergårdin ja Gropiksen talojen raja oli kulkenut juuri röykkiön yli.

Epämääräisen jetukastiksi sanotun röykkiön on vuonna 1886 sanottu sijainneen Tappossa vuorenharjanteella Engblomin torpan vieressä lähellä tupaa. Vuonna 1933 Hildur Planting totesi, että Engblomin torppaa ei ollut silloin enää. Hän ei ole samalla ilmoittanut, selvisikö hänelle sen sijaintipaikkakaan. Muut tunnetut nimet: Tappo (1942, 1977, 1992); Tappo ja Tappo Slätängskullan (2008)

Kohteen kuvaus:

Änkärsbärgenin röykkiö oli Högmanin ilmoituksen mukaan hajotettu, sen pituus oli, sikäli kuin saattoi päätellä, 6,50 metriä, ja leveys 5 metriä. Korkeus oli 65 cm. Kivet olivat hevosen pään kokoisia ja suurempiakin, ja särmikkäitä (bruten sten). (Änkärsbärgenin röykkiöstä: ks. seuraava kohde nimeltä Södergård.)

Rajalla oleva röykkiö oli pituudeltaan 9 metriä 50 senttimetriä länsiluode-itäkaako-suunnassa ja leveydeltään 8 metriä 50 senttimetriä. Korkeudeltaan röykkiö oli 80 senttimetriä. Sen kiviä oli siirrelty aitaamisen vuoksi. Röykkiön päällyspinta oli ollut tasainen ennen aitaamista.

Högmanin ilmoituksen mukaan Engblomin torpan lähellä olevan röykkiön läpimitta oli 6 metriä ja korkeus 40 senttimetriä. Högman on näyttää pohtineen, että sitä ei olisi syytä ilman muuta pitää hautarauniona. Sitä oli nimitetty jetukastiksi. Hän oli huomauttanut, että siitä näytti viedyn kiviä, ja röykkiön päällyys oli epätasainen.

Luokitusehdotus: Koska tämän kohteen osien sijaintia ei tunneta, tämä pitäisi poistaa suojeltavien muinaisjäännösten luetteloista.

Lisäyksiä: Högmanin kuvaukset hänen käsikirjoituksessaan (ss. 66-67) kuuluvat:

”Tappo. Vid Engbloms torp på en bäragsklack nära stugan finnes ett stenröse kalladt `jetukast`, men är tvifvelunderkastadt om det är grafkummel; består af flere manstenar samt af mskohufvudsstorlek; tycks som stenar skulle blifvit bortförda, är ungefär 6 meter i diameter, 40 centim högt, ytan ojämn.

På Änkärsbärgen, Södergårdens mark, finnes ett kummel af bruten sten, som dock är illa tilltygat af `vallbånen` så det delvis blifvit opplockadt ända till grunden; dess form så vidt man nu kan bedöma det är aflång, och mäter i längd 6 mtr 50 centim, str. o. t. n., bredd, 5 meter, höjd 65 centim. Stenarna äro af hästhufvuds storlek och mindre. Bärget är högt samt har utsigt öfver ängs och åkerfält.

På slät ängskullan finnes ett annat, så beläget att rån mellan Södergård och Gropis går tvärs öfver detsamma. Kumlet består mest af bruten sten af hästhufvuds storlek och mindre; har blifvit något illa medfaret då utefter rån ett gärde blifvit satt hvarvid stenar uppradats såsom till gärde öfver kumlets bredd, samt till stöd åt gärdesgårdens störrar, här igenom har dock ej kumlet blifvit rubbadt ända till grunden, men ytan blifvit ojämn, som för 3 å 4 år som då gärdet sattes, varit jämn samt mossbelupen.

Kumlets längd / str: v. n.v: t o.s.o./ 9 mtr 50 centim bredd 8 mtr 50 centim, höjd 80 centim.”

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot edellisen luvun lopussa)

Cleve 1942 (kohteet n:o 123–124).

Varsinais-Suomen suojelualueet ja -kohteet / Inventointiraportti 1977, (n:o 94635) s. 492.

Karhunhammas 14, sivu 92.

Asplund 2008, 563.

Södergård

Muinaisjäännösrekisterissä numerolla 923010010 ja nimellä Södergård.

Tämä on ollut osana seutukaavan suojelukohdetta 94653 (nimenä Tappo). Sen kohteen sijaintipaikan koordinaatteja ei ollut ilmoitettu seutukaavan suojelukohteitten luetteloissa tavalliseen tapaan.

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: mahdollinen muinaisjäännös; hautapaikat: hautaröykkiöt

Ajoitus: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 2

Lukumäärä: 1

Peruskarttalehdet: 2012 02 + 14 VÄSTANFJÄRD

(ei merkitty v:n 1995 peruskarttalehdelle)

Tässä tarkoitetun röykkiön sijaintia ei varmuudella tunneta; se ei ole Museoviraston rekisteriportaalissa esitettyjen koordinaattien mukainen. Portaalissa YKJ-koordinaatit ovat seuraavat: P: 6671819, I: 3258845. Niitten alkuperä lienee Turun yliopiston arkeologian röykkiötutkimusprojektissa, jonka julkaisussa (Karhunhammas 14) esiintyy niitä vastaava peruskoordinaattipari 666465, 242570, joka liittyy tämän luvun alussa selostetulla tavalla 2000 metrin otaksuttuun tarkkuusrajaan.

Koordinaattien osoittamassa paikassa on kallioista mäki-aluetta, ja röykkiötä ei sillä kohtaa näkynyt. Näitä koordinaatteja ei voida nyt korvata tarkemmilla, koska mitään tämän röykkiön alkuperäistä kuvausta yksikäsitteisesti vastaavaa röykkiötä ei tätä nykyä tunneta. On kuitenkin mahdollista, että Römosbergen-nimellä edellä selostettu röykkiö olisi juuri se, johon tähän kohteeseen liitetyt tiedot viittaisivat. Tiedot Römosbergenin röykkiön mitoista ja sijainnista vastaavat niitä tietoja, mitä Änkärrsbärgenin röykkiöstä on ilmoitettu (ks. edellä Storgård-Östergårdenin kohteen selostus); tiedot mitoistakaan eivät ole välttämättä ristiriidassa kun otetaan huomioon, että röykkiöitten reunat ovat usein niin hajanaisia, että niitten mitoiksi ei välttämättä kaksi mittaajaa saa aina suunnilleenkaan yhtäpitäviä lukemia. En ole ottanut selville, onko Römosbergen kuulunut vuonna 1886 Södergårdin tiluksiin, mutta joka tapauksessa Södergårdin talolla on ollut maarekisterissä päänumerona 5, ja kiinteistö, jolla Römosbergenin röykkiö sijaitsee, on Tappon kylässä sillä päänumerolla.

Maastomerkintä: ?

Pinta-ala: ei tiedossa

Etäisyystieto: ei voida varmuudella määrittää.

OMISTAJATIEDOT

Näitä ei voida ilmoittaa.

ARKISTOTIEDOT

Volter Högman	1886, inv. (kohde, Tappon kylässä, johon liittyy paikan- nimi Änkärrsbärgen	-
Hildur Planting	1933 inv. (Tappon röykkiöt) On epä- selvää, näkikö Hildur Planting itse Tappon kylässä yhtään röykkiötä.	-

INVENTOINTI 2011

Aika: 9.8.2011

Havainnointiolosuhteet: hyvät

Löydöt: –

Karttaotteet: n:o

Kuvat: –

LYHYT KOHDEKUVAUS

Röykkiö korkealla vuorella.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto:

Volter Högman on vuonna 1886 maininnut Tappon kylän Södergårdin talon maalta röykkiön, joka oli korkealla Ånkärrsbärgenin vuorella, josta oli näkyvyyttä laajalti yli peltojen ja niittyjen.

Muut tunnetut nimet: Tappo (1977, 1992), Tappo Ångkärrsbergen (1942, 2008)

Kohteen kuvaus:

Högmanin selostuksen mukaan Ånkärrsbärgenin röykkiö oli pituudeltaan 6 metriä 50 senttimetriä pohjois–etelä-suunnassa, ja leveydeltään 5 metriä. Röykkiön korkeus oli 65 senttimetriä, ja sen rakennusaineksena olivat olleet särmikkäät kivet, jotka olivat hevosen pään kokoisia ja siitä pienempiä. Röykkiötä oli kaivettu osittain pohjaa myöten.

Luokitusehdotus: Koska tämän sijaintia ei tunneta, tämä pitäisi poistaa suojeltavien muinaisjäännösten luetteloista.

Lisäyksiä: Högmanin kuvaus (s.67) Ånkärrsbärgenin röykkiöstä on seuraavanlainen: ”På Ånkärrsbärgen, Södergårds mark, finnes ett kummel af bruten sten, som dock är illa tilltygat af 'vallbånen' så det delvis blifvit opplockadt ända till grunden; dess form så vidt man nu kan bedöma det är aflång, och mäter i längd 6 mtr 50 sntim, str. s. t. n., bredd 5 meter, höjd 65 entim. Stenarna äro af hästhufvudstorlek och mindre. Bärget är högt samt har utsigt öfver ängs och åkerfält.”.

Kirjallisuusviitteet: (ks. viitteitten laajemmat lähdetiedot edellisen luvun lopussa)

Cleve 1942 (kohteet n:o 123–124).

Varsinais-Suomen suojelualueet ja -kohteet / Inventointiraportti 1977, (n:o 94635) s. 492.

Karhunhammas 14, sivu 92.

Asplund 2008, 563.

Niin sanotun Engströmin torpan luona vuonna 1933 olleet maakummut

Hildur Planting on maininnut inventointikertomuksessaan maakumpuja, jotka olivat olleet Engströmin torpan luona. Hänen karttaluonnoksensa osoittaa Engströmin torpan sijainnin niiltä tienoilta, mihin Engströmin torppa on nimeltä mainiten merkitty internetissä julkaistulla pitäjänkartalla. Internetin kartta on ehkä 1900-luvun alusta ja käsin piirretty. Se on ollut löydettävissä kansallisarkiston sivustolta hakusanalla Västanfjärd (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=806411>).

Kävin 19.8.2011 etsimässä Plantingin mainitsema maakumpuja, mutta en löytänyt niitä. Yhdelle kohdalle, jossa maakummut olisivat saattaneet Hildur Plantingin kuvauksen perusteella olla, oli rakennettu mökkitietä.

Sillä kohtaa, mihin Engströmin torppa on merkitty pihapiirin yhteyteen, on nykyin piha. (Yhtenäiskoordinaatein sanottuna osapuilleen kohdassa 6664730, 3256930) Rakennukset vaikuttivat olevan nykyisin käytössä lähinnä vain loma-asumuksina. Ne ovat rakennustyylistä päätellen mahdollisesti samat, jotka on merkitty pitäjänkarttaan.

Niin sanotun Lindrosin torpan luona vuonna 1933 ollut maakumpu

Hildur Planting on maininnut inventointikertomuksessaan lisäksi yhden maakummun, jotka muistutti Engströmin torpan luona olevia. Hildur Planting on ilmoittanut, että yksittäinen kumpu oli lähellä Sirnäsin kahta kivirauniota ja se oli myös lähellä Lindrosin torppaa. (Tarkoitettut kivirauniot kuuluvat inventointikohteeseen n:o 1/2011.) Tämän kohteen sijainti on vähän epäselvempi kuin edellisten maakumpujen, mutta joka tapauksessa Hildur Planting on merkinnyt sen inventointikertomuksensa kartalle vähän Sirnäsin röykkiöitten eteläpuolelle. Kävin etsimässä 18.8.2011 kumpua Sirnäsin röykkiöitten eteläpuolelta. Sen todennäköisin sijaintipaikka on luullakseni jäänyt uuden mökkitien alle. Mitään kumpua tai kummun jäännöksiä en havainnut.

Myös Volter Högman on maininnut (ylösalaisen tervahaudan muotoisesta?) maakummusta, joka oli lähellä Sirnäsin röykkiöitä. Hänen selonteossaan on siitä kummusta seuraavasti: ”Mellan Sirnäs by och nämnda sten rösen, dock närmare gården alldeles nära gårdet till inhägnaden vid byn finnes en tjärdal lik upphöjning 30 á 40 centim hög, 3 á 4 mtr i diameter, med en fördjupning i. Jorden är askblandad. I byn taltes därom intet.” Högman on siinä kohdassa tarkoittanut kiviröykkiöillä niitä kahta rauniota, jotka ovat tässä inventointikohteen n:o 1 osat F ja G.

Mikäli sekä Hildur Plantingin että Volter Högmanin antamat sijaintitiedot pitävät täysin paikkansa, erityinen maakumpu on ollut samoilla seuduilla kahdessa kohdassa. Toinen kummuista on ollut inventointikohteesta etelään ja toinen lähinnä pohjoiseen päin.

Tietoja, jotka eivät suoraan liity havaittuihin kiinteisiin muinaisjäännöksiin

Mahdollisesti tulitiedotuksesta juontuvia paikannimiä

Näihin voivat kuulua seuraavat:

Vårdkasudden Västanfjärdin itälaidalla (karttalehti 2012 04 PADVA: 6665 000, 3265 500) on merkitty jo Ruotsin vallan loppuaikoina piirrettyihin karttoihin, jotka on julkaistu Kuninkaan kartasto -nimisenä teoksena.

Vaktanberget Västanfjärdin etelälaidalla (karttalehti 2012 01 + 13 DALSBROK: 6662 900: 3256 000).

Vaktberget Västanfjärdin länsilaidalla (karttalehti 2012 01 + 13 DALSBROK: 6665 550: 3254 400).

Kummelberget. Kaksi samannimistä vuorta noin 3 km:n päässä toisistaan Illon–Bränbodan seudulla:

1) karttalehti 2012 01 + 13 DALSBROK: 6664 700, 3260 500;

2) karttalehti 2012 04 PADVA: 6665 700, 3263 200. On arveltu sanan *kummel* voineen viitata myös vartiotulirovioon (Nils-Gustaf Stahre: Stångskäret, Kåksna och Kummelberget, 234–235. Lund 1952.)

Kaikki paikannimet ovat poimitut peruskarttalehdiltä.

Vanhoja louhoksia ja kaivoksia

Kemiönsaarella on ilmoitettu harjoitetun kaivostoimintaa jo 1500-luvulta alkaen. Kalkkivuoresta meren rannalla Kemiössä on tieto jo vuodelta 1329 (E. A. Virtanen: Varsinais-Suomen vanhemmasta rajalaitoksesta. Varsinais-Suomen maakuntakirja 8, 163. Turku 1945). Västänfjärdin alueella on runsaasti eri aikoina syntyneitä louhoksia, joitten koko vaihtelee suuresti.

Suomessa vanha kaivos voidaan lukea kiinteisiin muinaisjäännöksiin Museoviraston määrittämin ehdoin, joista yksi on kohtalainen vanhuus, esim. ajoittuminen 1700-luvun loppupuolelta 1900-luvun alkupuolelle. Samassa yhteydessä säännönmukaisesti arvioitaneen kaivoksen merkittävyyttä ja sen tutkimuksellista lähdearvoa. Lisäksi kiinteisiin muinaisjäännöksiin luettavia pitäisi olla myös sellaisten vanhojen louhosten, jotka ovat yhdistettävissä johonkin tärkeään rakennuskohteeseen, sekä vanhojen kalkkilouhosten, milloin ne ovat kalkkiuunin yhteydessä sekä muiden historiallisesti merkittävien kivilouhosten. (Marianna Niukkanen: ”Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset”)

Joistakin kaivoksista on saatavilla vain niukasti kirjallisiin lähteisiin perustuvaa tietoa, joistakin taas on saatavilla runsaastikin. Maastotöissä koetin myös pitää silmällä mahdollisuuksia tarkastella louhoksia ja kaivoksia. Tämän lajin kohteista en huomannut Västänfjärdissä sellaisia, jotka näyttäisivät kuuluvan kiinteitten muinaisjäännösten joukkoon.

Koska inventointikertomuksessa on tarkoitus esitellä tietoja myös muista kohteista kuin muinaismuistolain tarkoittamista rauhoitetuista kiinteistä muinaisjäännöksistä, esitän seuraavassa jonkinlaisen suppean ja ehkä puutteellisenkin yhteenvedon louhoksiin ja kaivoksiin liittyvistä kirjallisista lähteistä ja muutamista maastohavainnoista.

Seuraava Västänfjärdin kaivoksiin liittyvä kooste perustuu osaksi Ernst Lindroosin artikkeliin nimeltä Bergshantering, joka on teoksessa Kimitobygdens historia III (Utgivare Sagalunds Hembygdsmuseum/Kommunalförbund. Ekenäs 1987). Osaltaan tämä kooste perustuu myös peruskarttalehtien tietoihin, muutamaani maastohavaintoihini ja varsinkin internetistä taulukkomuotoisina saatavilla olleisiin oleviin tietoihin, mitkä ovat osoitteessa: <http://www.gtk.fi/aineistot/kaivosteollisuus/kaivokset1530-2001.htm> Taulukko on Geologian tutkimuskeskuksen sivustolla, se käsittää joitakin perustietoja yli tuhannesta Suomessa toimineesta kaivoksesta ja ruukista, ja se on otsikoitu ”Suomen kaivokset 1530-2001”. Tämä taulukko kuuluu tiedostokokonaisuuteen, joka on Harri Kutvosen suunnittelema ja toteuttama verkkoversio Kauko Puustisen alkuperäisraportista vuodelta 2003, jonka otsikko on: Suomen kaivosteollisuus ja mineraalisten raaka-aineiden tuotanto vuosina 1530-2001, historiallinen katsaus erityisesti tuotantolukujen valossa. (578 s. Geologian tutkimuskeskus, arkistoraportti, M 10.1/2003/3.).

Östanån metallikaivokset: tärkeimpänä hyötyaineena kuparia, sanottu hopeakaivoksiksi

- Östanån itäinen hopeakaivos, jossa jo vuonna 1825 oli kasvanut vanhoja puita, on ollut **Wattuhagan** torpan luona (Kimitobygdens historia III, sivu 84). (Vatthaga on merkitty peruskartalle Östanån kylään. Sen sijainti yhtenäiskoordinaatein 6669900, 3259800) **Lähempänä Östanåta** oli ollut toinen kaivos, ja kolmas kylässä **Mellangårdin** luona (Mellangårdin luona oleva louhos oli puhdistettu esiin 1920-luvulla) (Kimitobygdens historia III, sivu 84). Östanån Mellangårdin ympäristö on nykyisin golfkenttänä. Siellä on mm. vesilammikoita, joista yksi on oikein laaja.

Kuparia on Geologian tutkimuskeskuksen taulukossa ilmoitettu louhitun Västänfjärdin **Östanåssa** vuonna 1876. Louhoksen sijaintia ei ole tarkkaan voitu ilmoittaa. Maininta saattaa liittyä johonkin yllä mainituista Östanån kaivoksista. Västänfjärdin **Nivelaxissa** pitäisi olla 1840 löydetty kupariesiintymä, jonka tarkkaa sijaintia ei tiedetä, sen toiminta-ajaksi on arvioitu 1840-lukua. (Summittaiseksi sijainniksi on annettu peruskoordinaatein 6664500, 2425200; ne koordinaatit viittaavat Kvirvanin mäen pohjoislaitaan, siellä kävinkin inventoidessani. En havainnut siellä kaivantoja.) Geologian tutkimuskeskuksen taulukossa on huomautettu, että tämä kohde voisi olla Östanån louhoksiin luettava.

Geologian tutkimuskeskuksen taulukon perusteella näyttää siltä, että monella paikalla on kupari- ja lyijymalmilouhoksilla hopeaan liittyviä paikannimiä (Hyvinkään kahdella kuparikaivoksella on nimet Kytäjän Hopealaukku ja Kytäjän Hopeavuori; Lohjan Torholan kuparimalmiesiintymän yhteydessä on puhuttu Karkalin Hopeamalmista; Oravaisten Grubergetin kuparikaivokseen on liitetty nimi Hopeakaivos; Paltamon Hahtolan kuparikaivoksen nimi Hopeakallio).

Billböle: hopeaa

- Billbölen metsästä on kaivettu hopeamalmia (Kimitobygdens historia III, sivu 84).

Björkboda träskin ranta: rautaa

- Björkboda träskin itärannan niemessä pitäisi olla jo ennen vuotta 1558 löydetty rautaesiintymä, jota arvellaan louhitun ehkä vuonna 1744. Sen pitäisi olla sijainnissa: 6663500, 2421000 (peruskoordinaatit) (ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit: 6668075, 254022). Kävin koordinaattien osoittamassa paikassa 14.10.2011. Suuria kaivantoja ei niemessä erottunut, mutta paikoin näkyi avokallioitten kupeella sammalen peittämiä teräväpohjaisia syvennyksiä. Ne olivat kuitenkin niin pieniä, että ei ole helppoa päätellä, ovatko ne luonnonmuodostumia vai louhittuja kohtia. Irto kivikasoja en niemessä huomannut. Käydessäni paikalla iltahämärä oli tulossa, ja sen vuoksi en ryhtynyt tarkastelemaan niemessä maastoa erityisen tarkoin.

Bofall: rautaa

- Bofallissa pitäisi olla vuosina 1840–1841 louhittu rautamalmiesiintymä sijainnissa 6661440, 2419560 (peruskoordinaatit) (ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit: 6666082, 252490).

Galtarby: rautaa

- Galtarbyssä pitäisi olla vuonna 1736 louhittu rautamalmiesiintymä sijainnissa 6661900, 2422400 (peruskoordinaatit) Koordinaattien osoittamassa maastonkohdassa en käynyt.

Lammala: rautaa

- Peruskarttalehdelle Prästgårdsgruvorna-nimen kohdalle merkityistä louhoksista on Geologian tutkimuskeskuksen taulukossa ilmoitettu, että sijainnissa 6662000, 2427950 olisi Lammala-rauta-niminen jo ennen vuotta 1825 käytössä ollut louhos, ja samalla paikalla olisi myös kalkkilouhos.

Grägnäs/Illo: kalkkia

- **Grägnäsissä** 1700-luvun ja 1900-luvun alun kalkkilouhoksia (Kimitobygdens historia III, sivu 75). Internetin Geologian tutkimuskeskuksen taulukon mukaan **Illossa** jaksolla 1882–1952 toiminutta kalkkilouhosta (sijainnissa 6656900, 2428200; on merkitty peruskarttalehdelle) olisi myös sanottu **Grägnäsiksi**. Grägnäsin alueesta hieman itään on peruskartalla paikannimi Kalkugnsviken ruudussa 6663/3260. Kalkugnsviken on puolisen kilometriä etelään Illon kalkkilouhoksista, joitten läpi nyt kulkee ajotie. Västänfjärdin **Ängsholmarnalla** on kalkkilouhoksia, joita oli ennen sanottu Illon kaivoksiksi (Kimitobygdens historia III, sivu 75).

Finsjölandet: kalkkia

- Myös Finsjölandetilla pitäisi olla 1700-luvun ja 1900-luvun alun kalkkilouhoksia (Kimitobygdens historia III, sivu 75).

Lammala: kalkkia

- Yhteinen kalkkilouhos on ollut Lammalan osakkailla vuonna 1825 Östergårdin maalla, ja toinen yhteinen louhos Västergårdin maalla (Kimitobygdens historia III, sivu 77). Västergårdin rekisterinumero on 2, Östergårdin rekisterinumero on 3. Lammalan vuoteen 1938 toiminut kalkkilouhos on edellä mainitun Lammala-rauta-nimisen rautamalmilouhoksen (Prästgårdsgruvorna) yhteydessä sijainnissa 6662000, 2427880. Se on maarekisterissä päänumeron 1 alueena, ja niin ollen on tietoja kaikkiaan kolmen maarekisteri(pää)numeron maalla Norrllammalassa olleista kalkkilouhoksista; ja ne koskevat varmaankin kolmea eri louhosta.

Billböle: kalkkia

- Pieniä louhoksia (kalkkilouhoksia varmaankin) Billbölen kylän maalla 1825 (Kimitobygdens historia III, sivu 77).

Billbölessä on myös Geologian tutkimuskeskuksen taulukon mukaan ollut toiminnassa kalkkilouhoksia jo ennen vuotta 1825, niitten tarkkaa sijaintia ei ole ilmoitettu.

Bredvik: kalkkia

- Bredvikissä on ollut kalkkilouhoksia jo ennen vuotta 1825, niitten on Geologian tutkimuskeskuksen taulukossa ilmoitettu olleen sijainnissa 6659240, 2430380. Peruskartalle on merkitty mäen rinteeseen jyrkäne sille kohdalle.

Brännboda: kalkkia

- Brännbodassa on louhittu kalkkia 1800-luvulla, ja esiintymä siellä on ollut tunnettu jo ennen vuotta 1825 ja Geologian tutkimuskeskuksen taulukon mukaan louhos olisi kohdassa 6659000, 2428930. Koordinaatit viittaavat laajalle mäelle lähelle Brännbodan ja Vesterillon rajaa.

Dalbo: kalkkia

- Myös Dalbon kalkkilouhos on vuotta 1825 vanhemmalta ajalta, sijaitsee 6656480, 2431600. Koordinaatit viittaavat Synderstö-nimiselle saarelle, joka on Bränbodan kylän rekisterinumeroa 1 (Sen alanumero 17:lla on tai on ollut tilannimenä Kalkudden.).

Ängsholm: kalkkia

- Ängsholmilta (Ängesholmarna) on louhittu kalkkia ennen vuotta 1919. Louhos siellä on sijainnissa 6656900, 2429000 (KKJ). Se sijaitsee melko lähellä Illogruvania.

Östana: rikkikiisua

- Rikkikiisua (svavelkis) on louhittu Östanaassa ja muualla Kemiönsaarella (Kimitobygdens historia III, sivu 83).

Strömsnäs: louhos

- Söder-Lammalan Strömsnäsistä on louhittu kiveä mm. Västanfjärdin uuden kirkon rakennusaineksi (Kimitobygdens historia III, sivu 84; Kemiön suurpitäjän historia I, 97.). Inventoidessani kävin Strömsnäsissä olevalla vanhalla louhoksella, jonka länsilaita on tien ja pihojen vierellä suunnilleen sijainnissa: 6665 830, 3259 370. Jätekivi oli osaksi suurina lohkeina. Louhos on alaltaan suuri. Se on hylätty. Etelä-Lammalassa on Stengrundetissa ollut lastauspaikka (Kimitobygdens historia III, sivu 77). Peruskartalla on paikannimi Stengrundet vain 700 metriä pohjoiseen Strömsnäsän louhoksesta.

Esihistoriallisten kohteitten lähistöltä on Västanfjärdistä havaittu pieniä kvartsilouhoksia. Yksi niistä on Galtarbyn Råbergetin (vrt. inv. n:o 12) seudulla, yhtenäiskoordinatoin sanottuna suunnilleen kohdassa 6668290, 3251330 ja yksi Misskärrin asuinpaikan lähellä suunnilleen kohdassa 6667710, 3257650 (Asplund 2008, 563). Råbergetin maastossa havaitsin 3.8. mahdollisen kvartsilouhintakohdan, joka saattaa olla edellä mainittu, mikäli sen koordinaatit osoittavat muutamia kymmeniä metrejä liiaksi luoteeseen. Heljä Brusilan mittauksen mukaan Misskärrin asuinpaikan (inv. n:o 15) lähellä kohdassa 6667557, 3257516 olisi noin 2 X 1,5 m:n laajuinen kivi, josta on louhittu kvartssia.

Västanfjärdin kylässä havaitsin 16.8.2011 metsäalueella kohdan, jossa kalliolla näkyi vierekkäin kaksi pientä kuoppaa, mitkä olivat ehkä syntyneet kvartsin tai maasälvän louhinnassa. Ne sijaitsevat yhtenäiskoordinaatein sanottuna kohdassa: 6667790, 3258130 (ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit: 6664990, 258058) (valokuva DT2011:49:1:44). Kirjallisuustietojen mukaan Kemiönsaarella olisi ollut talonpoikien pieniä kvartsilouhoksia vielä 1900-luvullakin. Siitä on paikallishistoriassa kirjoitettu seuraavasti: "Kotimaisen kvartsin tarve Taalintehtaan rautatehtaalla kasvoi 1800-luvun puolivälin jälkeen ja sen seurauksena pitäjän alueelle Hiittisten saaristoa myöten syntyi kymmenkunta pientä kvartsilouhosta, joita kutsuttiin 'kiisukaivoksiksi'. Myöhemminkin muutamat talonpojat, jotka tunsivat maaperän muita paremmin, avasivat siellä täällä pikkulouhoksiaan, mm. aikaisemmin mainittu lammalalainen Henrik Isaksson louhi kvartssia Rosendalissa ensimmäisen maailmansodan aikana." (Kari Suistoranta: Teollisuus; s. 94 teoksessa "Kemiön suurpitäjän historia I", kirjoittaneet Kari Suistoranta ja Henrik Asplund. Tammisaari 1997.)

Tietoja vanhoista topografien tekemistä rakennelmista

Maanmittaustorneihin liittyneitä kiviröykkiöitä ja muita topografien toimesta tehtyjä rakenteita ei lueta kiinteisiin muinaisjäänneksiin mikäli ne ovat 1800-luvun alkupuolta nuorempia. Saatavissa olleet tiedot Västanfjärdissä sijaitsevista vanhoista maanmittaukseen liittyvistä rakennelmista koskevat 1800-luvun lopun rakennelmia. Tässä on paikallaan kuitenkin esittää listaus niistä, vaikka ne eivät suojelukohteita olekaan. Niihin liittyviä tornien runko-osien tukikiviä saattaa olla jäljellä, ja silloin kivien sekoittuminen muinaisjäänneksiä pidettäviin kiviröykkiöihin saattaa olla mahdollista.

Seuraavat tiedot ovat Fennia-sarjajulkaisun 10/n:o 2 osan mukaan. Siinä on nollapituuspiirinä Pulkovon observatorion sijainti, minkä etäisyys Greenwichistä pitäisi olla 30° 19' 42,09". Mittapisteillä on ollut tukkirunkoisia rakennelmia, joitten nimenä Fenniassa on signal, pyramid tai lyhenne *pyr*. Niissä on ollut 3–4 tukista koostuvan rakennelman huippuna ollut tanko, jonka päässä olki- tai kanervatukko. Kaikki tukkijalat oli tuettu suurilla kivillä (Fennia, sivu VII). Mittapisteitten yhteyteen on hakattu kallioon ristejä ja vuosilukuja, joista on muistiinmerkinnät siten, kuin seuraavasta ilmenee. Västanfjärdin inventoinnin aikana en etsinyt maastosta topografien jättämiä merkkihakkauksia tai kiviröykkiöitä.

Piste n:o 68: ”Pyramid på högsta stället af Granholmen; kors, 1871 och 1875”.

59°, 58', 25,4”

7°, 38', 32,4”

Sijaintipaikan nimi peruskartalla on Stora Granholmen, ja se sijaitsee Västanfjärdin eteläosassa.

Piste n:o 77: ”Pyramid på ett kalt berg på midten af holmen Högsjär; kors och 1871.”

59°, 59', 1,0”

7°, 34', 39,0”

Sijaintipaikan nimi Högsjär on merkitty peruskartalle Västanfjärdin eteläosaan.

Piste n:o 100: ”Pyramid på högsta stället af holmen Bergö; kors och 1875”.

60°, 0', 28,7”

7°, 35', 46,1”

Sijaintitiedot viittaavat peruskartalle merkittyn paikannimen Signalberget yhteyteen. Yksi selitys sille paikannimelle voisi olla se, että se olisi saanut alkunsa topografien merkistä, jota on sanottu nimellä signal.

Piste n:o 102: ”Pyr. på SO udden af Kimito-landet; på ett kalt berg kors och 1871.”

60°, 0', 31,2”

7°, 34', 12,7”

Sijaintitiedot viittaavat mäelle, joka näkyy peruskartalla Västanfjärdin kaakkoisosassa Runsön saaren eteläkärjessä Runsömosseinin kaakkoispuolella.

Piste n:o 112: ”Pyramid omkring ½ km SO om Sörnäs by; på högsta stället af Grollsberget ett kors och 1875.”

60°, 1', 39,1”

7°, 41', 42,9”

Mainittu kylä on Sörnäs. Sijaintitiedot viittaavat Västanfjärdin lounaisosaan laajalle mäkialueelle, jonka kohdalla peruskartalla on paikannimi Grån. Juuri Grånin mäellä on kerrottu olleen viestiaseman, ja onkin ehkä mahdollista, että kertomus johtuisi topografien rakennelmasta, jota em. Fennia-julkaisun artikkelin mukaan on toisinaan nimitetty *signaaliksi*. Yhdistyksen Hembygdforskare i Kimitobygden julkaisemassa teoksessa on Grånin asemasta seuraavasti: ”Från Sörnäs omnämner Emil Ginlund, f. 1881, att det i hans ungdom fanns rester av en signalstation på ett högt berg sydost om byn som kallades Grån.” Katkelma on M. Lönnfeldtin ja E. Lindroosin artikkelista nimellä ”Signalstationer”, joka on teoksessa: Fångster i tidens ström III (Redigerad av Ernst Lindroos. Vasa 1995.).

Piste n:o 113: ”Pyr. Omkring 425 met. SW om Vesterilä by; på högsta stället ett kors och 1875.”

60°, 1', 43,1”

7°, 37', 24,9”

Sijaintitiedot viittaavat peruskartalle noin 2 km Västanfjärdin kirkonkylästä etelään Brännbergetin kohdalle merkityn kolmiomittauspisteen tienoille. Vesterillon kylä on ennen sijainnut kohdassa, josta voi katsoa olevan noin 425 metriä Brännbergetin laelle.

Piste n:o 114: ”Pyramid på ett berg på Kimito-landets östra strand.” Tarkoittanee kiviröykkiötä, joka on ollut tai on Vårdkasuddenin niemen harjanteella sen itäpäässä.

60°, 1', 48,3”

7°, 32', 6,3”

Sijaintitiedot viittaavat Västanfjärdin itäosaan niemelle, jonka kohdalla on peruskartalla nimi Vårdkasudden.

Piste n:o 119: ”Pyramid omkring 850 met. SW om Vestanfjärd kyrka; på ett högt berg kors och 1875.”

60°, 2', 18,7”

7°, 40', 28,4”

Sijaintitiedot viittaavat Västanfjärdin kirkon seudun lounaispuolella laajalle mäelle, joka on peruskartalle merkityn Klensvikenin tienoilla; Klensvikenin lahdesta ensimmäinen mäki länteen päin.

Tietoja vuonna 1920 Västanfjärdissä olleista merimerkeistä

Museovirasto ei ole tietääkseni määrittänyt tarkkaa aikarajausta, joka ratkaisisi vanhan merimerkin osalta, onko se luettava kiinteisiin muinaisjäännöksiin, jotka ovat rauhoituksen alaisia. Marianna Niukkasen teoksessa ”Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset” on merimerkkien mahdollisesta muinaisjäännösluonteesta seuraavasti: ”Monien merimerkkien kuten kaasojen ja sauvamerkkien jäännökset ovat melko epämääräisiä rauenneita kivikasoja. Ne voidaan luokitella kiinteiksi muinaisjäännöksiksi siinä tapauksessa, että jäännöksen ikä ja alkuperäinen tarkoitus voidaan osoittaa merimerkiksi merikartan, merimerkkiluettelon tms. lähteen perusteella.”

Seuraavassa lueteltavat vuoden 1920 merimerkkiluettelon tiedot merimerkeistä saattavat koskea poistettuja rakennelmia, ja saattaa myös olla, että mahdollisesti säilyneitäkään merimerkkejä ei ole mahdollista katsoa kiinteiksi muinaisjäännöksiksi. Nämä tiedot ovat referoituina tässä sen vuoksi, että inventointikertomuksesta saatetaan haluta etsiä tietoa myös sellaisista kohteista, jotka eivät kuulu muinaismuistolain nojalla rauhoitettuuihin. Lisäksi kummeleitten sijaintipaikat voivat olla siksi korkealla, että niitten kivikko voidaan luulla hautaraunioksi. Tietolähde: SUOMEN RANNIKON LOISTOT, MAJAKAT JA PURJEHDUSMERKIT (JULKAISSUT MERENKULKUHALLITUKSEN LUOTSI- JA MAJAKKAOSASTO). Helsinki 1920.

535 Järnskär Sijainti 60° 00', 22° 48'; merkin sijaintikorkeus 9,1 metriä perustuksesta ja 12,8 m merenpinnasta (1920). Korkea kiviröykkiö, rakennettu tai korjattu vuonna 1903. Sanallinen sijaintikuvaus: ”Järnskär nimisen kallioluodon itä niemellä.” Järnskärin itäranta on Västanfjärdin itäisen kunnanrajan paikkeilla. Sen itärannalle on peruskarttaan merkitty merimerkki.

579 Moksholm Sijainti 60° 00', 22° 37'; sijaintikorkeus 1,8 metriä perustuksesta ja 3 m merenpinnasta (1920). Kartionmuotoinen kivikumpeli, rakennettu tai korjattu vuonna 1904. Sanallinen sijaintikuvaus: ”Eteläisen Moksholm nimisen saaren etelä niemellä.” Saari on Södra Mågsholm. Sen etelärannalle on peruskarttaan merkitty merimerkki.

580 Tallholm Sijainti 59° 59', 22° 40'; sijaintikorkeus 1,8 metriä perustuksesta ja 3,7 m merenpinnasta (1920). Kartionmuotoinen kivikumpeli, rakennettu tai korjattu vuonna 1904. Sanallinen sijaintikuvaus: ”Samannimisen saaren pohjois niemellä.” Saari on ehkä Lilla Tallholmen, johon on peruskarttaan merkitty merimerkki.

581 Hirsalaudd Sijainti 59° 59', 22° 41'; sijaintikorkeus 2,1 metriä perustuksesta ja 4 m merenpinnasta (1920). Kartionmuotoinen kivikumpeli, rakennettu tai korjattu vuonna 1904. Sanallinen sijaintikuvaus: ”Finnsjölandet nimisen saaren etelä rannalla.” Finnsjölandetin etelärannalle on peruskarttaan merkitty merimerkki.

582 Halholm Sijainti 59° 59', 22° 44'; sijaintikorkeus 1,8 metriä perustuksesta ja 4 m metriä merenpinnasta (1920). Kartionmuotoinen kivikumpeli, rakennettu tai korjattu vuonna 1904. Sanallinen sijaintikuvaus: ”Samannimisen saaren etelä rannalla.” Halholmilla on ehkä tarkoitettu Ekholmenin saarta, jonka etelärannalla on peruskartan mukaan merimerkki, tai jotakin muuta saarta sen lähellä.

Mahdollisesti vanha laivanrakennukseen liittyvä paikannimi

Varvsudden on peruskartalla näkyvä paikannimi Västanfjärdin länsiosassa sijaitsevan Synderstö-nimisen saaren rannalla. Se on ainoa kyläkuntaa pienemmälle alueelle sijoittuva ja mahdollisesti vanhaan puulaivojen rakentamiseen liittyvä tieto Västanfjärdistä, jonka sain painetuista lähteistä.

Muinaislöytöihin viittaavia vanhoja kertomuksia

”I Bomossa, en mil från Dalsbruk, hittades för längre tid sedan ett vrak, vilket undersöktes av svenska malmletaren major Gussander i Wolter Ramsay den äldres gossår och befanns, såsom det uppgavs, vara ´en lämning av ett norskt eller danskt vikingaskepp´. Det anträffades tio à femton fot ovanom havsytan och förmodades ligga kvar i mossen. (DF, F. M. 1899).”
Finlands svenska folkdiktning. II. Sägner, s. 351.

”Vid *Bofallsmossen* skola finnas ringar i bergen. (DF, F. M. 1899).”
Finlands svenska folkdiktning. II. Sägner, s. 351.

Kertomukset vuorilla olevista rautarenkaista vaikuttavat osaksi vaellustarinoilta. Myös kertomukset maasta löytyneistä vanhoista laivanrungoista ovat toistuvia.

Volter Högman on ilmoittanut Gottlundille kerrotun jonkun venäläisen upseerin löytäneen Illon metsästä kalliopirroksia. Högman ei ollut kuitenkaan saanut tietoonsa, mitä maastonkohtaa kertomus koski (Högman: Fornminnen upptecknade och delvis undersökta i Kimito och Hiitis skär sommaren 1886, sivut 88-89.).

Tunnistamattomia melko uusiksi arveltavia pieniä kivilatomuksia

Inventoinnissa merkitsin muistiin tietoja joistakin pienistä erikoista tyyppiä olevista kivilatomuksista. Tyypille on ominaista, että kalliotasanteen äärimmäisen reunan mutkan päälle on kasattu pienistä kivistä lyhyt kivirivi. Mutkaa myötäilevä kivirivi muodostaa aina mäen keskustasta poispäin avautuvan jyrkemmän tai loivemman kaaren. Tämän latomustyyppin alkuperää en tiedä. Seuraavassa selostettavat tämän tyyppin latomukset ovat numerottomia inventointikohteita, ja ne ovat alustavasti luokassa ”muut kohteet” sen vuoksi, että näille rakennelmille ominainen hauraus voisi viitata siihen, että ne eivät ole kovin vanhoja. On vaikeata kuvitella, että ne olisivat voineet välttyä pitkiä aikoja siltä, että pienet kivet eivät olisi suistuneet alas tasanteen reunalta, jonka reunalle niitä on tarkoin asetettu.

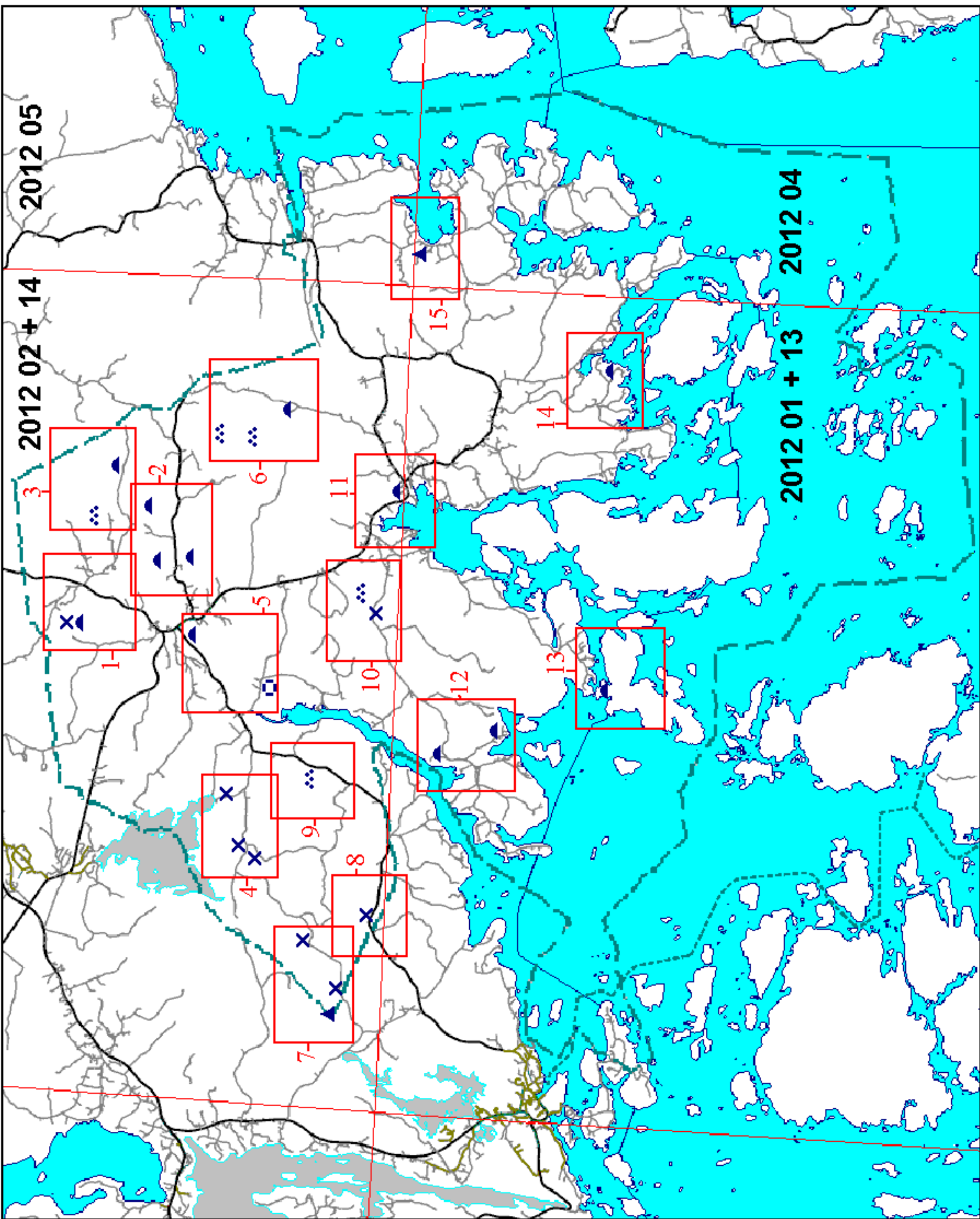
Östanåssa olevan tähän tyyppiin kuuluvan latomuksen sijainti yhtenäiskoordinaatein sanottuna: 6670730, 3257643 ja ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatein: N 6667930, E 257572. (Valokuvat DT2011:49:1:73–74)

Östanåssa toinen vastaava on lähellä hautarauniota inventointikohteessa n:o 3 (selostettu sen yhteydessä edellä). (Valokuva DT2011:49:1:41)

Lammalassa on kolmas samantyyppinen latomus yhtenäiskoordinaatein sanottuna kohdassa: 6667350, 3259930. Vastaavat ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit ovat: 6664550, 259858.) (Valokuva DT2011:49:1:34)

Lammalassa on pieni kivilatomus samalla kallioalueella, millä on Lammalan kaksi hautarauniota. Tämä Lammalan latomus on kuitenkin hieman edellä selostetuista kolmesta poikkeava, eikä välttämättä kuulu samaan rakennetyyppiin. Sijainti yhtenäiskoordinaatein: 6667290, 3259620. Vastaavat ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit: 6664490, 259548. Valokuvat DT2011:49:1:27-:29.

Näille tiedän muualta vain yhden vertauskohdan (Taalintehtaalla, Taalintehtaan inventointikohde 9/2011, Grophage-Skogen).

Yleiskartta

Inventointikohteet
Västänfjärdissä 2011

- ✕ varma tai oletettava esihistoriallinen asuinpaikka
- ◐ varma tai oletettava hauta-aurio, raunion jäännös tai raunioryhmä
- ⋯ jätelintarha tai tummistamaton muu kivilatomus kuin röykkiö
- ◻ autoitunut vanha kylätontti
- ▲ vanha rajamerkki

Karttaotteitten n:o 1-15
(1:10 000) rajaukset on
merkitty

Karttapohja internetin
Paikkatietoikkuna-sivuston
mukaan.

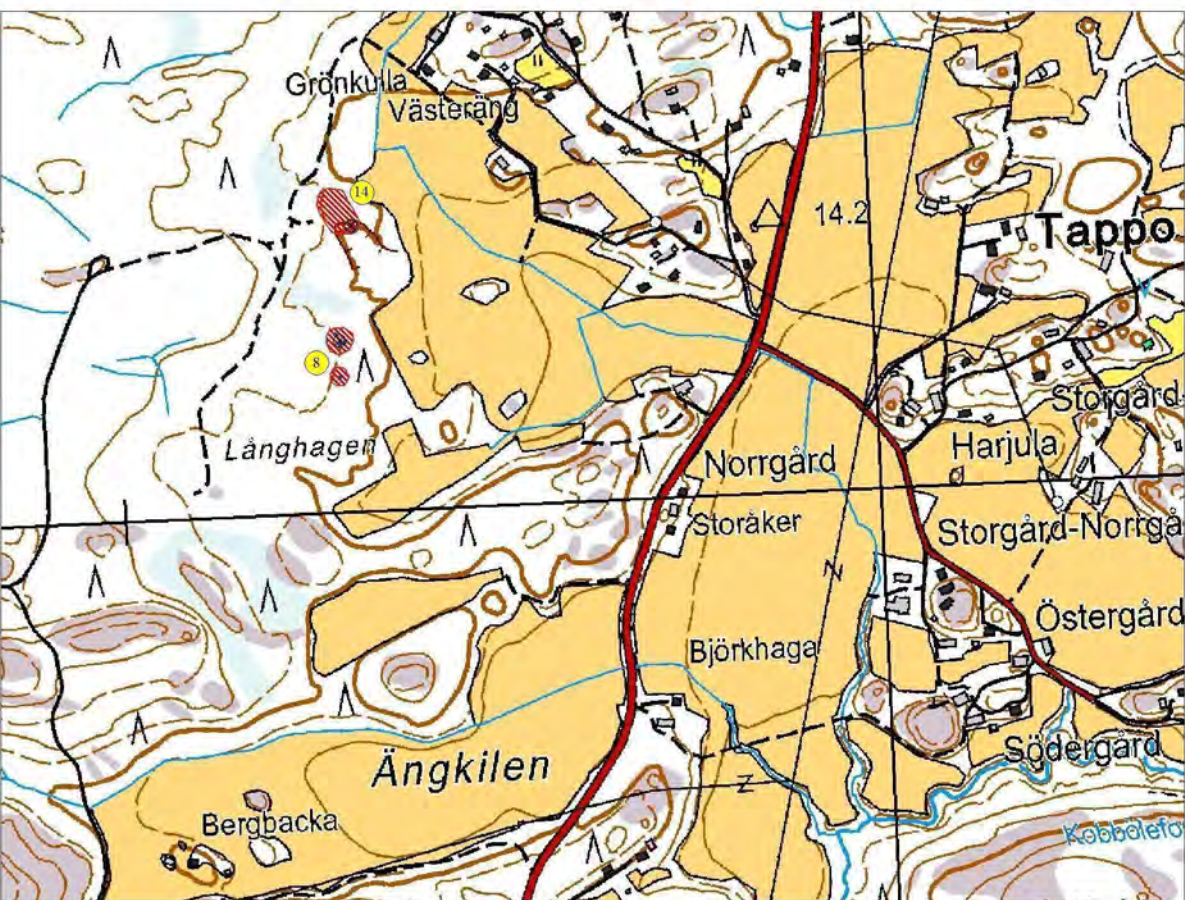
Mittakaava 1: 100 000

1 km

Karttaote 1

Inventointikohteet n:o 8 ja 14

8: Nivelax: N 6669651, E 257390, Z 20–25; muinaisjännöstyypit hautapaikat: hautaröykkiöt, rautakautinen?

Kohderajauksen perustelu näkyvät rakenteet, tarkkuusluokka 1

14: Västeräng: N 6669800, E 257417, Z 25; muinaisjännöstyypit asuinpaikat, pronssi- ja/tai rautakautinen

Kohderajauksen perustelu löytöjen ja rakenteiden levintä, tarkkuusluokka 1

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

▨ Kohderajaus

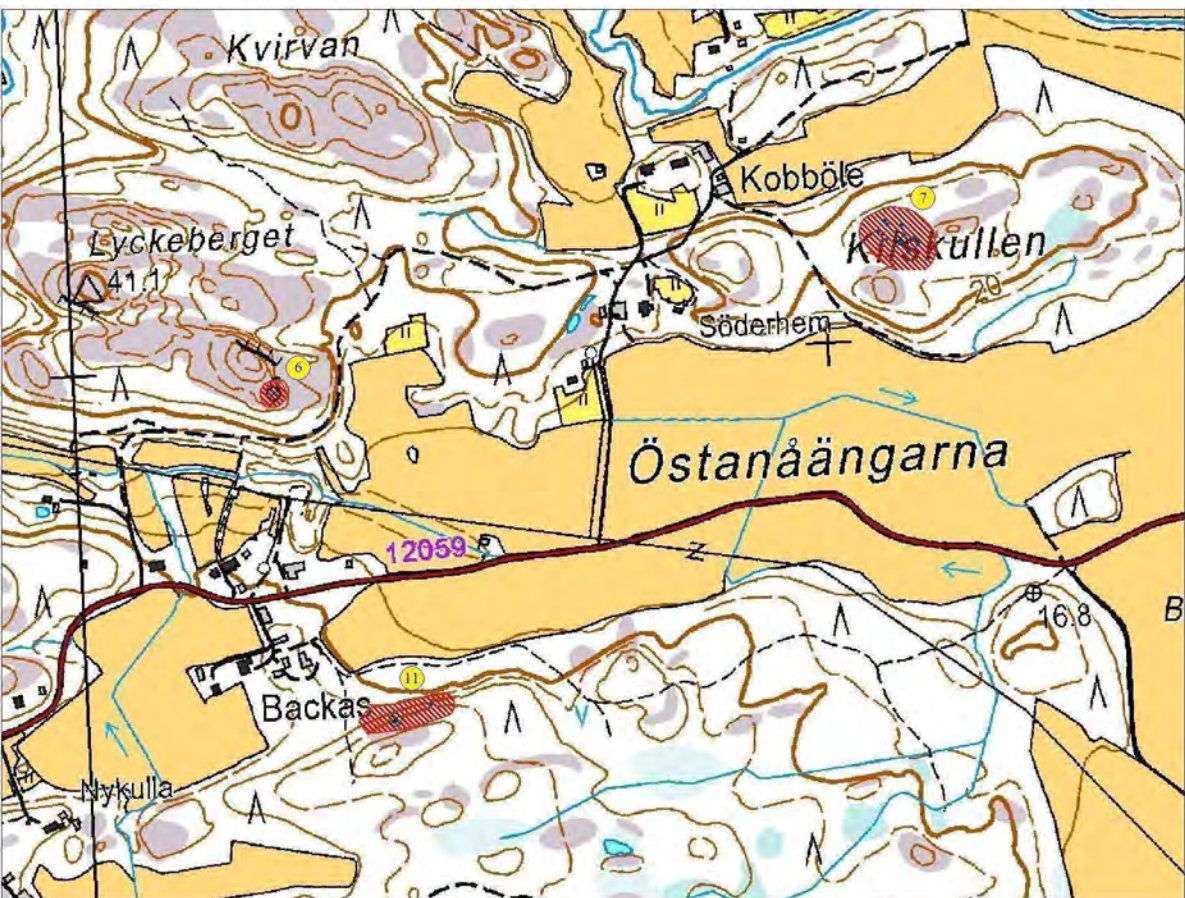
100 m

• Rakenne

Karttaote n:o 2

Inventointikohteet n:o 6, 7 ja 11

6: Kvirvon: N 6668360, E 258283, Z 32,5–35; muinaisjäännöstyppi hautapaikat: hautaröykkiöt; pronssikautinen?

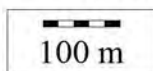
7: Kilskullen: N 6668479, E 259148, Z 22,5; muinaisjäännöstyppi hautapaikat: hautaröykkiöt; pronssi- ja/tai rautakautinen

11: Backas: N 6667899, E 258429, Z 25; muinaisjäännöstyppi hautapaikat: hautaröykkiöt; pronssi- ja/tai rautakautinen

Kohderajaukset perustuvat näkyviin rakenteisiin (tarkkuusluokka-aste 1)

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

● Kohderajaus

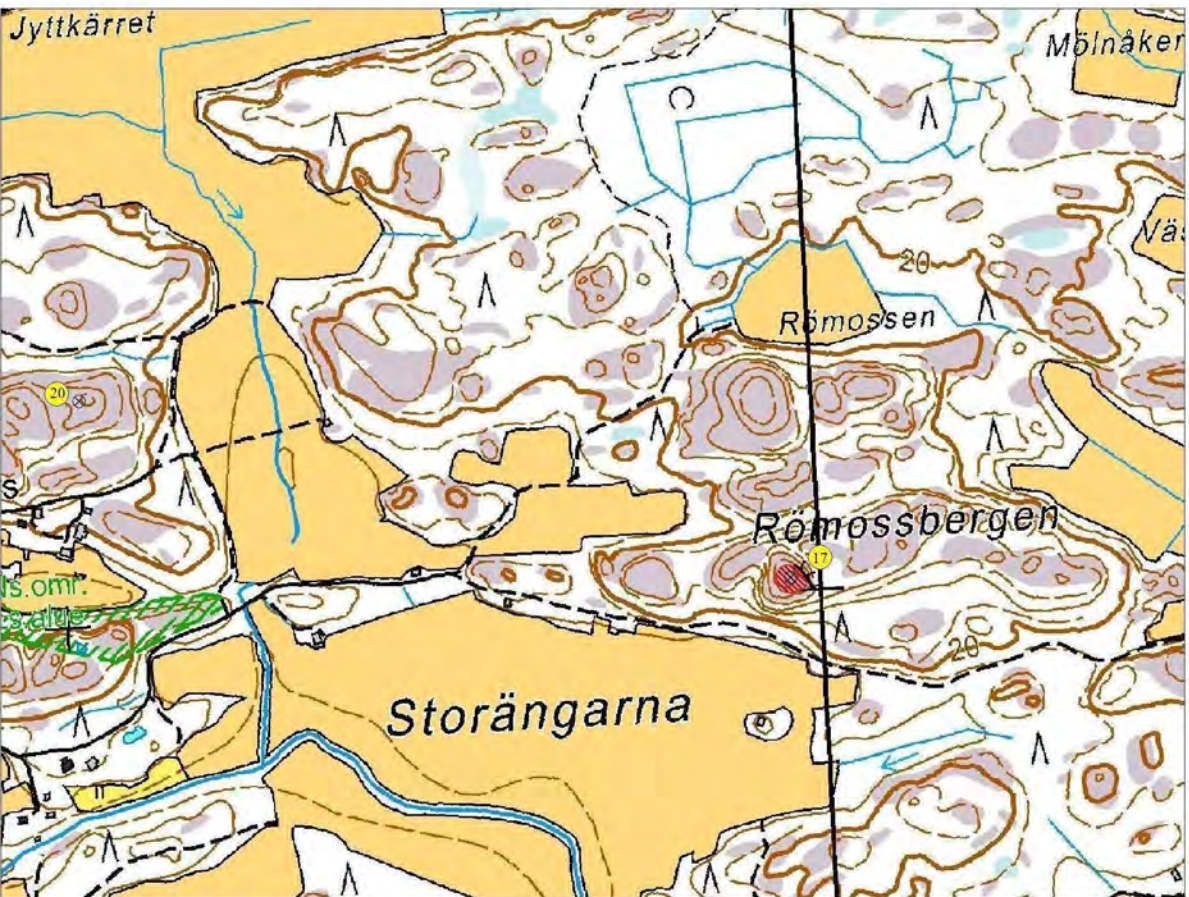

• Rakenne

Karttaote 3

Inventointikohteet n:o 17 ja 20

17: Römosssbergen: N 6669019, E 259958, Z 35–37,5; muinaisjännöstyyppi
 hautapaikat: hautaröykkiöt, pronssi- ja/tai rautakautinen

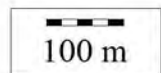
20: Jytkärret: N 6669298, E 259028, Z 30–35; muut kohteet: kivrakenteet:
 latomukset, ajoittamaton

Kohderajauksen perustelu näkyvät rakenteet, tarkkuusluokka 1

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

▨ Kohderajaus

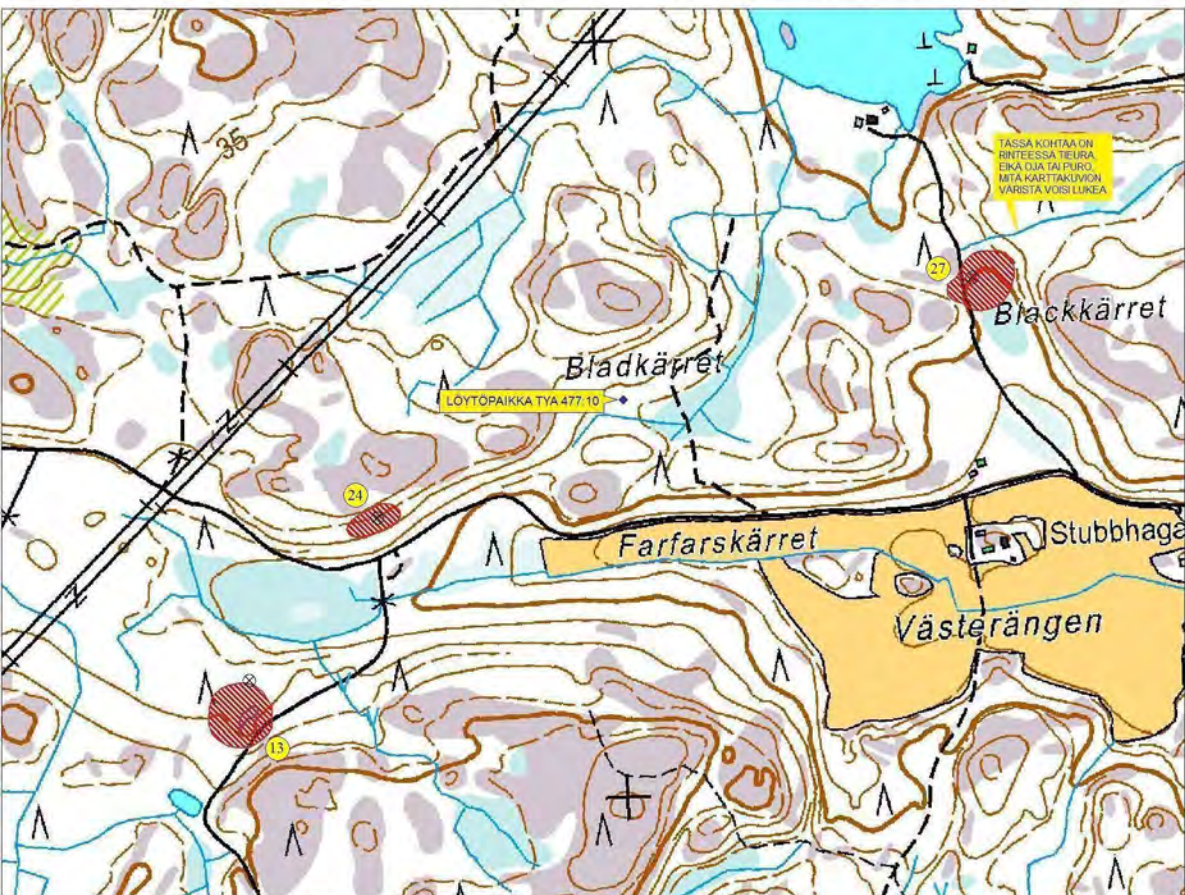
• Rakenne

Karttaote 4

Inventointikohteet n:o 13, 24 ja 27 sekä irtolöytöjen TYA 477:10 löytöpaikka

13: Olofsgård 1: N 6666766, E 253464, Z 30–35; muinaisjäännostyyppi asuinpaikat, kivikautinen

24: Farfarskärrét: N 6666967, E 253654, Z 25–30; muinaisjäännostyyppi asuinpaikat, kivikautinen

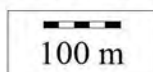
27: Galtarby VI: N 6667219, E 254470, Z 20; muinaisjäännostyyppi asuinpaikat, kivikautinen

TYA 477:10: N 6667100, E 254000, Z 22,5–25; irtolöytö, kivikautinen?

Kohteitten 13, 24 ja 27 rajausten perustelut: löytöjen levintä ja maaston muodot, tarkkuusluokka-aste 2.

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

▨ Kohderajaus

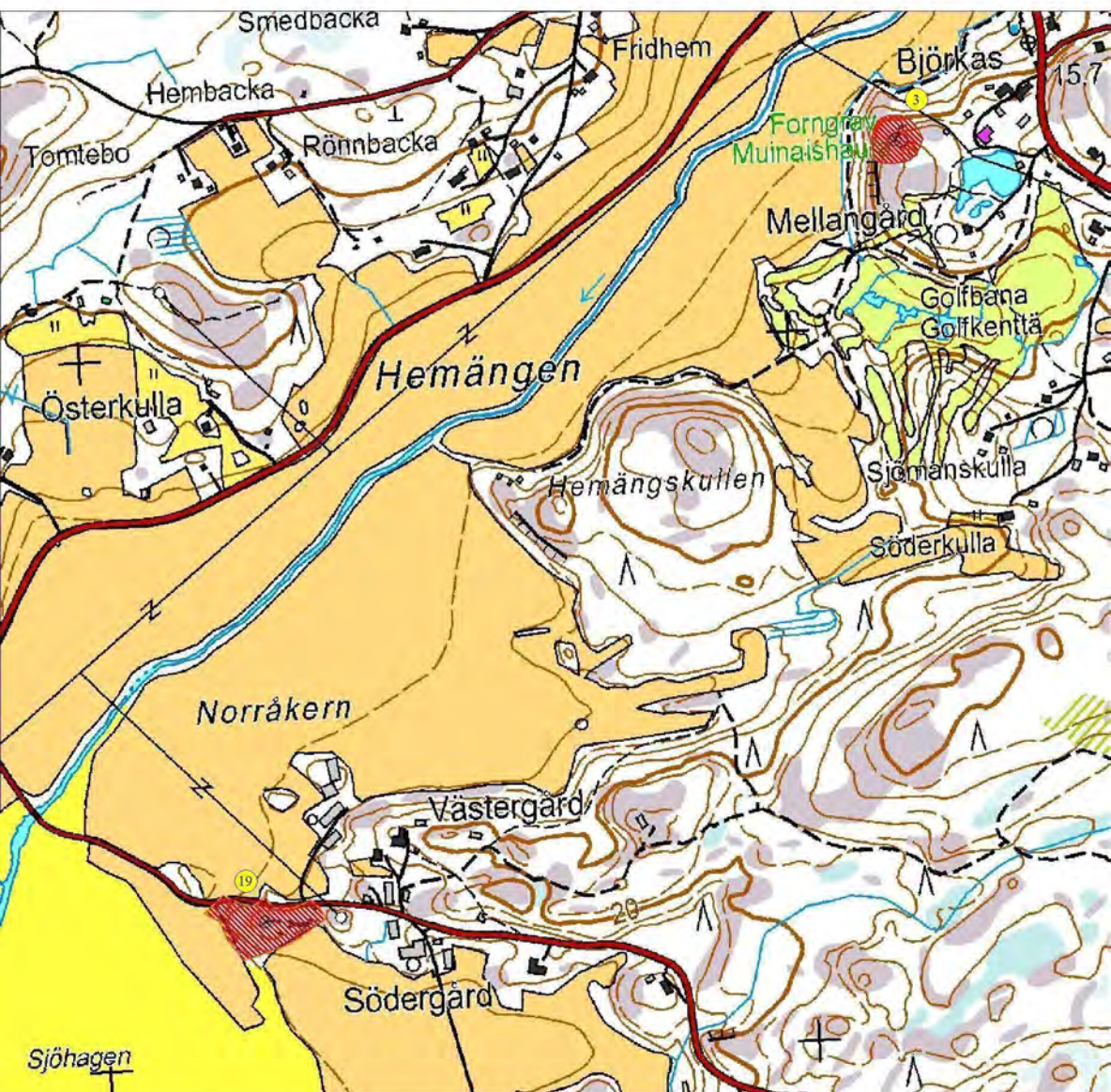

◆ Löytö

Karttaote 5

Inventointikohteet n:o 3 ja 19

3: Mellangård: N 6667699, E 257171, Z 25; muinaisjäännöstyyppi hautapaikat, hautaröykkiöt, pronssi- ja/tai rautakautinen

Kohderajaus perustuu näkyviin rakenteisiin, tarkkuusluokka 1

19: Västanfjärd Pörtsnäs: N 6666680, E 256190, Z = 7,5;

muinaisjäännöstyyppi asuinpaikat: kyläpaikat, historiallinen

Kohderajaus perustuu historialliseen karttaan, tarkkuusluokka 3

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

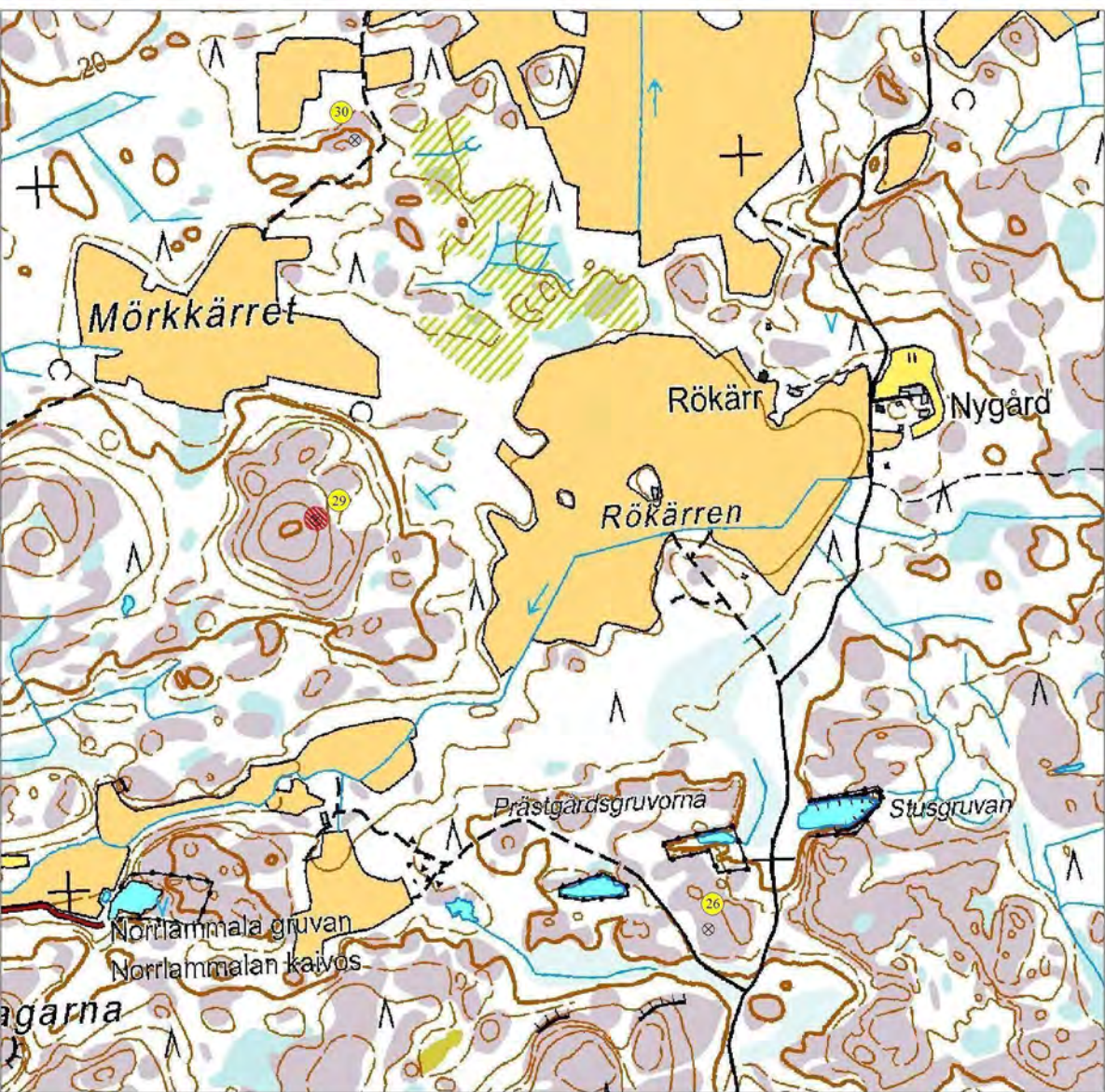
▨ Kohderajaus

100 m

Karttaote 6

Inventointikohteet n:o 26, 29 ja 30

26: Prästgårdsgruvorna: N 6666171, E 260847, Z 20; muinaisjännöstyyppi hautapaikat, hautaröykkiöt, pronssi- ja/tai rautakautinen

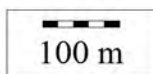
29: Mörkkärret 1: N 6666800, E 260348, Z 30–40; muinaisjännöstyyppi kivirakenteet: latomukset, ajoittamaton

30: Mörkkärret 2: N 6667329, E 260448, Z 20–22,5; muut kohteet: kivirakenteet: latomukset, ajoittamaton

Kohderajauksen perusteluna näkyvät rakenteet, tarkkuusluokka 1

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

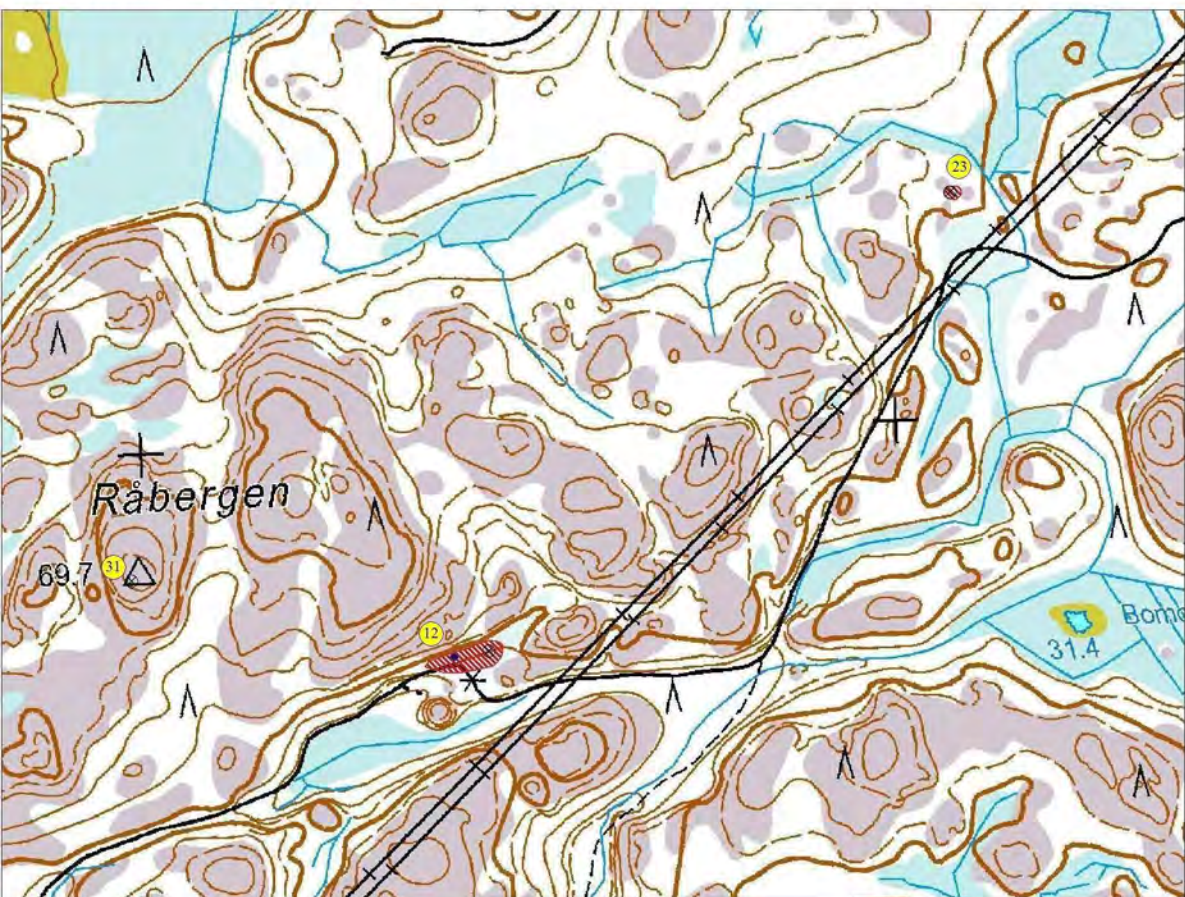
● Kohderajaus

Karttaote 7

Inventointikohteet n:o 12, 23 ja 31

12: Råberget: N 6665421, E 251341, Z 30–35; muinaisjäännoistyppi asuinpaikat, kivikautinen

Kohderajauksen perusteluna löytöjen levintä, tarkkuusluokka 1

23: Bofallsmossen; N 6665961, E 252005, Z 40; muinaisjäännoistyppi asuinpaikat, kivikautinen

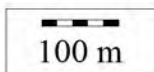
Kohderajauksen perusteluna löytöjen levintä, tarkkuusluokka 1

31: Råberget 2; N 6665540, E 250882, Z 67,5–70; muinaisjäännoistyppi kivrakenteet: rajamerkit, historiallinen

Kohderajauksen perusteluna näkyvät rakenteet, tarkkuusluokka 1

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

▨ Kohderajaus

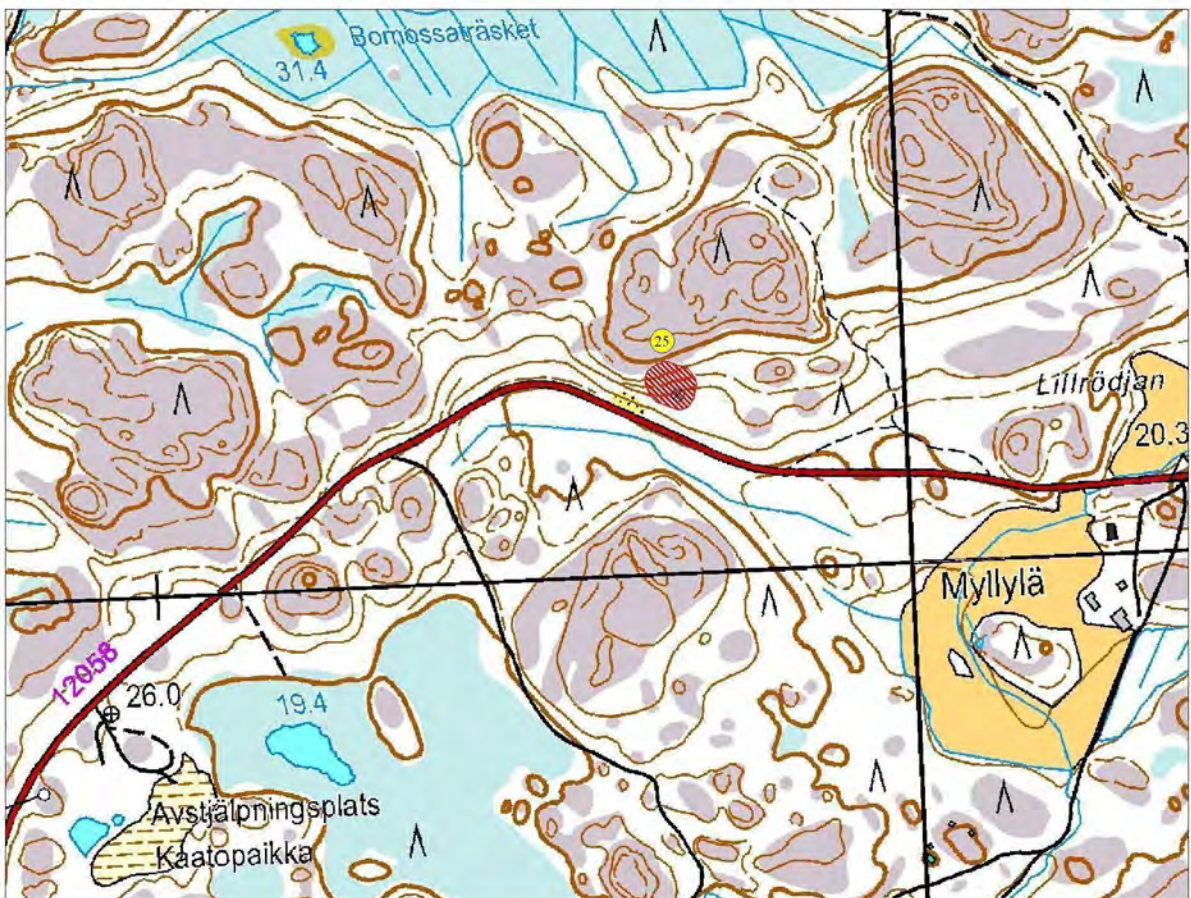

♦ Löytö

Karttaote 8

Inventointikohde n:o 25

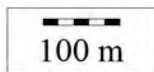

25: Olofsgård 2: N 6664874, E 252577, Z 30; muinaisjännöstyyppi: asuinpaikat, kivikautinen

Kohderajauksen perusteluna löytöjen levintä ja maaston muodot, tarkkuusluokka 3

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

⊗ Kohderajaus

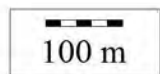

Karttaote 9
Inventointikohde n:o 28

28: Ramstedsmossen: N 6665820, E 254810, Z 30; muut kohteet:
kivirakenteet: latomukset, ajoittamaton

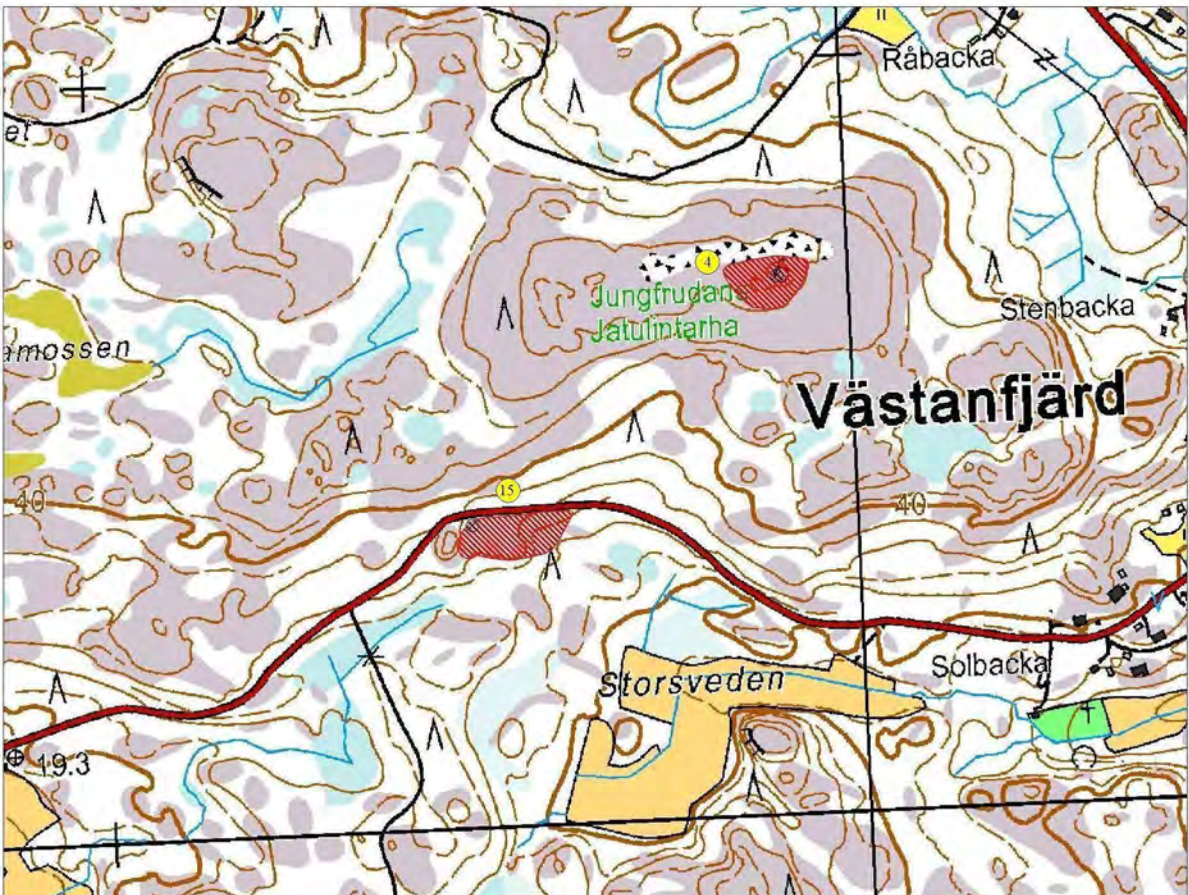
⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

Karttaote 10

Inventointikohteet n:o 4 ja 15

4: Jarlsgård: N 6665110, E 257798, Z 56; muinaisjäänöstyyppi: kultti- ja tarinapaikat: jätulintarhat, historiallinen (1900-luku?)

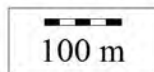
Kohderajauksen tarkkuusluokka-aste 1, näkyvien rakenteiden mukaan

15: Misskärr: N 6664817, E 257363, Z 30; muinaisjäänöstyyppi: asuinpaikat, kivi-kauden

Kohderajauksen tarkkuusluokka-aste 1, löytöjen levinnän mukaan

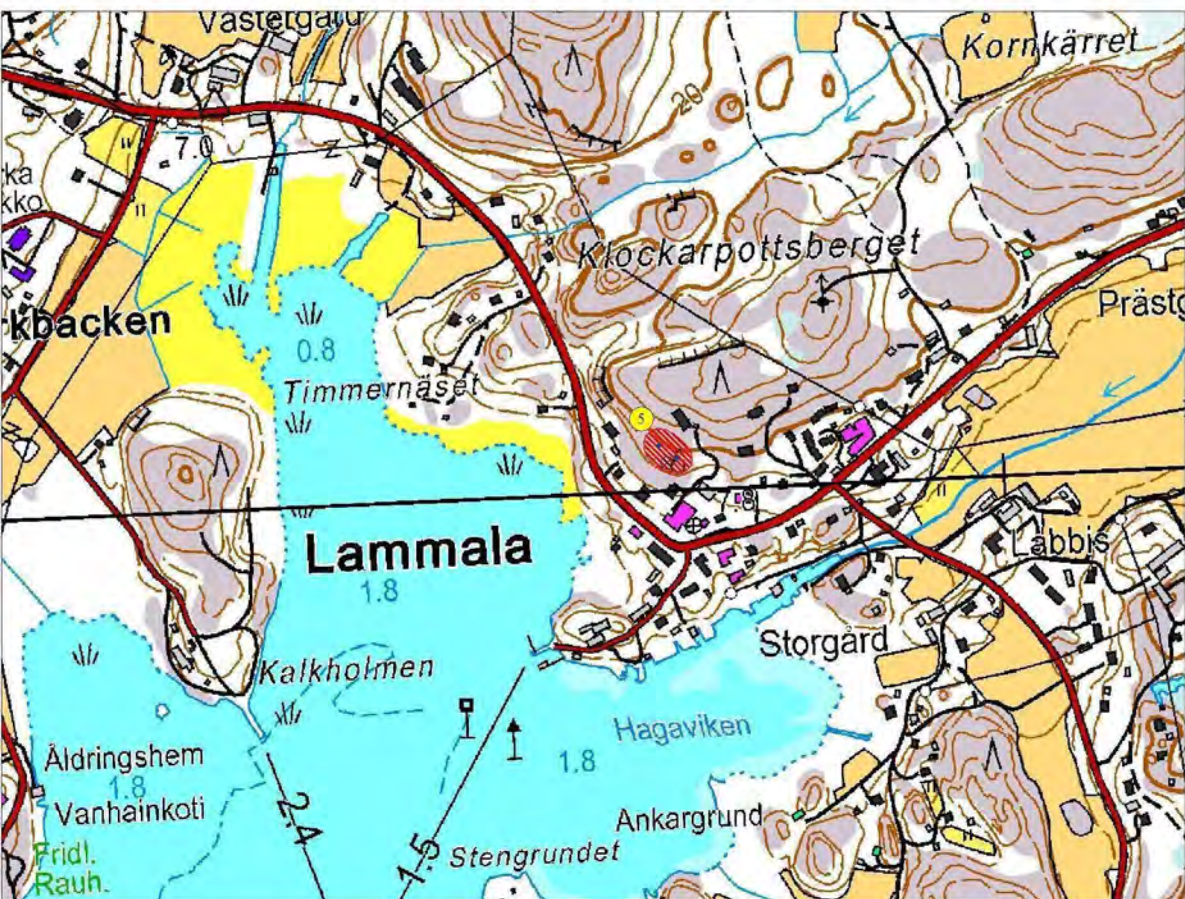
⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

⊗ Kohderajaus

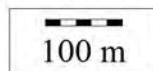
Karttaote 11
Inventointikohde n:o 5

5: Lammala: N 6664363, E 259412, Z 15; muinaisjäännytyyppi hautapaikat:
hautaröykkiöt, pronssikautinen
Kohderajauksen perustelu näkyvät rakenteet, tarkkuusluokka 1

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

⊗ Kohderajaus

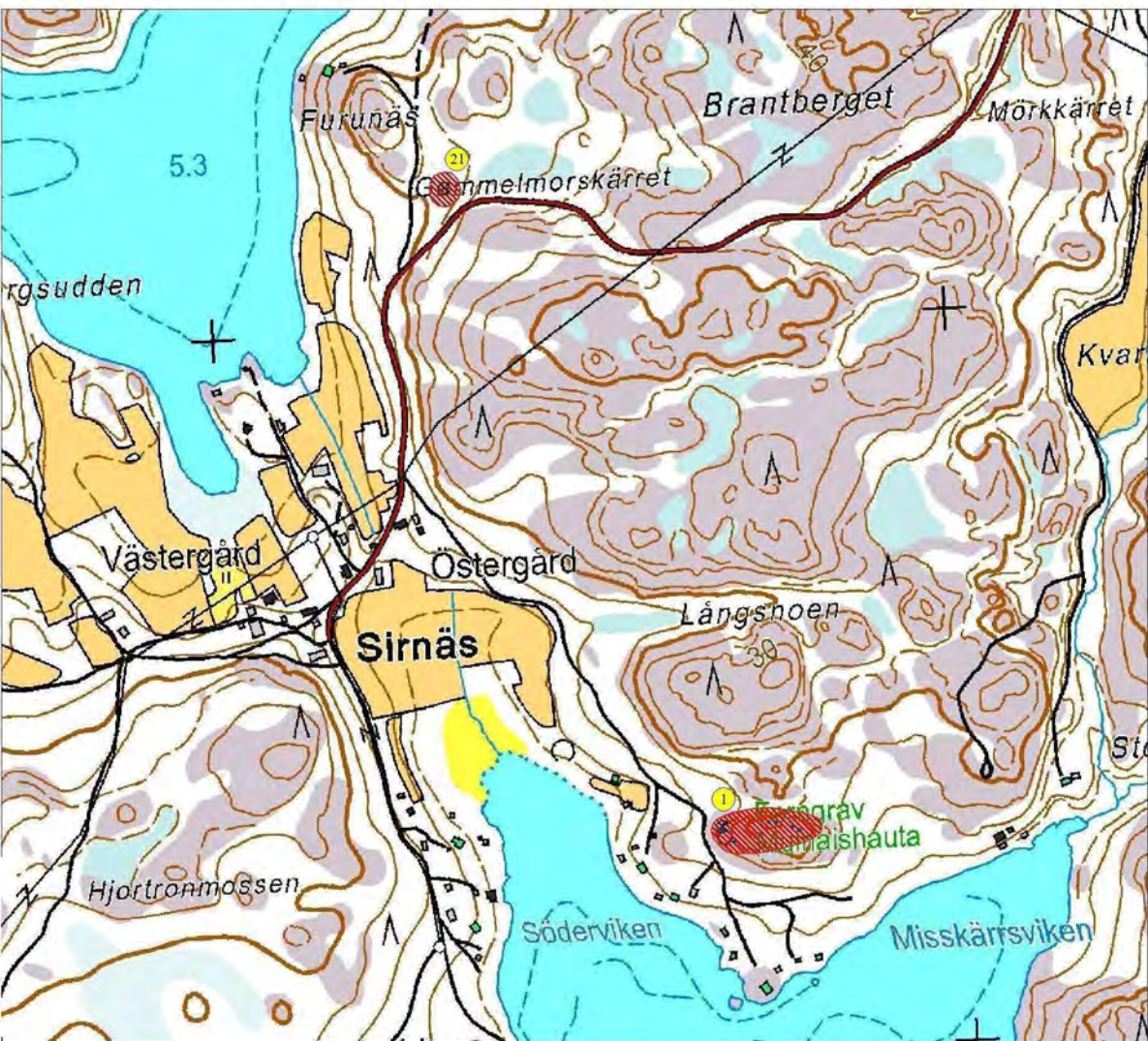

· Rakenne

Karttaote 12

Inventointikohteet n:o 1 ja 21

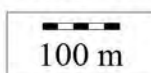
1: Söderviken: N 6662811, E 255447, Z 15–22,5; muinaisjäännytyyppi muinaisjäännyryhmät: hautapaikat, hautaröykkiöt & kivrakenteet, latomukset, pronssi- ja/tai rautakautinen

21: Gammelmosskärrret: N 6663716, E 255148, Z 20; kivrakenteet: latomukset, esihistoriallinen?

Kohderajausten perusteluna näkyvät rakenteet, tarkkuusluokka 1

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

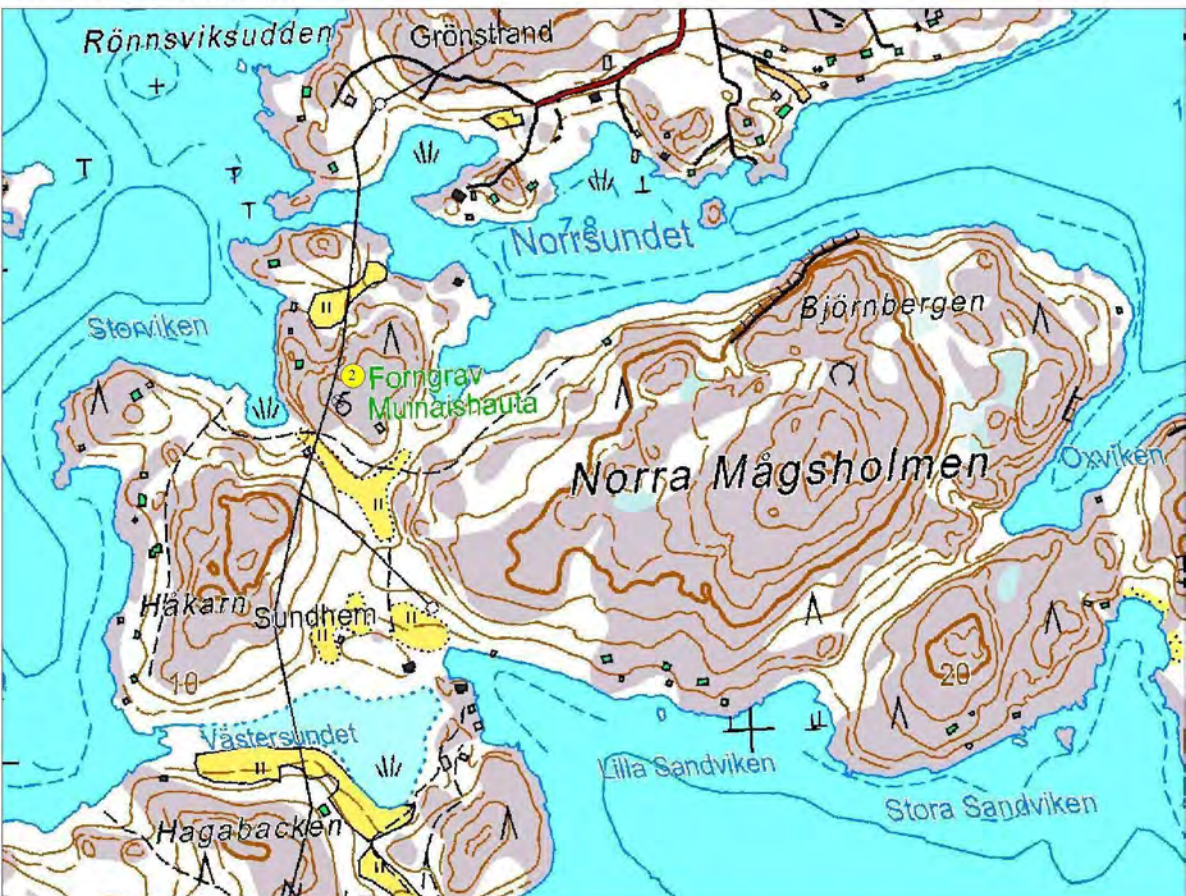
⊗ Kohderajaus

• Rakenne

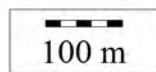

Karttaote 13
Inventointikohde n:o 2

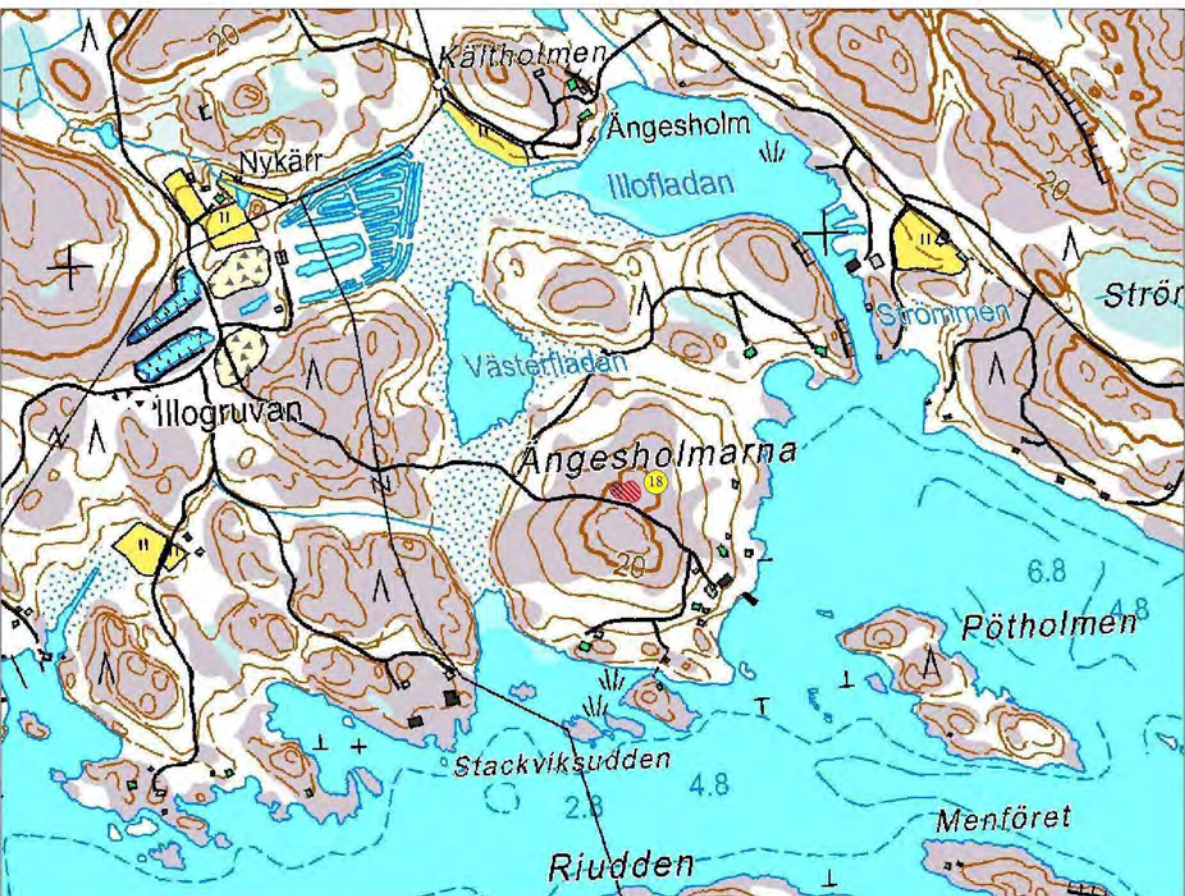
2: Norra Mågsholmen: N 6660926, E 256173, Z n. 12; muinaisjäännytyyppi
hautapaikat: hautaröykkiöt, rautakautinen

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

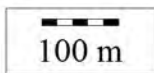
Karttaote 14
Inventointikohde n:o 18

18: Ångesholmarna: N 6660902, E 261407, Z 25; muinaisjäännytyyppi hautapaikat:
hautaröykkiöt, pronssi- ja/tai rautakautinen
Kohderajauksen perustelu näkyvät rakenteet, tarkkuusluokka 1

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

▨ Kohderajaus

Karttaote 15

Inventointikohde n:o 32

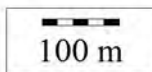

32: Bredviken: N 6663897, E 263431, Z 5–10; muinaisjännöstyyppi kivirakenteet: rajamerkit, historiallinen

Kohderajaus näkyvien rakenteiden mukaan, sen tarkkuusluokka-aste 1

⊗ Kohteen sijaintikoordinaattien osoittama maastonkohta

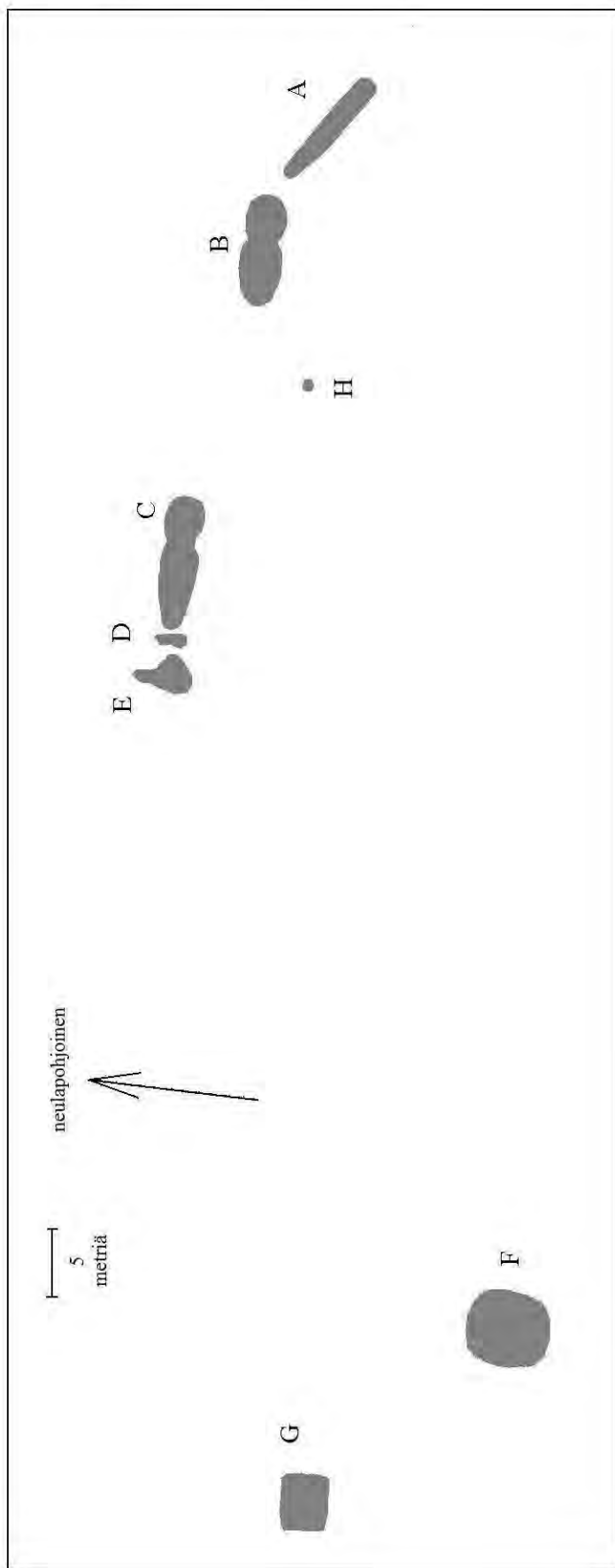
▨ Kohderajaus

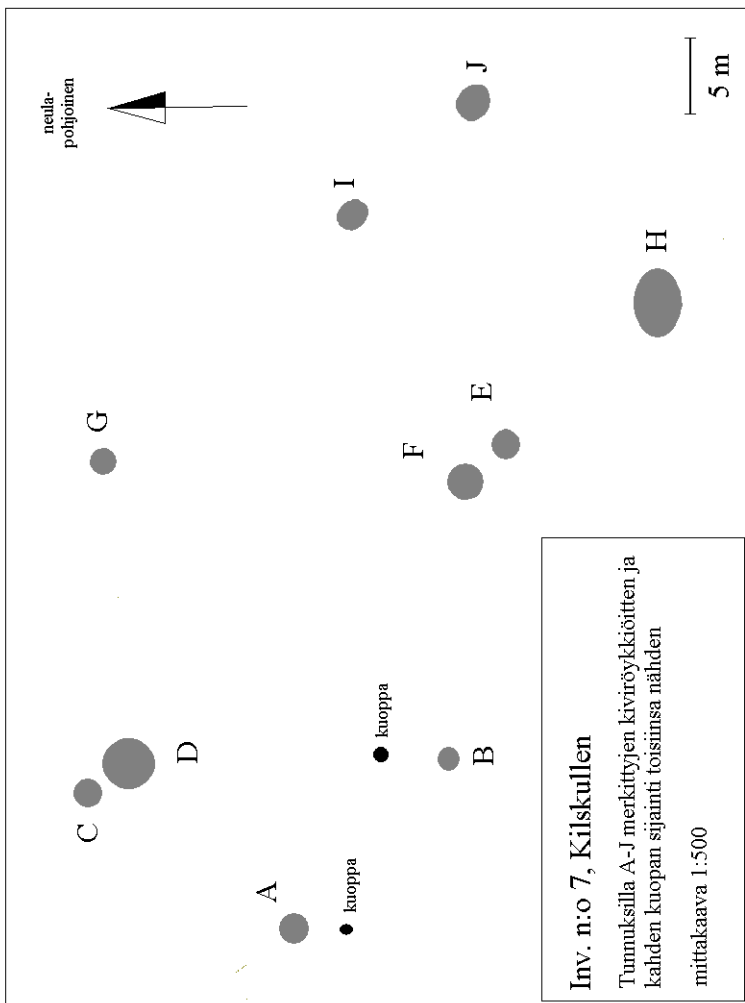

• Rakenne

Asemapiirros Södervikenin röykkiöistä mittakaavassa 1:500 Inv. kohde n:o 1

Röykkiöitten sijaintien määrittely perustuu paikalla tehtyyn maantoviivamittaukseen, jota ei suljettu.

Valokuvaluettelo

Västanfjärdin muinaisjäännösinventointi:

Kuvien päänumero Varsinais-Suomen maakuntamuseon luetteloissa: DT2011:49

Kaikki kuvat on kuvannut Esa Laukkanen

DT2011:49:1:1

Rajamerkki vanhalla Västanfjärdin länsirajalla Råbergetin vuorella (inv. 31).
3.8.2011.

DT2011:49:1:2

Kivikauden kohde nimeltä Olofsgård 2 (inv. 25). Alarinteen hiekkakuoppa jää katveeseen etualalla näkyvän mäenrinteen yläosan taakse. Taustalla Galtarbyn-Taalintehtaan välinen tie.
4.8.2011

DT2011:49:1:3

Edelleen Olofsgård 2 (inv. 25). Kuvattu samalta kohtaa kuin edellinen otos, kameraa on kierretty vastapäivään.
4.8.2011

DT2011:49:1:4

Edelleen Olofsgård 2 (inv. 25). Tässä näkyy ylärinteessä heti avokallion alla oleva mäenrinteen terassi. Kuvattu idästä.
4.8.2011

DT2011:49:1:5

Nuorakeraaminen asuinpaikka Olofsgård 1 (inv. 13). Kuvattu ajotien yli kaakosta.
4.8.2011

DT2011:49:1:6

Autoitunut kylätontti Västanfjärd Pörtsnäs (inv. 19).
Kuvattu idästä.
4.8.2011

DT2011:49:1:7

Sama selitys kuin edellisessä otoksessa.
4.8.2011

DT2011:49:1:8

Rautakauden asuinpaikka Västeräng (inv. 14). Etualalla on paikalla olevan suuremman yhtenäisen hiekkakuopan pohjoisreuna. Taka-alalla näkyy hieman puiden lomasta läheistä peltovainiota.
5.8.2011

DT2011:49:1:9

Kuva Västerängin asuinpaikalta (inv. 14). Kuvattu etelästä kohdalta, jossa ajotie tulee idästä päin pienempään hiekkakuoppaan. Etualalla näkyy kaivausten merkkipaalu, ja siitä eteenpäin toinen, vinossa olevan kuusen tyvellä.
5.8.2011

DT2011:49:1:10

Västerängin asuinpaikka. Kuvattu samalta kohdalta kuin edellinen otos.
5.8.2011

DT2011:49:1:11

Nivelax (inv. 8). Yksi ryhmän kolmesta pohjoisimmasta röykkiöstä (selostettu tunnuksella B) näkyy etualalla ja sen takana on kuvassa toinen (C). Kuvattu luoteesta.
5.8.2011

DT2011:49:1:12

Nivelax (inv. 8). Ryhmän silmäkivellinen rökkiö (selostettu tunnuksella A). Kuvattu lännestä.
5.8.2011

DT2011:49:1:13

Nivelax (inv. 8). Ryhmän silmäkivellinen rökkiö (selostettu tunnuksella A). Kuvattu idästä.
5.8.2011

DT2011:49:1:14

Nivelax (inv. 8). Ryhmän rökkiö, joka on selostettu tunnuksella C. Kuvattu etelästä.
5.8.2011

DT2011:49:1:15

Nivelax (inv. 8). Ryhmän neljästä rökkiöstä eteläisin, joka on selostettu tunnuksella D. Kuvattu kaakosta.
5.8.2011

DT2011:49:1:16

Nivelax (inv. 8). Sama rökkiö (D) kuin edellisessä otoksessa. Kuvattu koillisesta.
5.8.2011

DT2011:49:1:17

Römosbergenin rökkiö (inv. 17). Kuvattu pohjoiskoillisesta.
10.8.2011

DT2011:49:1:18

Römosbergenin rökkiö (inv. 17). Kuvattu lännestä.
10.8.2011

DT2011:49:1:19

Römosbergenin rökkiön kaakkoislaitaa (inv. 17).
10.8.2011

DT2011:49:1:20

Kemiönsaari Västanfjärd Kilskullen (inv. 7). Tunnuksella J merkitty rökkiö. Kuvattu koillisesta.
11.8.2011

DT2011:49:1:21

Kemiönsaari Västanfjärd Kilskullen (inv. 7). Tunnuksella I merkitty rökkiö. Kuvattu pohjoisesta.
11.8.2011

DT2011:49:1:22

Kemiönsaari Västanfjärd Kilskullen (inv. 7). Tunnuksella G merkitty rökkiö. Kuvattu lännestä.
11.8.2011

DT2011:49:1:23

Kemiönsaari Västanfjärd Kilskullen (inv. 7). Tunnuksella H merkitty rökkiö. Kuvattu lännestä.
11.8.2011

DT2011:49:1:24

Kemiönsaari Västanfjärd Kilskullen (inv. 7). Tunnuksilla E ja F merkityt rökkiöt. Kuvattu kaakosta.
11.8.2011

DT2011:49:1:25

Kemiönsaari Västanfjärd Backas (inv. 11). Tunnuksella C merkitty rökkiö. Kuvattu kaakosta.
11.8.2011

DT2011:49:1:26

Kemiönsaari Västanfjärd Backas (inv. 11). Tunnuksella A merkitty rökkiö. Kuvattu lounaasta.
11.8.2011

DT2011:49:1:27

Kemiönsaari Västanfjärd Lammala (numeroton inventointikohde, kuvailtu inventointikertomuksen luvussa "Tunnistamattomia melko uusiksi arveltavia pieniä kivilatomuksia"). Kuvattu lounaasta.
12.8.2011

DT2011:49:1:28

Kemiönsaari Västanfjärd Lammala (numeroton inventointikohde, kuvailtu inventointikertomuksen luvussa "Tunnistamattomia melko uusiksi arveltavia pieniä kivilatomuksia"). Kuvattu lounaasta.
12.8.2011

DT2011:49:1:29

Kemiönsaari Västanfjärd Lammala (numeroton inventointikohde, kuvailtu inventointikertomuksen luvussa "Tunnistamattomia melko uusiksi arveltavia pieniä kivilatomuksia") Sijainti yhtenäiskoordinaatein: 6667290, 3259620. Vastaavat ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit: 6664490, 259548. Lähikuva koillisesta.
12.8.2011

DT2011:49:1:30

Kemiönsaari Västanfjärd Lammala (inv 5). Läntisempi röykkiö. Kuvattu kaakosta.
12.8.2011

DT2011:49:1:31

Kemiönsaari Västanfjärd Lammala (inv 5). Itäisempi röykkiö. Kuvattu kaakosta.
12.8.2011

DT2011:49:1:32

Kemiönsaari Västanfjärd Lammala (inv 5). Itäisemmän röykkiön vierellä oleva kohta, jossa kivikko näytti olevan kallionhalkeamassa, ehkä siihen tarkoituksellisesti kasattuna. Kuvattu idästä.
12.8.2011

DT2011:49:1:33

Vanha viisikivinen rajamerkki Kemiönsaaren Västanfjärdin Lammalassa (numeroton inventointikohde, josta ei ole inventointikertomuksen tekstissä kuvausta. Sijaitsee yhtenäiskoordinaatein sanottuna kohdassa: 6667370, 3259930. Vastaavat ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit ovat: 6664570, 259858.)
12.8.2011

DT2011:49:1:34

Kivilatomus Kemiönsaaren Västanfjärdin Lammalassa (numeroton inventointikohde, kuvailtu inventointikertomuksen luvussa "Tunnistamattomia melko uusiksi arveltavia pieniä kivilatomuksia") Sijaitsee 17 m edellisestä (viisikivisestä rajamerkistä) kompassisuuntaan 150 astetta.
12.8.2011

DT2011:49:1:35

Kemiönsaari, Västanfjärd, Lammala. Kallioon hakattu rengaskuvio. Ei kuulu inventointikohteisiin. Sijainti yhtenäiskoordinaatein: 6667320, 3259960; vastaavat ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit: 6664520, 259888.
12.8.2011

DT2011:49:1:36

Kemiönsaari, Västanfjärd, Tappo, Jytkärret (inv. 20). Kivistä kalliolle ladottu rengas. Kuvattu luoteesta.
15.8.2011

DT2011:49:1:37

Kemiönsaari, Västanfjärd, Tappo, Jytkärret (inv. 20). Kivistä kalliolle ladottu rengas. Kuvattu lounaasta.
15.8.2011

DT2011:49:1:38

Kemiönsaari, Västanfjärd, Kvirvon: hautaraunio (inv. 6). Kuvattu pohjoisesta.
15.8.2011

DT2011:49:1:39

Kemiönsaari, Västanfjärd, Mellangård: hautaraunio (inv. 3). Kuvattu idästä.
15.8.2011

DT2011:49:1:40

Kemiönsaari, Västanfjärd. Kivikko lähellä edellisessä kuvassa näkyvää inventointikohdetta n:o 3. Kuvattu pohjoisesta.
15.8.2011

DT2011:49:1:41

Kivilatomus lähellä inventointikohdetta n:o 3.
15.8.2011

DT2011:49:1:42

Kemiönsaari Västanfjärd Kilskullen (inv. 7). Tunnuksella A merkitty röykkiö. Kuvattu idästä.
15.8.2011

DT2011:49:1:43

Kemiönsaari Västanfjärd Kilskullen (inv. 7). Tunnuksella B merkitty röykkiö. Kuvattu koillisesta.
15.8.2011

DT2011:49:1:44

Kemiönsaari Västanfjärd. Kvartsin tai ehkä maasälvän tai jonkin muun kiviaineksen louhinnassa kallioon tehty potero. Esitely lyhyesti vuoden 2011 inventointikertomuksessa kaivoksia ja louhoksia käsittelevän luvun lopussa.
16.8.2011

DT2011:49:1:45

Kemiönsaari Västanfjärd Gammelmosskärret (inv. 21). Kuvattu kaakosta.
18.8.2011

DT2011:49:1:46

Kemiönsaari Västanfjärd Gammelmosskärret (inv. 21). Kuvattu etelästä.
18.8.2011

DT2011:49:1:47

Kemiönsaari Västanfjärd Gammelmosskärret (inv. 21). Kuvattu luoteesta.
18.8.2011

DT2011:49:1:48

Kemiönsaari Västanfjärd Gammelmosskärret (inv. 21). Kuvattu koillisesta.
18.8.2011

DT2011:49:1:49

Kemiönsaari Västanfjärd Gammelmosskärret (inv. 21). Kuvattu idästä.
18.8.2011

DT2011:49:1:50

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Röykkiö A. Kuvattu idästä.
18.8.2011

DT2011:49:1:51

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Röykkiö A. Kuvattu pohjoisesta.
18.8.2011

DT2011:49:1:52

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Röykkiö A. Kuvattu pohjoisesta.
18.8.2011

DT2011:49:1:53

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Röykkiö A:n läntinen kärki. Kuvattu lännestä.
18.8.2011

DT2011:49:1:54

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Röykkiö A. Kuvattu pohjoisesta.
18.8.2011

DT2011:49:1:55

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Röykkiö B. Kuvattu lännestä.
18.8.2011

DT2011:49:1:56

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Tässä näkyvät kohteen osat C, D ja E. Kuvattu idästä.
18.8.2011

DT2011:49:1:57

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Näkymä kohteen osien E, D ja C yli. Kuvattu lännestä.
18.8.2011

DT2011:49:1:58

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Kohteen E-osa. Kuvattu etelästä.
18.8.2011

DT2011:49:1:59

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Kohteen osa D.
18.8.2011

DT2011:49:1:60

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Röykkiö F. Kuvattu koillisesta.
18.8.2011

DT2011:49:1:61

Kemiönsaari Västanfjärd Söderviken (inv. 1). Röykkiö G. Kuvattu idästä.
18.8.2011

DT2011:49:1:62

Kemiönsaari Västanfjärd Ängesholmarna (inv. 18). Röykkiön jäännöksiä.
19.8.2011

DT2011:49:1:63

Kemiönsaari Västanfjärd Ängesholmarna (inv. 18). Röykkiön jäännöksiä.
19.8.2011

DT2011:49:1:64

Kemiönsaari Västanfjärd Mörkkärret 1 (inv. 29). Kuvattu koillisesta.
19.8.2011

DT2011:49:1:65

Kemiönsaari Västanfjärd Prästgårdsgruvorna (inv. 26). Kuvattu pohjoisesta.
19.8.2011

DT2011:49:1:66

Kemiönsaari Västanfjärd Prästgårdsgruvorna (inv. 26). Kuvattu etelästä.
19.8.2011

DT2011:49:1:67

Kemiönsaari Västanfjärd. Prästgårdsgruvorna-nimisen inventointikohteen (26:n) lähistöllä olevia kivilatomuksia. Viisi rivissä olevaa merkkikiveä samalla mäellä, jolla on inventointikohde nimeltä Prästgårdsgruvorna. Kuvattu kaakosta.

19.8.2011

DT2011:49:1:68

Kemiönsaari Västanfjärd. Prästgårdsgruvorna-nimisen inventointikohteen (26:n) lähistöllä olevia kivilatomuksia. Nämä kivet ovat inventointikertomuksessa selostetulla tavalla Jerikontien itäpuolella. Kuvattu idästä.

19.8.2011

DT2011:49:1:69

Kemiönsaari Västanfjärd. Prästgårdsgruvorna-nimisen inventointikohteen (26:n) lähistöllä olevia kivilatomuksia. Näitten sijainti on selostettu 26:n tekstissä. Kuva idästä.

19.8.2011

DT2011:49:1:70

Kemiönsaari Västanfjärd. Galtarby VI (inv. 27). Kuvattu lännestä.

20.9.2011

DT2011:49:1:71

Kemiönsaari Västanfjärd. Galtarby VI (inv. 27). Kuvattu etelästä.

20.9.2011

DT2011:49:1:72

Kemiönsaari Västanfjärd. Mörkkärret 2 (inv. 30). Kuvattu lännestä.

20.9.2011

DT2011:49:1:73

Kemiönsaari Västanfjärd Östanå (numeroton inventointikohde, kuvailtu inventointikertomuksen luvussa "Tunnistamattomia melko uusiksi arveltavia pieniä kivilatomuksia"). Sijainti yhtenäiskoordinaatein sanottuna: 6670730, 3257643 ja ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatein: N 6667930, E 257572. 20.9.2011.

20.9.2011

DT2011:49:1:74

Sama kuvauskohde kuin edellisessä otoksessa.

20.9.2011

DT2011:49:1:75

Kemiönsaari Västanfjärd Ramstedsmossen (inv. 28). Kuvattu koillisesta.

20.9.2011

DT2011:49:1:76

Kemiönsaari Västanfjärd Ramstedsmossen (inv. 28). Kuvattu idästä.

20.9.2011

DT2011:49:1:77

Kemiönsaari Västanfjärd Bredviken (inv. 32). Bränbodan – Billbölen välinen rajamerkki.

21.9.2011

DT2011:49:1:78

Kemiönsaari Västanfjärd Bredviken (inv. 32). Billbölen – Södersundvikin välinen rajamerkki.

21.9.2011

DT2011:49:1:79

Kemiönsaari Västanfjärd Bredviken (inv. 32). Billbölen – Södersundvikin välinen rajamerkki.

21.9.2011

DT2011:49:1:80

Kemiönsaari Västanfjärd Söder-Lammalan Strömsnäsin louhokselta. Ilman inventointinumeroa. Esitelty inventointikertomuksen luvussa nimeltä "Louhoksia ja kaivoksia".

21.9.2011

DT2011:49:1:81

Kemiönsaari Västanfjärd Söder-Lammalan Strömsnäsin louhokselta. Ilman inventointinumeroa. Esitelty inventointikertomuksen luvussa nimeltä "Louhoksia ja kaivoksia". 21.9.2011

Vas.: Inv. n:o 1: Södervikenin kivirakenneryhmän osa tunnuksella B, joka on 9,5 metriä pitkä noin puolentoista metrin levyinen matala kivilatomus. (DT2011:49:1:55)

Oik.: inv. n:o 3, Mellangård. Raunio on koottu suuren silmäkiven ympärille. (DT2011:49:1:39)

Vas.: Lammala, inv. n:o 5. Läntisempi kahdesta kalliolla lähekkäin olevasta hautarauniosta. (DT2011:49:1:30)

Vas.: Kvirvon, inv. n:o 6. Röykkiö kalliolla. (DT2011:49:1:38)

Oik.: Kilskullenin mäellä, inv. n:o 7, on pieniä kiviroykkiöitä ryhmässä.

Tässä kuvassa niistä näkyy kirjain-tunnuksella I merkitty. (DT2011:49:1:21)

Vas.: Lähellä Nivelaxin kylässä olevaa rautakauden asuinpaikkaa on kahdella matalalla harjanteella yhteensä neljä kiviroykkiötä. Tässä kuvassa näkyy niistä eteläisin, D. (DT2011:49:1:15)

Vas.: Inv. n:o 11: Östanån kylän Backasin talon metsässä on kaksi tai kolme pientä röykkiötä. Tässä kuvassa on sen ryhmän itäisin röykkiö. (DT2011:49:1:25)

Oik.: Römosbergenin kalliomaellä sijaitsee melko suuri, osaksi hajotettu hautaraunio. Tämä on inv. n:olla 17. (DT2011:49:1:17)

Vas.: Tässä näkyy Ängesholmaman kalliolla oleva kivikko, joka on hajotetun röykkiön jäännös. Inv. n:o 18. (DT2011:49:1:62)

Vas.: Kuvassa näkyvällä Pörtsnäsin kylän vanha kylätontti on kaikai autioitunut suurimmalta osaltaan jo runsaasti yli sata vuotta sitten. Inv. n:o 19. (DT2011:49:1:6)

Oik.: Renkaan muotoinen ajoittamaton kivilatomus Jytkärretin suunnalla. Inv. n:o 20. (DT2011:49:1:36)

Oik.: Röykkiö Sirnäsissä inventointikohteessa n:o 21 koostuu melkoisen suurista lohkarista. (DT2011:49:1:47)

Vas.: Jyrkästä rinteestä entisen kunnanrajan luota on löytynyt merkkejä kivikauden asutuksesta. Inv. kohde n:o 25. Taustalla näkyy Galtarbyntie. (DT2011:49:1:2)

Vas.: Prästgårdsgruvorna. Kivikko inventointikohteessa n:o 26 saattaa olla hajotetun raunion jäännös. (DT2011:49:1:65)

Alla: Galtarby. Inventointikohde n:o 27. taustalla näkyvästä mäkien välisestä laaksosta on kivikauden löytöjä. (DT2011:49:1:70)

Vas.: Ramstedsmossenin suunnalla sijaitsevan mäen laella oleva pieni kivilatomus. Inv. n:o 28. (DT2011:49:1:76)

Oik.: Inventointikohde n:o 29 Jerikontien länsipuoleisella metsäalueella on pieni kivilatomus korkean mäen laella. (DT2011:49:1:64)

Vas.: Edellisessä kuvassa näkyvästä mäestä hieman pohjoiseen olevalla matalalla mäellä on pieni kivilatomus. Inv. n:o 30. (DT2011:49:1:72)

Oik.: Pitäjänrajamerkki
Råbergetillä. Inv. n:o 31.
(DT2011:49:1:1)

Vas.: Rajamerkki vuodelta 1784
Billbölen ja Södersundvikin kylien
rajalla. Inv. n:o 32.
(DT2011:49:1:78)

